

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Wydział Lingwistyki Stosowanej

Instytut Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PROGRAM
PROMOCJA
JĘZYKA POLSKIEGO

Joanna Getka, Monika Grącka, Rostysław Kramar

Język polski a ukraiński:

znajdź różnice

Praktyczne kompendium dla Ukraińców

Recenzenci

Viktor Moisiienko

Marek Olejnik

Redaktor prowadzący

Joanna Getka

Redakcja i korekta tekstu polskiego

Monika Grącka

Redakcja i korekta tekstu ukraińskiego

Rostysław Kramar

Projekt okładki i stron tytułowych

Joanna Getka

DOI 10.32612/uw.9788395856013

Publikacja powstała w ramach realizacji projektu „Witamy w Polsce” Witamy w Polsce. Język i kultura polska dla Ukraińców. O różnicach i podobieństwach między naszymi językami i kulturami, Promocja Języka Polskiego Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, BJP/PJP/2023/1/00008

Publikacja na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 PL (CC BY 3.0 PL) (pełna treść wzorca dostępna pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/legalcode>).

Joanna Getka, Uniwersytet Warszawski, ORCID 0000-0001-5857-7257

Monika Grącka, Uniwersytet Warszawski, ORCID 0000-0001-7255-4633

Rostysław Kramar, Uniwersytet Warszawski, ORCID 0000-0002-7650-1421

ISBN 978-83-958560-1-3

Wydawnictwa Katedry Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej,

Uniwersytetu Warszawskiego

e-mail: ksi@uw.edu.pl

Wydanie 1, Warszawa 2024

© Joanna Getka, Monika Grącka, Rostysław Kramar

Język polski a ukraiński: znajdź różnice Praktyczne kompendium dla Ukraińców

© Йоанна Гетка, Моніка Гронцка, Ростислав Крамар

Польська та українська мова: знайди відмінності. Практичний компендіум для українців

Spis treści

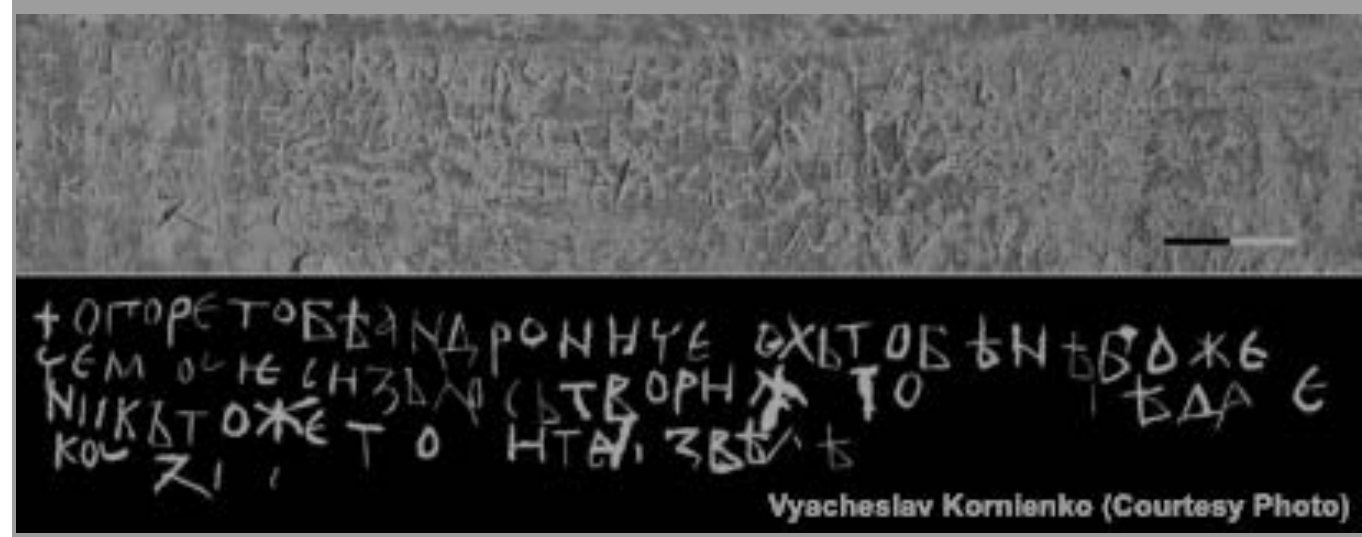
Зміст

1)	Język polski i ukraiński - wiadomości podstawowe	5
	1) Польська та українська мови – найважливіше	
2)	Polsko-ukraińskie kontakty językowe i ich efekty	14
	2) Польсько-українські мовні контакти та їхні наслідки	
3)	Ojcowie i matki języka polskiego	22
	3) Батьки і матері польської мови	
4)	Język jako element tożsamości Мова як елемент ідентичності	50
	4) Мова як елемент ідентичності	
5)	Przełożyć nieprzekładalne: polskie i ukraińskie idiomy, przysłówia i homonimy językowe	57
	5) Перекласти неперекладне: польські та українські ідіоми, прислів'я й міжмовні омоніми	
6)	Jak uczyć się języka i kultury polskiej z Internetu	67
	6) Як вивчати польську мову та культуру з Інтернету	

JĘZYK UKRAIŃSKI УКРАЇНСЬКА МОВА

JĘZYK UKRAIŃSKI NALEŻY DO GRUPY JĘZYKÓW SŁOWIAŃSKICH I UKSZTAŁTOWAŁ SIĘ OKOŁO IX WIEKU. PIERWSZE ŚWIADECTWA ZAPISU JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO POCHODZĄ Z XI WIEKU (SĄ TO MIĘDZY INNYMI WYDRAPANE PRZEZ DAWNYCH MIESZKAŃCÓW KIJOWA NAPISY NA MURACH SOBORU SW. ZOFII)

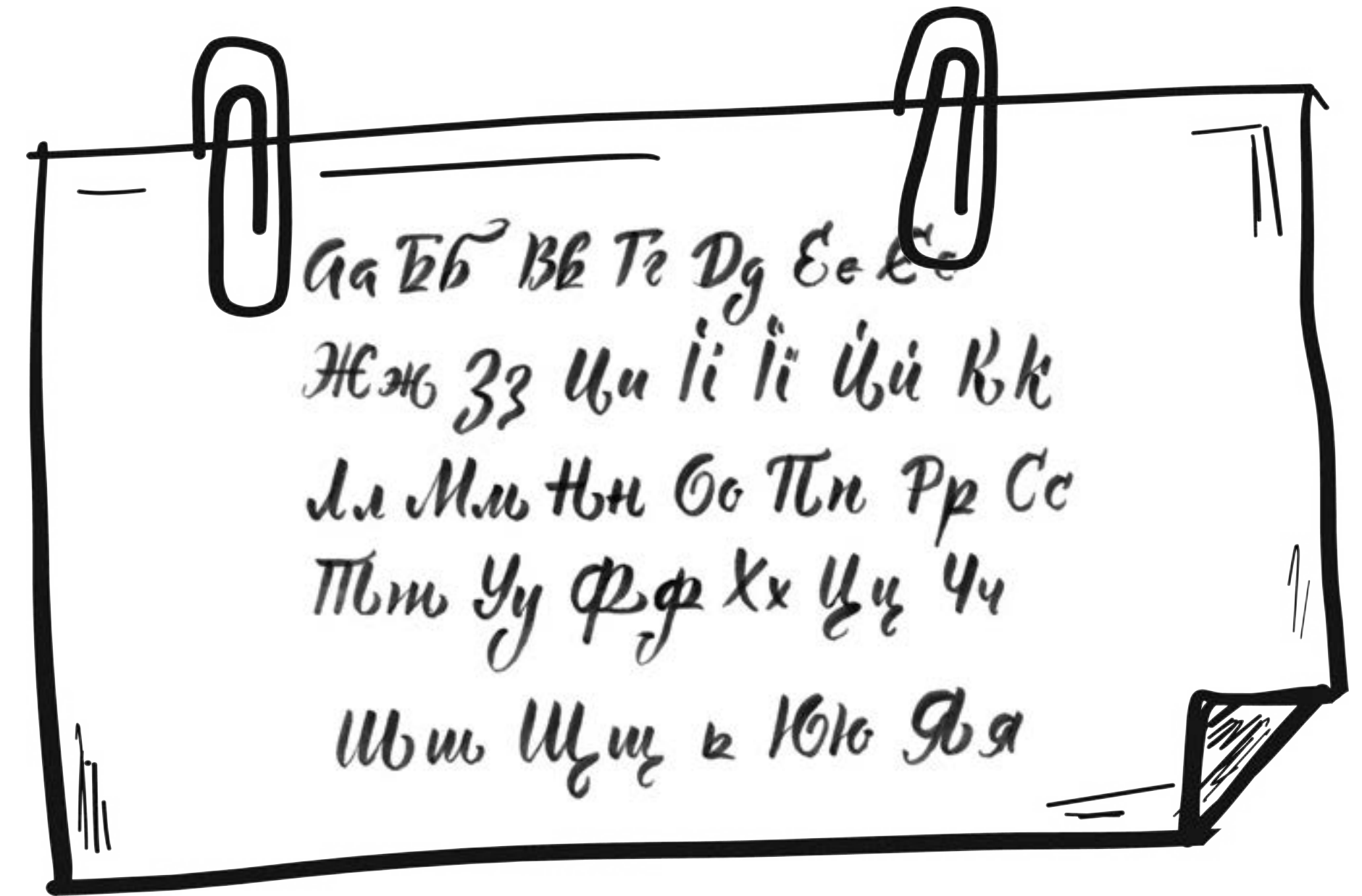
УКРАЇНСЬКА МОВА НАЛЕЖИТЬ ДО ГРУПИ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ І СФОРМУВАЛАСЯ ПРИБЛИЗНО В IX СТ. ПЕРШІ ВІДОМІ ЗАПИСАНІ ПРИКЛАДИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПОХОДЯТЬ З XI СТОЛІТТЯ (ЦЕ, ЗОКРЕМА, НАПИСИ, ВИШКРЯБАНІ ТОДІШНІМИ КИЯНАМИ НА СТИНАХ СОБОРУ СВ. СОФІЇ)

Vyacheslav Kornienko (Courtesy Photo)

Wśród unikalnych cech fonetycznych języka ukraińskiego wyróżnia się brak akania (zmiany „o” w „a” w nieakcentowanych sylabach), ikawizm (przejście „e” i „o” w „i” w określonych warunkach fonetycznych) oraz zachowanie dźwięczności wybranych spółgłosek również na końcu wyrazu. Morfologia języka ukraińskiego różni się również od innych języków słowiańskich, np. w odmianie rzeczowników i czasowników.

Серед унікальних фонетичних особливостей української мови є відсутність акання (зміна «о» на «а» в ненаголошених складах), ікавізму (перехід «е» та «о» в «і» в певних фонетичних умовах) і збереження звучності виділених приголосних також в кінці слова. Морфологія української мови також відрізняється від інших слов'янських мов, напр., відмінюванням іменників і дієслів.

Alfabet ukraiński wywodzi się z cyrylicy. Współczesny alfabet ukraiński składa się z **33 liter** i dodatkowo specyficznego znaku: **apostrofu**. Ma on także własne tylko temu specyficzne litery, jak np. **ї**, którą należy czytać w sposób zbliżony do połączenia [ji], czy **ґ**, która odpowiada polskiemu [g]. Artykulacja innych liter np. **и**, które czyta się jak [y] jest inna od tej, typowej dla innych języków słowiańskich.

Українська абетка походить від кирилиці. Сучасна українська абетка складається з 33 літер і додаткового характерного знака – апострофа. Вона має свої унікальні літери, наприклад **ї** [ji], або **ґ**, що відповідає польському [g]. Артикуляція інших літер, наприклад **и**, яка читається як польська літера [y], відрізняється від характерної для інших слов'янських мов.

Język polski i ukraiński -
wiadomości podstawowe

Польська та українська мови:
найважливіше

JĘZYK UKRAIŃSKI УКРАЇНСЬКА МОВА

Język ukraiński jest jedynym oficjalnym językiem Ukrainy, jednak używany jest też w krajach, które zamieszkują Ukraińcy, jak Stany Zjednoczone, Rosja, Kanada, Białoruś, Mołdawia czy obecnie coraz częściej Polska.

Obecnie językiem ukraińskim posługuje się niemal 45 mln użytkowników.

Oprócz bogactwa dialektów w ramach wymowy ukraińskiej wskazuje się tzw. „surżyk” będący mieszkanką języka ukraińskiego i rosyjskiego. Ten typ wymowy ukształtował się na skutek antyukraińskiej polityki prowadzonej najpierw przez carów rosyjskich, następnie zaś w okresie sowieckim.

Українська мова є єдиною державною мовою України, але нею користуються також країни, де проживають українці, такі як США, Росія, Канада, Білорусь, Молдова, а тепер все частіше і Польща.

Нині українською мовою розмовляють майже 45 мільйонів людей.

Окрім багатьох діалектів, в Україні функціонує т. зв. суржик, який є сумішшю української та російської мов. Такий тип вимови сформувався внаслідок антиукраїнської політики, яку проводили спочатку російські царі, а потім і радянський період.

JĘZYK POLSKI - ПОЛЬСЬКА МОВА

Język polski należy do grupy języków zachodniosłowiańskich, podobnie jak język czeski czy słowacki (a także mniej znany dolno- i górnolужицьki).

Początki kształtowania się polszczyzny ocenia się na X wiek. Od tamtego czasu polszczyzna uległa ogromnym przeobrażeniom, które sprawiają, że obecnie Polakom bardzo trudno jest zrozumieć staropolskie teksty. Na kształtowanie się polszczyzny wpływ miały inne języki, np. niemiecki, francuski, a obecnie angielski.

Polska gramatyka i leksyka, podobnie jak i innych języków indoeuropejskich, opiera się w dużej mierze na łacinie. W języku polskim dla imiennych części mowy stosowane jest siedem przypadków, dwie liczby, trzy rodzaje w liczbie pojedynczej i dwa w mnogiej (kategoria rodzaju zastępuje charakterystyczne dla wielu innych języków rodzajniki). Do czasowników stosuje się kategorie osoby, czasu, trybu, strony i aspektu.

Польська мова належить до групи західнослов'янських мов, як і чеська чи словацька (а також менш відомі нижньо- та верхньолужицька).

Початок розвитку польської мови припадає на X ст. Відтоді польська мова зазнала величезних змін, через які полякам важко зрозуміти старі польські тексти. На формування польської мови вплинули інші мови, наприклад, німецька, французька, а тепер і англійська.

Граматика та лексика польської мови, як і інших індоєвропейських мов, здебільшого базуються на латинській мові. У польській мові для іменних частин мови вживається сім відмінків, два числа, три роди однини та два роди у множині (категорія роду замінює артиклі, характерні для багатьох інших мов. До дієслів відносяться категорії особи, часу, способу, стану та виду.

Polszczyzna ma skomplikowaną ortografię, ciężką do przyswojenia artykulację. Trudna jest także gramatyka i interpunkcja polska, które mają ogromną liczbę reguł, od których jest dodatkowo wiele wyjątków.

Wszystko to sprawia, że polszczyzna zyskała miano jednego z najtrudniejszych języków świata.

Польська мова має складну орфографію та артикуляцію, яку важко вивчити. Польська граматики і пунктуація також складні, оскільки мають величезну кількість правил, з яких є багато винятків.

Через це польську мову вважають однією з найскладніших мов у світі.

„A niechaj narodowie
wždy postronni
znają,
iż Polacy nie gęsi,
iż swój język mają”.
(Mikołaj Rej)

«І нехай чужі
народи знають,
що поляки не гуси,
що мову свою
мають». (Миколай
Рей)

Język polski miał dla narodu polskiego od dawna znaczenie symboliczne: w walkach narodowowyzwoleńczych, zwłaszcza wobec stosowanej wobec Polaków polityki germanizacji i rusyfikacji, podkreślano znaczenie języka polskiego jako podstawy polskiej tożsamości narodowej.

Польська мова здавна мала символічне значення для польського народу: під час національно-визвольних змагань, особливо в умовах політики германізації та русифікації поляків, наголошувалося значення польської мови як основи польської національної ідентичності.

JĘZYK POLSKI - ПОЛЬСЬКА МОВА

Język polski jest językiem urzędowym w Polsce. Jest także nauczany jako drugi język w niektórych częściach Litwy, Białorusi, Ukrainy, czy Kazachstanu. Jest to efekt zmiany granic po II wojnie światowej, a także przesiedleniami oraz deportacjami ludności w czasie II wojny światowej.

Dużą grupę użytkowników języka polskiego za granicami kraju stanowią emigranci, którzy nierzadko w wychowaniu swoich dzieci i wnuków dążą do podtrzymania znajomości języka ojczystego.

Liczbę użytkowników języka polskiego ocenia się na 50 mln. osób.

Польська мова є офіційною мовою в Польщі. Її також вивчають як другу мову в деяких регіонах Литви, Білорусі, Україні та Казахстану. Це результат зміни кордонів після Другої світової війни, а також переселення та депортації людей під час Другої світової війни.

Велику групу користувачів польської мови за кордоном становлять емігранти, які часто прагнуть зберегти знання рідної мови у процесі виховання дітей та онуків.

Кількість користувачів польської мови оцінюється в 50 мільйонів осіб.

Język polski dzieli się na kilka dialektów, które nie różnią się między sobą bardzo znacznie, a ich podział jest oparty na wybranych cechach fonetycznych i leksykalnych. Najważniejsze dialekty języka polskiego to: śląski, wielkopolski, małopolski i mazowiecki. W pasach pogranicznych z innymi językami występują dialekty mieszane.

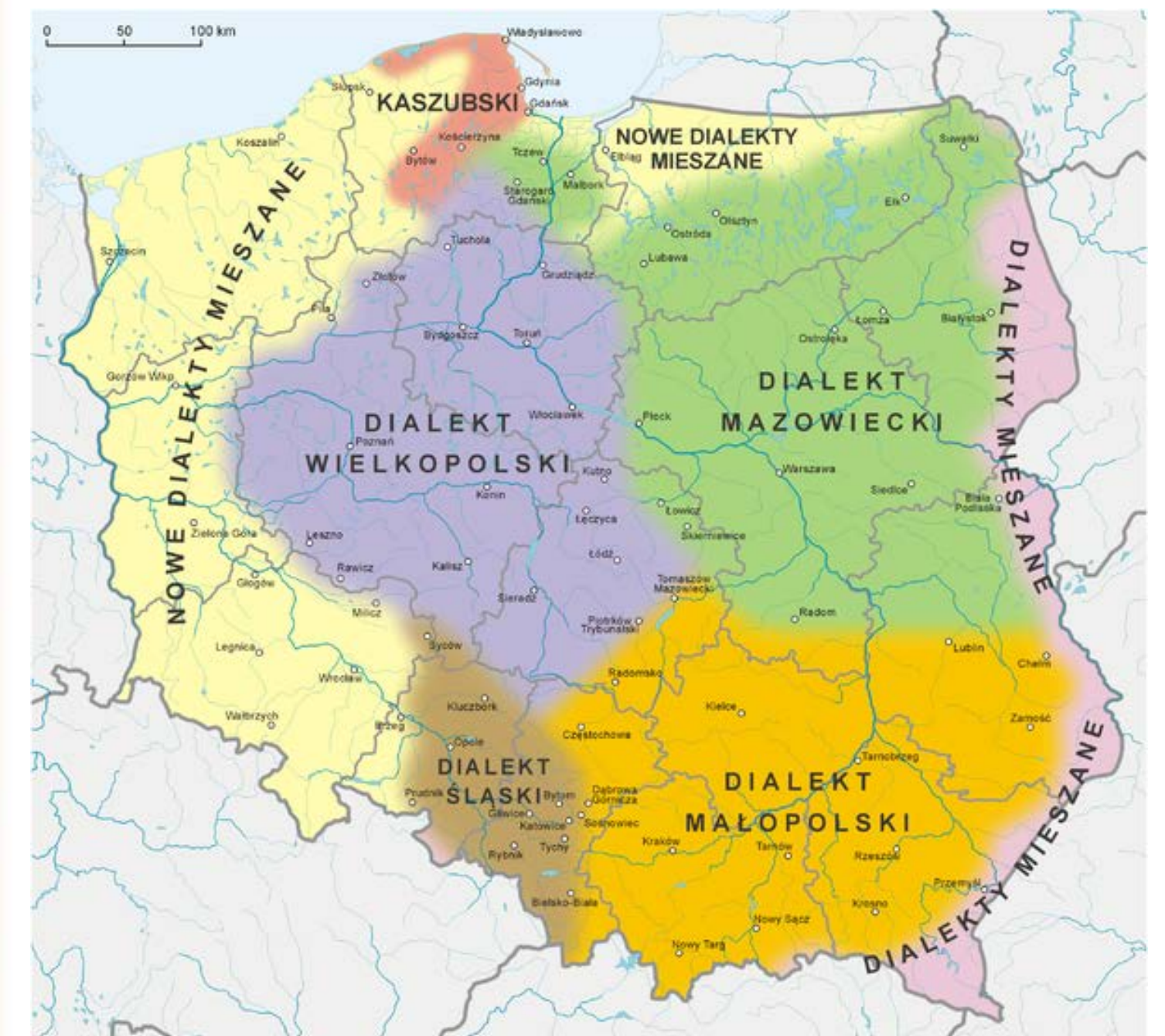
Na szczególną uwagę zasługuje język kaszubski, którym posługuje się ponad 50 000 Kaszubów, głównie na Pomorzu Gdańskim i Pomorzu Zachodnim. Na przestrzeni wieków obszar, na którym mówiono po kaszubsku, stopniowo ulegał zawężeniu, dlatego władze lokalne miejsc, gdzie jest on nadal w użyciu podejmują działania rewitalizacyjne. Na terenie Polski funkcjonują szkoły w których można uczyć się po kaszubsku, po kaszubsku pisane są książki, występuje on w mediach lokalnych.

Польська мова поділяється на кілька діалектів, які суттєво не відрізняються один від одного, а їх поділ базується на обраних фонетичних і лексичних ознаках. Найважливіші діалекти польської мови: сілезький, великопольський, малопольський і мазовецький. На пограниччі з іншими мовами зустрічаються змішані діалекти.

На особливу увагу заслуговує кашубська мова, оскільки нею розмовляють понад 50 000 кашубів, головним чином на Гданському Помор'ї та Західному Помор'ї. Протягом століть територія, де розмовляли кашубською мовою, поступово звужувалась, тому місцева влада в місцях, де нею все ще розмовляють, вживає заходів щодо її відродження. У Польщі є школи, де можна навчатися кашубською мовою. Цією мовою пишуть книжки, її використовують у місцевих ЗМІ.

Zasięg dialektów języka polskiego w granicach Polski (według Karola Dejny). Wikipedia

Діалекти польської мови в межах Польщі (за Каролом Дейною). Вікіпедія

JĘZYK POLSKI I UKRAIŃSKI NA TLE INNYCH JĘZYKÓW SŁOWIAŃSKICH

ПОЛЬСЬКА ТА УКРАЇНСЬКА МОВИ В ЗІСТАВЛЕННІ З ІНШИМИ СЛОВ'ЯНСЬКИМИ МОВАМИ

✓ Zarówno język polski jak i ukraiński wywodzą się z języka praindoeuropejskiego. Słowianie początkowo posługiwali się językiem, którzy naukowcy określają jako prastłowiański. Wraz z wędrówką dawnych Słowian i podbojami przez nich nowych terenów, a wraz z tym oddalaniem się grup Słowian od siebie, powstały trzy językowe grupy: zachodnio-, południowo- i wschodniosłowiańska.

✓ Język polski oraz ukraiński to języki fleksyjne. Co ciekawe, oba zachowały formę wołacza, która zanikła w wielu językach słowiańskich.

✓ W związku podobieństwami między językiem polskim i ukraińskim, Polacy, po pokonaniu bariery alfabetu mogą szybko zrobić progres w nauce języka ukraińskiego. Ukraińcy natomiast dość łatwo opanowują polską ortografię, która przedstawicielom innych narodów (i samym Polakom) sprawię wiele trudności. Dla przykładu: **rozdzielenie pomiędzy „ż” i „rz” w polskim nie stanowi dla Ukraińców większego problemu**, bowiem w ukraińskim słowie polskim z „rz” odpowiadają te, które w ukraińskim mają „r”, np. **morze - море**. **Analogicznie z zapisem h - ch**. Polskie h Ukraińcy zapiszą w słowach, których ukraińskie odpowiedniki mają literę г: **bohater - богати́р**, wyrazem polskim z ch odpowiadają ukraińskie słowa z literą х: **chleb - хлі́б**.

I польська, і українська мови походять від праіндоєвропейської мови. Слов'яни спочатку використовували мову, яку вчені називають праслов'янською. З переселенням давніх слов'ян і завоюванням ними нових територій, а також з відокремленням груп слов'ян одна від одної утворилися три групи слов'янських мов: західна, південна і східна.

Польська та українська мови є флективними. Цікаво, що обидві зберегли кличну форму, яка зникла в багатьох слов'янських мовах.

Завдяки схожості між польською та українською мовами поляки можуть швидко прогресувати у вивченні української мови, подолавши алфавітний бар'єр.

Українці ж досить легко опановують польський правопис, що дуже важко для представників інших народів (і самих поляків). Наприклад: **розрізнення «ż» і «rz» в польській мові не є великою проблемою для українців**, тому що в українській польські слова з «rz» відповідають тим, що мають «р» в українській, наприклад, **morze - море**.

Аналогічно з позначенням h - ch. Польське h українці напишуть у тих словах, які в українських відповідниках яких мають літеру г: **bohater - богати́р**, а польським словам з ch відповідають українські з літерою х: **chleb - хлі́б**.

Według szacunków slawistów, słownictwo w języku ukraińskim pokrywa się nawet w 70% z polskim słownictwem. Poszczególne słowa

poddane zostały oczywiście pewnym przekształceniom, różnie się je też wymawia. Wspólne są na przykład słowa: szkoła, chleb, okulary, poduszka, szafa, sobota i wiele innych.

Przy okazji warto wspomnieć, że ukraińska leksyka pokrywa się z rosyjską tylko w 62%.

Podobieństwo między językami polskim i rosyjskim w tym zakresie wynosi 55-60%.

За оцінками славістів, словниковий склад української мови на 70% переминається з лексикою польської. Окремі слова, звичайно, зазнали певних трансформацій і також вимовляються по-різному. Серед загальновживаних слів: школа, хліб, окуляри, подушка, шафа, субота та багато інших.

До речі, варто зазначити, що українська лексика збігається з російською лише на 62%. Подібність між польською та російською мовами в цьому плані становить 55-60%.

Liczne podobieństwa gramatyczne usypiają czujność użytkowników, co powoduje błędy. Alła Krawczuk, polonistka ze Lwowa, wskazuje liczne błędy popełniane przez ukraińskojęzyczne osoby uczące się polskiego, np.

Численні граматичні подібності присипляють увагу користувачів, через що виникають помилки. Алла Кравчук, викладачка польської мови зі Львова, вказує на численні помилки україномовних людей, які вивчають польську мову, напр.

- Zobaczyliśmy krokodyli. (zamiast krokodyle)
- Spotkałam koleżanek. (zamiast koleżanki)
- Lubię zwierząt. (zamiast zwierzęta)

NAJDAWNIEJSZE ŚWIADECTWA ZAPISU JĘZYKÓW POLSKIEGO I UKRAIŃSKIEGO

НАЙДАВНІШІ ПРИКЛАДИ ЗАПИСІВ ПОЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

PRZYJĘCIE W 966 ROKU CHRZTU PRZEZ MIESZKA I JEGO DRUŻYNĘ Z RZYMU ORAZ W 988 PRZEZ WŁODZIMIERZA I JEGO DRUŻYNĘ W OBRZĄDKU BIZANTYJSKIM UWARUNKOWAŁO WEJŚCIE PRZODKÓW DZISIEJSZYCH POLAKÓW I UKRAJŃCÓW W RÓŻNE KRĘGI KULTUROWE (TZW. SLAVIA LATINA - SLAVIA ORTHODOXA). WYRAŻNYM TEGO PRZEJAWEM JEST MIĘDZY INNYMI PIŚMIENNICTWO: ALFABET. WRAZ Z CHRYSYANIZACJĄ NA ZIEMIACH POLSKICH UPOWSZECHNIŁA SIĘ ŁACINA, NA ZIEMIACH RUSKICH - CYRYLICA

ПРИЙНЯТТЯ ХРЕЩЕННЯ У 966 РОЦІ МЕШКОМ І ЙОГО ДРУЖИНОЮ З РИМУ ТА У 988 РОЦІ ВОЛОДИМИРОМ І ЙОГО ДРУЖИНОЮ З ВІЗАНТІЇ СПРИЧИНИЛО ВХОДЖЕННЯ ПРЕДКІВ СУЧАСНИХ ПОЛЯКІВ ТА УКРАЇНЦІВ ДО РІЗНИХ КУЛЬТУРНИХ КІЛ (Т. ЗВ. SLAVIA LATINA – SLAVIA ORTHODOXA). ВИРАЗНИМ ПРОЯВОМ ЦЬОГО Є, МІЖ ІНШИМ, ЛІТЕРАТУРА: АБЕТКА. З ХРИСТІЯНІЗАЦІЄЮ НА ПОЛЬСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ПОШИРИЛАСЯ ЛАТИНИЦЯ, А НА РУСЬКИХ ЗЕМЛЯХ – КИРИЛИЦЯ

Sytuacja językowo-kulturowa w XI wieku w krajach kręgu *Slavia Latina* (Polska, Czechy) i *Slavia Orthodoxa* (Ukraina, Białoruś, Rosja) była odmienna, ponieważ łacina i cerkiewnosłowiański zajmowały odmiennie pozycje w umysłach ich użytkowników.

Мовно-культурна ситуація в XI столітті в країнах *Slavia Latina* (Польща, Чехія) i *Slavia Orthodoxa* (Україна, Білорусь, Росія) була різною, оскільки латинська і церковнослов'янська мова займали різні позиції в свідомості користувачів.

Яęzyк cerkiewnosłowiański był stosunkowo zrozumiały dla Słowian wschodnich: język cerkiewnosłowiański dla wykształconych Rusinów-Ukraińców, nie był tak obcy i nie do przyjęcia, jak np. łacina dla Polaków i Czechów, która wyraźnie była obcym systemem językowym.

Церковнослов'янська мова була цілком зрозумілою для східних слов'ян: для освічених русинів-українців ця мова не була такою чужою і неприйнятною, як, наприклад, латинь для поляків і чехів, яка явно була іншомовною системою.

Łacina była raczej niezrozumiała dla Słowian zachodnich: jej poznanie wymagało osobnych studiów językowych.

Латинська мова була досить незрозумілою для західних слов'ян: її опанування потребувало окремого вивчення мови.

Przodkowie dzisiejszych Ukraińców do tekstów w obcym języku: cerkiewnosłowiańskim wprowadzali elementy własne, by te teksty w pewien sposób oswoić. Dlatego obecnie już w XI wiecznych tekstach z Rusi Kijowskiej (Ewangeliarz Ostromira 1056-57, Ewangeliarz Mściśława, do 1117, Ewangeliarz Halicki, 1144, Ewangeliarz Dobrzy, 1164 i in. możemy odnaleźć świadectwa najdawniejszego języka ukraińskiego (poszczególne słowa i formy)

Tekst łaciński nie dawał przodkom Polaków takich możliwości jak cerkiewszczyzna przodkom Ukraińców, dlatego elementy dawnego języka polskiego możemy odnaleźć w glosach (na boku kart łacińskojęzycznych tekstów) i dopiero w Księdze Henrykowskiej (1268-1310) ukazało się całe pierwsze polskie zdanie **Day, ut ia pobrusa, a ti poziwai.**

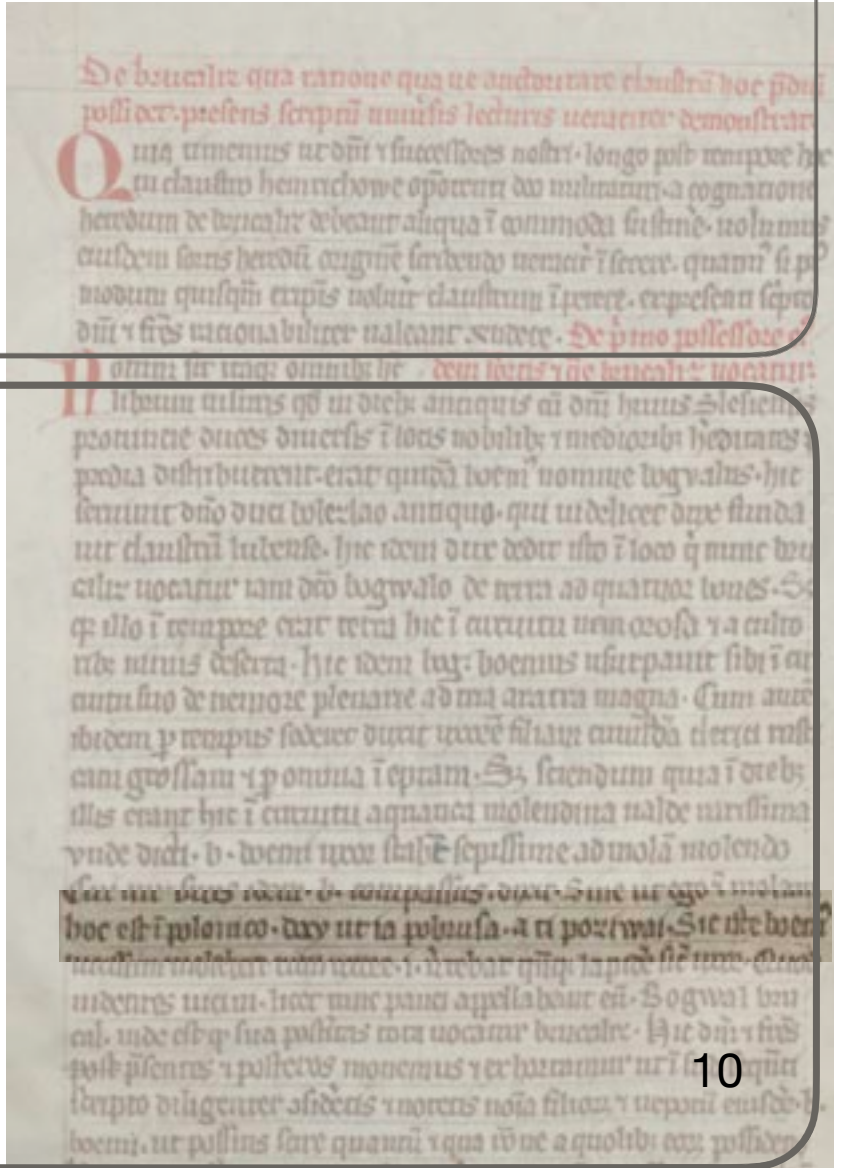
Предки нинішніх українців вносили власні елементи в тексти чужою церковнослов'янською мовою, щоб певним чином їх адаптувати. Тому вже в текстах з XI ст., таких як Остромирове Євангеліє 1056-57 рр., Мстиславове Євангеліє до 1117 р., Галицьке Євангеліє 1144 р., Добрилове Євангеліє 1164 р. та ін. можемо знайти зразки найдавнішої української мови (окремі слова та форми)

ТУГА ГРИВЬНА НИВА

Латинський текст не надавав предкам поляків таких можливостей, як церковнослов'янщина предкам українців, тому в глосах (збоку сторінок латинськомовних текстів) можна знайти елементи старопольської мови. Щойно в Генриковській книзі (1268-1310) з'явилося ціле польське речення **Day, ut ia pobrusa, a ti poziwai.**

Ewangeliarz Ostromira, domena publiczna

Liber foundationis claustris Sancte Marie Virginis in Henrichow = Księga henrykowska

POLSKI JĘZYK LITERACKI - ПОЛЬСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА

Rozwój literackich języków polskiego i ukraińskiego był ściśle związany z wydarzeniami historycznymi, wpływami kulturowymi, a także z działalnością literacką i naukową wielu wybitnych twórców.

Розвиток польської та української літературних мов був тісно пов'язаний з історичними подіями, культурними впливами, а також літературною та науковою діяльністю багатьох видатних творців.

Wraz z chrystianizacją Polski w X wieku rozpoczęła się era piśmiennictwa religijnego, które miało ogromny wpływ na rozwój języka polskiego. Początkowo tworzone wyłącznie po łacinie, jednak z czasem zaczęły pojawiać się teksty w języku polskim.

З християнізацією Польщі в X столітті почалася епоха релігійної писемності, яка мала величезний вплив на розвиток польської мови. Спочатку вона була написана лише латиною, але з часом почали з'являтися тексти польською мовою.

Jednym z najstarszych i najbardziej znanych tekstów religijnych jest Bogurodzica – pieśń religijna, która stała się swoistym hymnem rycerstwa polskiego w średniowieczu. Bogurodzica jest przykładem wczesnego, poetyckiego języka polskiego, ukazującego jego potencjał artystyczny.

Renesans przyniósł ze sobą ogromne zmiany w kulturze i nauce, co miało znaczący wpływ na rozwój polskiego języka literackiego. W tym okresie doszło do powstania wielu dzieł w języku polskim, które wywarły wpływ na kształtowanie się jego norm literackich. Kluczową rolę odegrał tu Jan Kochanowski, którego twórczość wzbogaciła język o różnorodność form wyrazu, precyzję i piękno stylu.

Одним із найдавніших і найвідоміших релігійних текстів є «Богородиця» – релігійна пісня, що стала своєрідним гімном польських лицарів у середні віки. «Богородиця» – це приклад ранньої, поетичної польської мови, що демонструє її художній потенціал.

Епоха Відродження принесла з собою величезні зміни в культурі та науці, які мали значний вплив на розвиток польської літературної мови. У цей період було створено багато творів польською мовою, які вплинули на розвиток її літературної норми. Ключову роль тут відіграв Ян Кохановський, творчість якого збагатила польську мову розмаїттям форм вираження, точністю та красою стилю.

Wraz z rozwojem literatury w języku polskim pojawiła się potrzeba ujednolicenia zasad językowych. W 1561 roku ukazała się pierwsza gramatyka języka polskiego autorstwa Piotra Stojanowskiego, znana jako **Ortografia polska**. Był to krok w stronę standaryzacji języka, który pozwolił na stworzenie jednolitego modelu pisowni i wymowy.

З розвитком літератури польською мовою виникла потреба в стандартизації мовних правил. У 1561 році Пётр Стоєнський опублікував першу граматику польської мови, відому як Ortografia polska. Це був крок до стандартизації мови, який дозволив створити єдину модель правопису та вимови.

UKRAIŃSKI JĘZYK LITERACKI - УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА

Początki ukraińskiego piśmiennictwa związane są z przyjęciem chrześcijaństwa Rusi Kijowskiej w 988 roku. Język staro-cerkiewno-słowiański, stosowany w liturgii nabierał cech języka mówionego i stał się z czasem podstawą do tworzenia tekstów literackich. Równolegle rozwijało się piśmiennictwo zapisane tzw. „prostą mową” w opozycji do „trudnego” języka cerkiewnosłowiańskiego. Była to literacko opracowana forma języka, używana w tekstach religijnych, kronikach i poezji. Wśród zabytków pisanych „prostą mową” można wymienić *Ewangeliarz peresopnicki* (1556–1561), czy *Apostoł krechowski* (XVI wiek).

Початки української писемності пов'язують із прийняттям християнства Київською Руссю у 988 році. Староцерковнослов'янська мова, яку використовували у богослужінні, набула ознак розмовної мови і з часом стала основою для створення літературних текстів. Водночас розвивалася писемна література, створена «простою мовою» на противагу «важкій» церковнослов'янській мові. Це була літературна форма мови, яка використовувалася в релігійних текстах, хроніках і поезії. Серед пам'яток, написаних «простою мовою», можна назвати Пересопницьке Євангеліє (1556–1561) та Крехівський Апостол (XVI ст.).

E w a n g e l i a r z **p e r e s o p n i c k i** jest uznawany za skarb narodowy Ukrainy, składa na niego przysięgę każdy nowo wybrany prezydent tego państwa.

Zakończenie długiego procesu krystalizowania się języka literackiego, procesu swoistej dyskusji na temat kształtu języka ukraińskiego nastąpiło wraz z ukazaniem się 1798 roku *Eneidy* Iwana Kotlarewskiego, a następnie wraz z pojawieniem się twórczości Tarasa Szewczenki, która stanowi wzorzec językowy, oparty na dialekcie kijowsko-połtawskim, języku folkloru oraz elementach języka cerkiewnosłowiańskiego.

Завершення тривалого процесу кристалізації літературної мови і процесу специфічної дискусії щодо української мови відбулося з виходом у 1798 р. «Енеїди» Івана Котларевського, а потім — з появою творів Тараса Шевченка, які становлять мовний зразок, заснований на киево-полтавському діалекті, мові фольклору та елементах церковнослов'янської мови.

Standaryzacja języka ukraińskiego przebiegała etapami. Pierwsze próby normalizacji pojawiły się w XIX wieku wraz z tworzeniem gramatyk i słowników. Pierwsza pełna publikacja o ukraińskiej gramatyce autorstwa Ołeksija Pawłowskiego została wydana dopiero w 1818 roku. Szczególną rolę w procesie standaryzacji języka ukraińskiego odegrała działalność tzw. „Ruskiej Trójcy”: Markijana Szaszkewycza, Jakiwa Hołowackiego i Iwana Wahułewycza którzy wprowadzali do literatury języka, który oddawałby autentyczny charakter mowy ukraińskiego ludu.

Унормування української мови відбувалося поетапно. Перші спроби стандартизації з'явилися в XIX столітті зі створенням граматики і словників. Перша повна публікація з української граматики Олексія Павловського побачила світ лише у 1818 році. Особливу роль у процесі нормування української мови відіграла діяльність «Руської трійці», до якої належали Маркіян Шашкевич, Яків Головацький та Іван Вагилевич. Вони запровадили в літературу мову, яка відображала автентичний характер мовлення українського народу.

W XX wieku, w latach 20. trwała „ukrainizacja”: język ukraiński został wprowadzony do instytucji publicznych i nauki. Jednak już w latach 30. **proces ten został zahamowany przez politykę rusyfikacyjną ZSRS**. Władze sowieckie na różne sposoby ograniczały rozwój języka ukraińskiego, m.in. poprzez usunięcie litery ґ z ukraińskiego alfabetu w 1933 roku. Decyzję tę cofnięto dopiero po 57 latach. Po odzyskaniu przez Ukrainę niepodległości w 1991 roku język ukraiński uzyskał status języka państwowego, co umożliwiło jego dalszy rozwój i ugruntowanie w społeczeństwie.

У 1920-х рр. в УРСР тривала «українізація»: українська мова впроваджувалася в державні установи та науку. Проте вже в 1930-х роках цей **процес був зупинений русифікаторською політикою СРСР**. Радянська влада різними способами обмежувала розвиток української мови, зокрема: вилучивши літеру ґ з українського алфавіту в 1933 році. Це рішення було скасовано лише через 57 років. Після здобуття Україною незалежності у 1991 році українська мова набула статусу державної, що уможливило її подальший розвиток та утвердження в суспільстві.

U ŹRÓDEŁ KONTAKTÓW POLSKO-UKRAIŃSKICH БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ КОНТАКТІВ

Rozważając na temat polsko-ukraińskich kontaktów językowych musimy na wstępie przypomnieć kilka ważnych faktów ogólnych:

Розглядаючи польсько-українські мовні контакти, слід передусім згадати деякі важливі загальні факти:

✓ **Polacy i Ukraińcy to Słowianie.** Oba nasze języki wywodzą się **z języka prasłowiańskiego.** Inaczej było z przodkami naszych zachodnich sąsiadów - Germanów, których kultura, ubiór żołnierzy, wiara w innych bogów i język były na tyle niezrozumiałe, że nazwano ich prześmiewczo Niemcami (od: 'niemy' - z którym nie da się mówić, albo staropolskiego: 'memy' - niezrozumiały, niejasny).

Поляки й українці — слов'яни. Обидві наші мови походять від праслов'янської. Інакше було з предками наших західних сусідів — німцями, чия культура, одяг воїнів, віра в інших богів і мова були настільки незрозумілими для слов'ян, що їх глузливо називали німцями (від «ніету» — з ким не можна розмовляти, або від старопольського «тету» — незрозумілий, невиразний).

✓ Języki i kultury narodowe nigdy nie rozwijają się w odosobnieniu. Nie dziwi więc, że i języki polski i ukraiński pozostawały w kontakcie od najdawniejszych czasów, co sprzyjało wzajemnym wpływom. Długi okres znajdowania się ziem polskich i ukraińskich w ramach jednego organizmu państwowego: Rzeczypospolitej nie mógł nie odcisnąć piętna na języku.

Національні мови та культури ніколи не розвиваються ізольовано. Тому не дивно, що польська та українська мови з давніх-давен контактували, що сприяло взаємовпливу. Тривалий період перебування польських і українських земель у складі одного державного утворення — Речі Посполитої — не міг не позначитися на мові.

✓ Badanie zagadnień wzajemnych wpływów polsko-ukraińskich jest kwestią bardzo ciekawą i ważną w kontekście badania rozwoju całokształtu kultur polskiej i ukraińskiej. Temat jest otwarty, choćby ze względu na nowoodkrywane i nowoopisywane źródła historyczne.

Дослідження проблем взаємних польсько-українських впливів є дуже цікавим і важливим питанням у контексті комплексного вивчення розвитку польської та української культур. Тема залишається відкритою хоча б через нововідкриті та новоописані історичні джерела.

Polsko-ukraińskie kontakty językowe i ich efekty

Польсько-українські мовні
контакти та їхні наслідки

Już w średniowieczu rusko-ukraińskie i polskie dynastie książęce łączyły sojusze przypieczętowane małżeństwami. Kontakty polsko-ukraińskie zintensyfikowały się po Unii Lubelskiej (1569), kiedy to większość ziem ukraińskich po długiej przerwie ponownie znalazła się we wspólnych granicach – w Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Najdawniejsze związki polsko-ukraińskie wynikały także z intensywnych kontaktów gospodarczych: przez ziemie halicko-wołyńskie przebiegał szlak handlowy z Rusi do Polski. Zaowocowało to wpływami w obu kulturach, czego przejawem jest między innymi słownictwo: pierwsze polonizmy można odnaleźć w Latopisie Halicko-Wołyńskim z XIII wieku.

Вже в середньовіччі родичалися русько-українські та польські княжі династії. Польсько-українські контакти інтенсифікувалися після Люблінської унії (1569 р.), коли більшість українських земель, після тривалої перерви, знову опинилися в спільних кордонах – у межах Речі Посполитої.

Найдавніші польсько-українські стосунки були також наслідком інтенсивних економічних контактів: через Галицько-Волинські землі пролягав торговий шлях з Rusi do Polski. Це призвело до впливу в обох культурах, що відбилося, зокрема, і на лексиці: перші полонізми можна знайти в галицько-волинському літописі XIII ст.

Żoną Kazimierza I Odnowiciela była córka Włodzimierza I Wielkiego - Maria Dobroniega (1010/1016 - 13 XII 1087).
Дружиною Казимира I Відновителя була донька Володимира Великого - Марія Добронєга (1010/1016 - 13 грудня 1087).

Księżniczka ruska, władczyni Polski była więc matką Bolesława II Śmiałego i Władysława Hermana, babką Bolesława Krzywoustego
Руська князівна, правителька Польщі, була, отже, матір'ю Болеслава II Сміливого і Владислава Германа, а також бабусею Болеслава Кривоустого

POŁONIZMY W JĘZYKU UKRAIŃSKIM I UKRAINIZMY W JĘZYKU POLSKIM

ПОЛОНІЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ТА УКРАЇНІЗМИ В ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ

Polonizmy zaczęły przenikać do języka ukraińskiego po Unii w Krewie (1385). Wtedy to zacieśniły się więzy ekonomiczne i kulturalne pomiędzy krajami. Jednak pierwsze świadectwa kontaktów językowych datowane są już na XIII w. – pierwsze polonizmy notowane są już w Latopisie Halicko-Wołyńskim (przez Ziemię Halicką i Wołyń przebiegał szlak handlowy z Rusi do Polski).

Szczególnie silne było oddziaływanie polszczyzny w wieku XVII jako naturalna konsekwencja warunków historycznych i politycznych tego okresu. Związek polityczny, szczególnie po zawarciu Unii Lubelskiej w 1569 roku, sprzyjał zbliżeniu kultur. Kontakty państwowe i prywatne zaowocowały przenikaniem licznych polonizmów tak do słownika, jak i do systemu gramatycznego języka ukraińskiego.

Ze względu na brak kodyfikacji języka ukraińskiego (brak gramatyk) z jednej strony z drugiej zaś skomplikowane i sztywne normy gramatyczne języka cerkiewnosłowiańskiego, który pełnił funkcję języka pisanego, oba te języki ustępowały miejsca polszczyźnie, która upowszechniała się także w życiu codziennym. Miało to pozytywne strony (wspomniane już wzbogacanie systemu języka ukraińskiego), ale w ostatecznym rozrachunku fatalne skutki: wkrótce po zawarciu Unii Lubelskiej język polski przejął funkcję języka oficjalnego, doprowadzając w efekcie do zawężenia sfery funkcjonalnej języka ukraińskiego.

Полонізми почали проникати в українську мову після Кревської унії (1385 р.). Саме тоді зміцнилися економічні та культурні зв'язки між країнами. Проте перші свідчення про мовні контакти відносяться до XIII століття – перші полонізми зафіксовані вже в Галицько-Волинському літописі (через Галицьку землю і Волинь пролягав торговий шлях з Русі до Польщі).

Вплив польської мови був особливо сильним у XVII столітті як природний наслідок історичних і політичних умов того періоду. Політичний союз, особливо після Люблінської унії 1569 р., сприяв зближенню культур. Державні та приватні контакти призвели до проникнення багатьох полонізмів як у словник, так і в граматичну систему української мови.

Через недостатню кодифікованість української мови (відсутність граматик), з одного боку, а з іншого боку, через складні й жорсткі граматичні норми церковнослов'янської мови, яка виконувала функції мови писемності, обидві ці мови поступилася польській, яка поширилася в побуті. Це мало позитивні сторони (вже згадане збагачення української мовної системи), але зрештою й згубні наслідки: невдовзі після укладення Люблінської унії польська мова перебрала на себе функції офіційної, що призвело до звуження функціональної сфери української мови.

Mimo że bazą języka ukraińskiego jest język prasłowiański, to na wszystkich poziomach ukraińszczyzny (leksyka, gramatyka, składnia itd.) widoczny jest wpływ polszczyzny. Język polski nie tylko wzbogacił leksykę białoruską i ukraińską, wpłynął również na wzbogacenie ich środków słowotwórczych. Był także jednym z głównych pośredników w językowych i kulturalnych kontaktach Rusi z Zachodem w XVI – XVII wieku.

Незважаючи на те, що основою української мови є праслов'янська мова, вплив польської мови помітний на всіх рівнях української (лексика, граматики, синтаксис тощо). Польська мова не тільки збагатила білоруську та українську лексику, але й збагатила їхні словотвірні ресурси. Вона також була одним із головних посередників у мовних і культурних контактах між Руссю та Заходом у XVI–XVII ст.

Potwierdzeniem faktu przenikania elementów z innych języków przez polski do ukraińskiego może być ukraiński sufix -unok (-унок), którego źródłem jest niemiecki sufix -ung. Na początku niemieckie -ung dało polskie -unek (występuje on w takich. słowach jak: wizerunek, opatrunek, posterunek, pocałunek). Następnie, w języku ukraińskim (po zejściu zmiany fonetycznej: wymiany -e - na -o -) powstał sufix -unok (унок): (поцілунок, малюнок, подарунок).

Innym przykładem może być ukraiński frazeologizm. Pełna polonizmów jest ukraińska frazeologia: *як ся маєш?* to niemal czysta kalka polskiego *Jak się masz?*. Co ciekawe - frazeologizm polski jest z kolei kalką z łaciny: *Quomodo te habes?*

Те, що через польську в українську переходять елементи з інших мов, може підтверджувати український суфікс -унок (-унок), джерелом якого є німецький суфікс -ung. Спочатку німецьке -ung породило польське -unek (воно зустрічається в таких словах, як: wizerunek, opatrunek, posterunek, pocałunek). Згодом в українській мові (після фонетичної зміни: заміни -e - на -o -) утворився суфікс -унок: (поцілунок, малюнок, подарунок).

Іншим прикладом може бути українська фразеологія. Вона насичена польськими зворотами. Скажімо *як ся маєш?* це майже точна копія польського *jak się masz?* Цікаво, що цей польський фразеологізм є похідним від латинського *Quomodo te habes?*

Słownik języka staroukraińskiego XIV-XV w. zawiera ok. 900 zapożyczeń z języka polskiego. Ciekawostką może być fakt, że część tych wyrazów w języku polskim uważana jest obecnie za archaizmy, ich polskie pochodzenie zaciera się.

Словник староукраїнської мови XIV-XV ст., містить бл. 900 запозичень з польської мови. Цікавим може бути той факт, що деякі з цих слів у польській мові нині вважаються архаїзмами, а їх польське походження розмите.

пłochy - плохий
pożytek - пожиток
moc - міць
zboże - збоже
dziękować - дякувати
ciekawý - цікавий
zawsze - завше
raptem - раптом
promień - промінь
pragnąć - прагнути
tłumaczyć - тлумачити
chłopiec - хлопець
skóra - шкура
uroczysty - урочистий
uwaga - увага
skroń - скроня
skarga - скарга

Ożywione kontakty literackie zostały nawiązane na przełomie XVI-XVII w. Dzieła tzw. „poetów kresowych”: Szymona Szymonowica, Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego i in. były powszechnie dostępne na ziemiach ruskich-ukraińskich. Wielu pisarzy ukraińskich wychowało się na literaturze polskiej, która niejednokrotnie kształtowała problematykę i formy artystyczne ich dzieł. Co więcej, u wielu z nich (pisarzy Rusinów) dominowały utwory w języku polskim, jeśli wręcz polszczyzna nie stanowiła podstawowego języka ich twórczości.

Жвавi літературні контакти встановилися на рубежі XVI-XVII ст. Твори «кресових поетів» Шимона Шимоновича, Миколая Семп-Шажинського та ін. були широко поширені на русько-українських землях. Багато українських письменників були виховані на польській літературі, яка часто формувала тематику та художні форми їхніх творів. Крім того, у багатьох з них (русинських письменників) переважали твори польською мовою, траплялося, що польська була основною мовою їхніх творів.

W efekcie kultura ukraińska XVI-XVIII wieku była silnie przesiąknięta wpływami polskimi. Polski język stał się jednym z języków tekstów kultury ukraińskiej tego okresu. Wiele utworów w języku polskim napisał między innymi najwybitniejszy poeta tego okresu Łazarz Baranowicz. Ów prawosławny duchowy, absolwent Kolegium Kijowsko-Mohylańskiego, przełożony klasztoru w Czernihowie napisał i wydał w druku tysiące swoich wierszy (religijnych, patriotycznych, lirycznych).

Внаслідок цього українська культура XVI—XVIII століть зазнала сильного польського впливу. Польська мова стала однією з мов українських культурних текстів того періоду. Чимало творів польською мовою написав, зокрема, найвидатніший поет того періоду Лазар Баранович. Цей православний священик, випускник Києво-Могилянської колегії, ігумен чернігівського монастиря написав і опублікував тисячі віршів (релігійних, патріотичних, ліричних).

Jak zauważył A. Brückner, pisarze Rusini nawet gdy po rusku pisali, po polsku myśleli, z polskich szkół wyszli, z polskich dzieł czerpali.

Як зауважив А. Брюкнер, навіть пишучи по-русинськи, русинські письменники мислили по-польськи, виходили з польських шкіл, черпали з польських творів.

Szymon Szymonowicz. Domena publiczna

Czernihowski ośrodek polskojęzycznych poetów to polskojęzyczni literaci wyznania prawosławnego skupieni wokół Łazarza Baranowicza

Чернігівський осередок польськомовних поетів — це польськомовні письменники православного віросповідання, згуртовані навколо Лазаря Барановича.

Łazarz Baranowicz

Opisując problematykę polsko-ukraińskich kontaktów językowych trzeba też pamiętać, że nie była to ścieżka jednostronna. Język polski był „biorcą” wielu rutenizmów.

JUŻ PO WYPRAWIE KIJOWSKIEJ BOLESŁAWA CHROBREGO W 1018 ROKU W POLSZCZYŹNIE POJAWIŁY SIĘ PIERWSZE NAZWY MIEJSCOWE ZWIĄZANE Z JĘZYKIEM RUSI KIJOWSKIEJ. PRZEZ KOLEJNE STULECIA TERENY ZAMIESZKIWANE PRZEZ LUDNOŚĆ UKRAIŃSKĄ BYŁY ZWIĄZANE Z POLSKĄ, WSPÓŁTWORZĄC RZECZPOSPOLITĄ OBOJGA NARODÓW, A PO 1918 ROKU CZĘŚCIOWO WCHODZĄC W SKŁAD II RZECZYPOSPOLITEJ.

Problematyka zapożyczeń z języków ruskich do polszczyzny zasługuje na uwagę: z samego tylko *Słownika polszczyzny XVI wieku* (SPXVI) Teresa Minikowska wyekscerpowiała **346 wyrazów, które uznała za pożyczki ruskie-ukraińskie**, z których ponad 80% okazało się zapożyczeniami trwałymi, potwierdzonymi w słowniku M.S.B. Lindego.

Podobną liczbę ukrainizmów, górną ich granicę szacując na 366 jednostek wskazuje krakowski ukrainoznawca Adam Fałowski na podstawie analizy współczesnych słowników.

Dowodzi to zarazem faktu, że tak jak kultura polska była pośrednikiem dla kultury ukraińskiej w kontaktach z Zachodem, tak kultura ukraińska przybliżała kulturze polskiej kultury Wschodu: wśród ukrainizmów są również wyrazy orientalne, greckie, irańskie, tureckie itd.

Przez Ukrainę szły wpływy orientalne do języka polskiego, zwłaszcza terminologia wojskowa: „buława”, „ułan” czy „bukłak”. Własnymi ukraińskimi tworam i leksykalnymi są z kolei występujące w polszczyźnie określenia przyrody: „sadyba”, „borsuk”, „czeremcha”, „wataha”, czy „step”.

Описуючи питання польсько-українських мовних контактів, слід також пам'ятати, що це не був односторонній процес. Польська мова була «отримувачем» багатьох «русинізмів».

УЖЕ ПІСЛЯ КИЇВСЬКОГО ПОХОДУ БОЛЕСЛАВА ХОРОБРОГО 1018 РОКУ В ПОЛЬЩІ З'ЯВИЛИСЯ ПЕРШІ ТОПОНІМИ, ПОВ'ЯЗАНІ З МОВОЮ КИЇВСЬКОЇ РУСІ. ПРОТЯГОМ НАСТУПНИХ СТОЛІТЬ ТЕРИТОРІЇ НА ЯКИХ ПРОЖИВАЛО УКРАЇНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ БУЛИ ПОВ'ЯЗАНІ З ПОЛЬЩЕЮ, ВОНИ ВВІЙШЛИ ДО СКЛАДУ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ ДВОХ НАРОДІВ, А ПІСЛЯ 1918 РОКУ ЧАСТКОВО ВВІЙШЛИ ДО СКЛАДУ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ.

Заслуговує на увагу питання запозичень з русинських мов у польську: лише у «Словнику польської мови XVI століття» (SPXVI) Тереза Мініковська вказала **346 слів, які вона вважала русько-українськими запозиченнями**, з яких понад 80% виявилися постійними запозиченнями, підтвердженими в словнику М.С.Б. Лінде.

Подібну кількість українізмів, оцінюючи їхню верхню межу в 366 одиниць, вказує краківський українознавець Адам Фаловський на основі аналізу тогочасних словників.

Це також свідчить про те, що так само, як польська культура була посередником для української в контактах із Заходом, українська культура наближала польську до культур Сходу: серед українізмів є також східні, грецькі, іранські, турецькі тощо слова.

Через Україну в польську мову проникли східні впливи, особливо військова термінологія: «буława», «ułan» і «bukłak»

Питомо українськими лексичними утвореннями, які зустрічаються в польській мові є, наприклад, слова, що називають явища природи: «sadyba», «borsuk», «czeremcha», «wataha», «step».

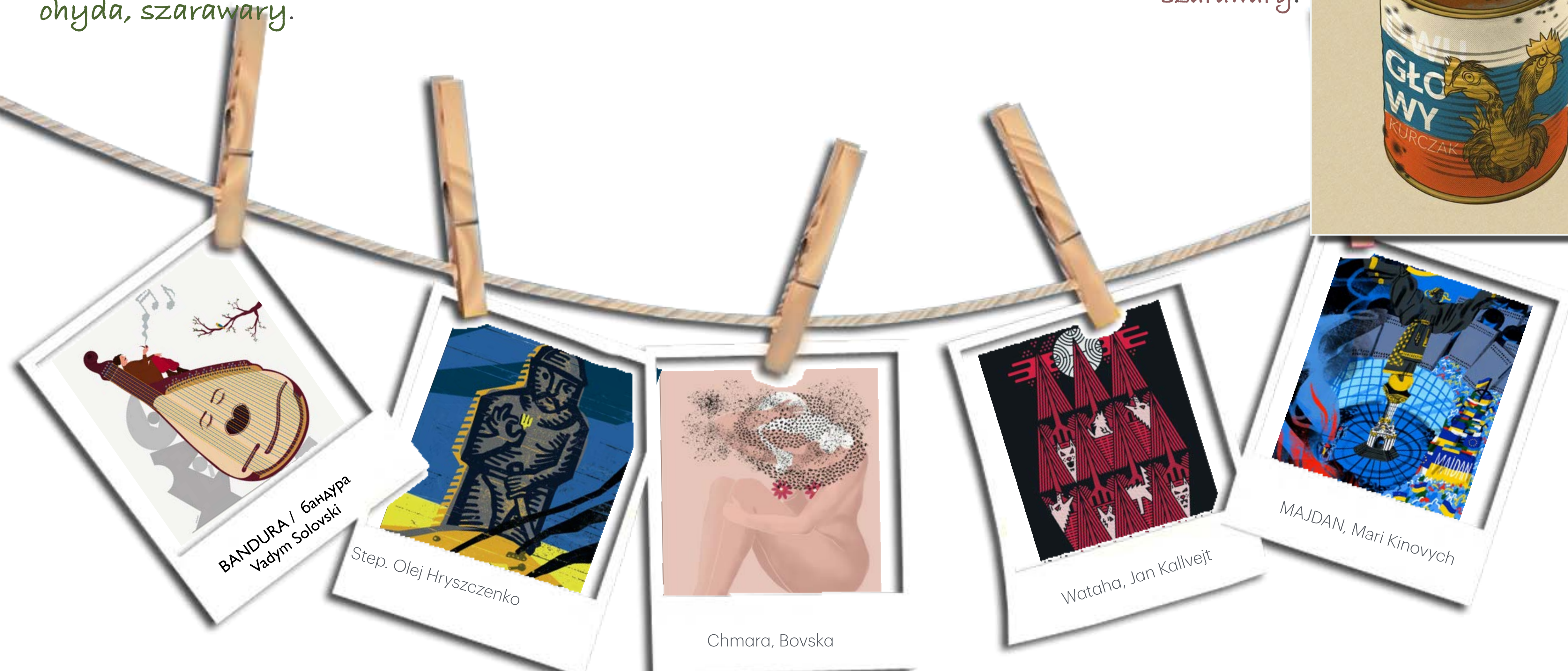
Kontakty służbowe i prywatne zaowocowały przenikaniem nie tylko licznych polonizmów do języka ruskiego-ukraińskiego, ale i na odwrót - ukraineizmów do polszczyzny, takich jak: wataha, bohomaż, mereżka, step, ohyda, majdan, chmara, kureń, koromysto, hopak, bandura, ohyda, szarawary.

Ділові та приватні контакти мали наслідком проникнення не лише численних полонізмів у русько-українську мову, а й навпаки – українізмів у польську, як-от: wataha, bohomaż, mereżka, step, ohyda, majdan, chmara, kureń, koromysto, hopak, bandura, ohyda, szarawary.

OHYDA

OHYDA / Sophia Suliy

BANDURA / бандура
Vadym Solovski

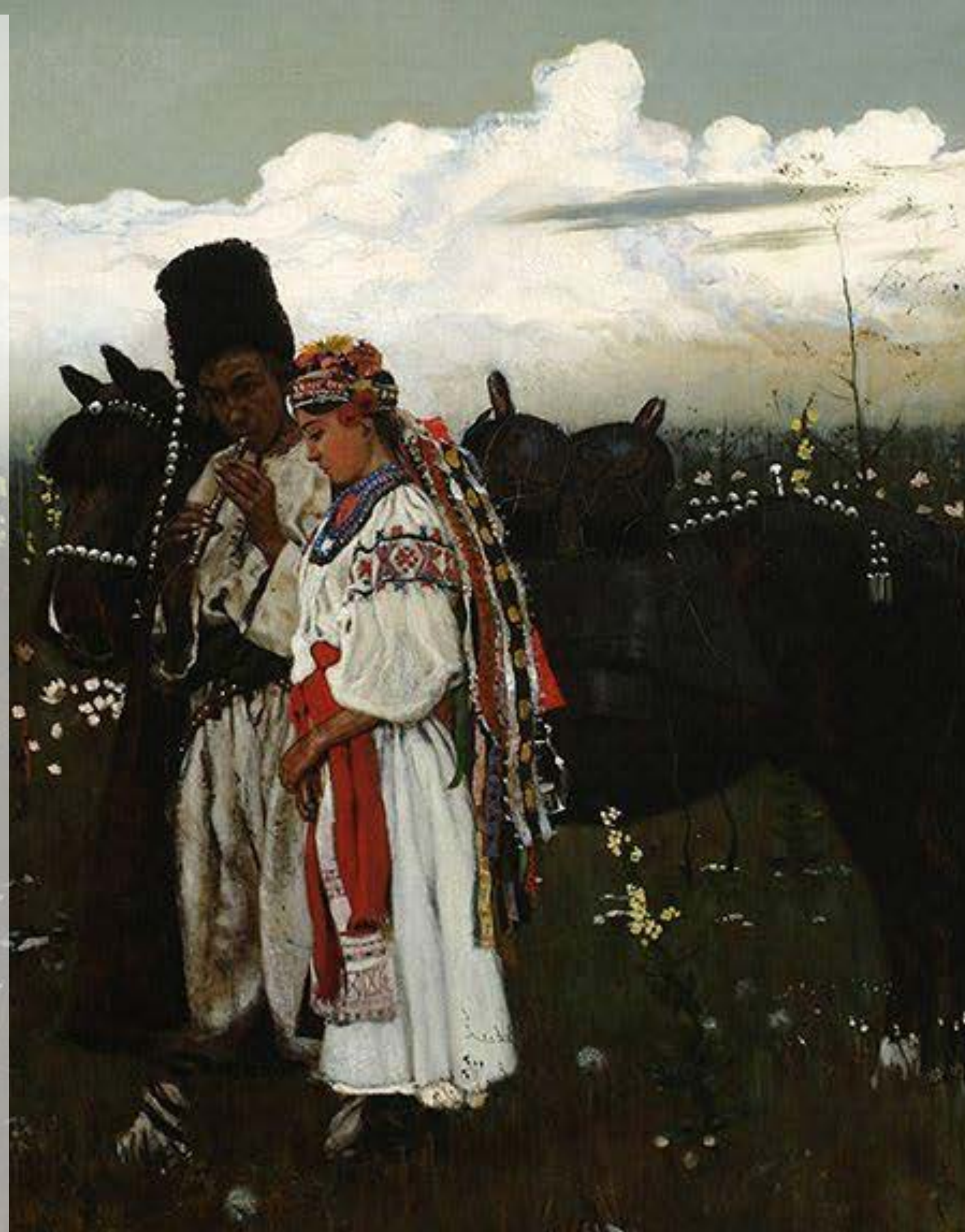
Step. Olej Hryszchenko

Chmara, Bovska

Wataha, Jan Kallvejt

MAJDAN, Mari Kinovych

W poezji polskiej odzwierciedleniem wpływów ukraińskich były przede wszystkim motywy folklorystyczne i tematyka związana z kozaczyzną, która fascynowała zarówno polskich, jak i ukraińskich pisarzy głównie okresu romantyzmu. Dzieła poetyckie powstające pod wpływem kultury ukraińskiej, często wykorzystywały miejscowe tradycje i ukraińską symbolikę, wprowadzając do polszczyzny nowe sposoby wyrażania emocji i obrazowania przyrody. Tzw. pisarze kresowi, tacy jak Józef Bohdan Zaleski, Antoni Malczewski czy Seweryn Goszczyński w swojej twórczości garściami czerpali inspiracje z ukraińskiej tradycji i języka, co przyczyniło się do wzbogacenia polskiego języka literackiego, dodając mu melodyjności, ekspresji i kolorytu.

Stanisław Masłowski, "Dumka Jaremy", 1879, fot. Piotr Ligier/Muzeum Narodowe w Warszawie

Українські впливи у польській поезії помітні у фольклорних мотивах і темах, пов'язаних з козацькою культурою, що захоплювало як польських, так і українських письменників, переважно доби романтизму. Поетичні твори, написані під впливом української культури, часто використовували місцеві традиції та українську символіку, вносячи в польську мову нові способи вираження емоцій та зображення природи. Так звані письменники-кресов'яни, такі як Юзеф Богдан Залеський, Антоній Мальчевський та Северин Гоцинський, черпали натхнення з української традиції та мови, що сприяло збагаченню польської літературної мови, додаючи їй милозвучності, експресії і колориту.

Ojcowie i matki języka
polskiego

Батьки і матері польської
МОВИ

**„A niechaj narodowie wżdy postronni znają,
iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają”.**

**«І нехай чужі народи знають,
що поляки не гуси, своєю мову мають».**

**Mikołaj Rej, Zwierzyniec
Миколай Рей, Звіринець**

MIKOŁAJ REJ – OJCIEC POLSKIEJ KULTURY I LITERATURY

МИКОЛАЙ РЕЙ – БАТЬКО ПОЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Mikołaj Rej był propagatorem języka ojczystego, jednym z pierwszych polskich autorów, który tworzył wyłącznie w języku narodowym, świadomie rezygnując z użycia łaciny, która w jego czasach była dominującym językiem kultury, nauki i literatury.

Jako gorący zwolennik polszczyzny Rej zachęcał do jej używania w literaturze i życiu publicznym. Jego słynne zdanie, jakie zawarł w zbiorze satyrycznych epigramatów *Zwierzyniec*: „A niechaj narodowie wždy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają” stało się symbolem dumy z rodzimego języka oraz sprzeciwu wobec dominacji obcych wpływów kulturowych. Twórca udowodnił, że polski może być językiem zarówno pięknym, jak i funkcjonalnym, zdolnym do wyrażania najgłębszych myśli i uczuć.

Mikołaj Rej (1505–1569) - polski poeta i prozaik renesansowy, tłumacz, a także polityk i teolog ewangelicki, poseł na Sejm Rzeczypospolitej urodził się w Żurawnie (obecnie w Ukrainie) w rodzinie szlacheckiej wywodzącej się z Nagłowic w okolicach Krakowa, stąd często posługiwał się przydomkiem „z Nagłowic”.

Миколай Рей (1505–1569) — польський поет і прозаїк епохи Відродження, перекладач, а також євангельський політик і теолог, депутат Сейму Речі Посполитої, народився в місті Журавно (нині в Україні) у шляхетській родині, яка походила з села Нагловіце поблизу Кракова, тому часто вживав прізвисько «з Нагловіце».

Rej z Nagłowic był wszechstronnym pisarzem – tworzył poezję, prozę, dialogi oraz traktaty. Jego dzieła, takie jak *Żywot człowieka poczciwego* czy *Krótką rozprawa między trzema osobami: Panem, Wójtem a Plebanem* ukazywały realia codziennego życia i wartości szlacheckie. Opisował w nich otaczający świat z dużym poczuciem humoru, przedstawiając zarówno zalety, jak i wady ludzkiej natury.

Rej był także jednym z pierwszych pisarzy, którzy czerpali inspirację z kultury ludowej. Jego twórczość prześlągnięta była duchem polskiego folkloru, obrzędów i tradycji, co wzbogacało polską literaturę o nowe tematy i motywy. Dzięki niemu polszczyzna stała się językiem pełnym wyrazu, zdolnym do przekazywania najważniejszych treści intelektualnych, społecznych i moralnych.

Миколай Рей пропагував рідну мову, він був одним із перших польських авторів, який писав тільки національною мовою, свідомо відмовляючись від латини, яка в його часи була панівною мовою культури, науки та літератури.

Як палкий прихильник польської мови, Рей заохочував її використання в літературі та громадському житті. Його крилатий вислів із збірки сатиричних епіграм «Звіринець» «І нехай чужі народи знають, що поляки не гуси, вони своєю мову мають» став символом гордості за рідну мову та протистояння пануванню чужих культурних впливів. Письменник довів, що польська може бути як красивою, так і функціональною мовою, здатною виражати найглибші думки та почуття

Рей з Нагловіце був різнобічним письменником – створював поезію, прозу, діалоги та трактати. Його твори, такі як «Життя чесної людини» та «Коротка бесіда між трьома людьми: паном, війтом і священиком», показували реалії повсякденного життя та шляхетські цінності. У них він з великим гумором описував навколишній світ, представляючи як переваги, так і недоліки людської природи.

Рей також був одним із перших письменників, які черпали натхнення з народної культури. Його творчість була проіннята духом польського фольклору, обрядів і традицій, що збагатило польську літературу новими темами та мотивами. Завдяки йому польська мова стала виразною, здатною передати найважливіший інтелектуальний, соціальний і моральний зміст.

Twórczość Reja miała charakter popularyzatorski i edukacyjny. Pisarz pragnął docierać do szerokiej publiczności, nie tylko do elity intelektualnej, ale także do szlachty i mieszczan. Jego teksty były często pisane językiem prostym, zrozumiałym, pełnym żywych dialogów, anegdot i przysłów. Dzięki temu nie tylko przyczyniał się do rozwoju literatury, ale także kształtował język codziennej komunikacji Polaków.

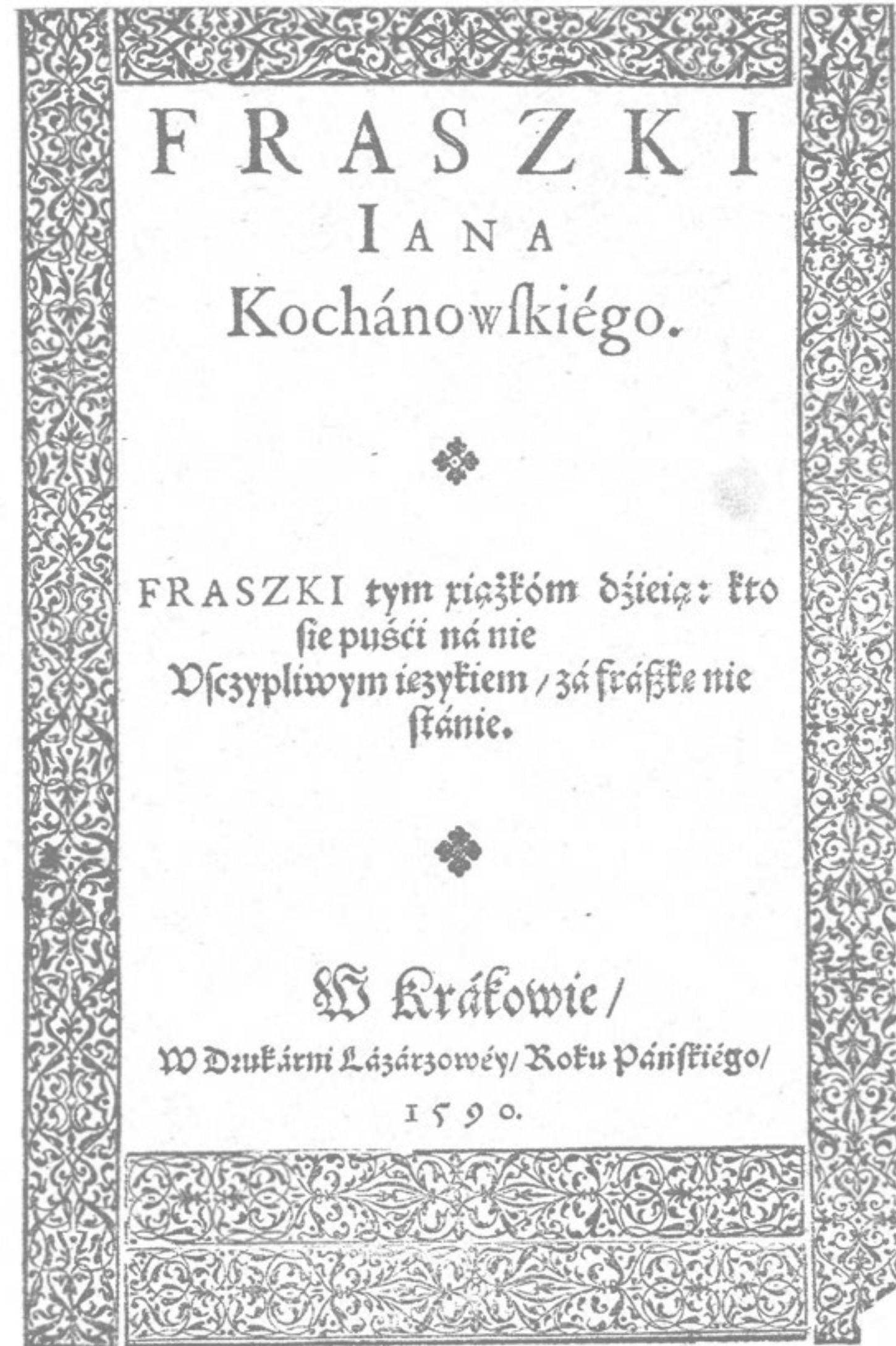
Творчість Рея мала популяризаційно-просвітницький характер. Письменник хотів охопити широку аудиторію не лише інтелектуальної еліти, а й шляхти та міщан. Його тексти часто були написані простою, зрозумілою мовою, насиченою живими діалогами, анекдотами та прислів'ями. Завдяки цьому він не лише сприяв розвитку літератури, а й сформував мову повсякденного спілкування поляків.

POLSKI JĘZYK LITERACKI DZIĘKI UKRAIŃSKIEMU? ПОЛЬСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА ЗАВДЯКИ УКРАЇНСЬКІЙ?

POLACY NIE GĘSI, ALE...

Polski etymolog i językoznawca Andrzej Bańkowski zwraca uwagę na fakt, iż Mikołaj Rej „całe pierwsze 20 lata życia spędził nad Dniestrem w otoczeniu czysto ruskim [tj. ukraińskim], a język jego utworów „jest typową ówczesną polszczyzną ziemi lwowskiej, polegającą na doskonale umiętnym spolszczeniu formalnym całego używanego tam słownictwa czerwonoruskiego, wzbogaconego licznymi zapożyczeniami z dialektu mazowieckiego”. Tym samym badacz stawia przewrotną tezę, iż „**Polski język literacki narodził się w Ukrainie pod wpływem języka ukraińskiego...**”.

Niewątpliwie literaci wychowani w dwujęzycznych regionach wschodnich Rzeczypospolitej Obojga Narodów, tworzący na obszarach kulturowego i językowego pogranicza polsko-ukraińskiego współtworzyli polski język literacki. Wśród nich wymienić można **Szymona Szymonowica** – twórcę polskiej nazwy gatunku sielanki, czy **Szymona Zimorowica** – autora znanego cyklu pieśni *Roksolanki*, to jest *ruskie panny*, jaki napisał na wesele starszego brata, również pisarza – Józefa Bartłomieja Zimorowica.

Польський етимолог і лінгвіст Анджей Баньковський звертає увагу на те, що Миколай Рей «усі перші 20 років свого життя провів на Дністрі в чисто русинському середовищі [тобто українському], а мова його творів «типова польська мова тогочасної Львівщини, що складається з вмілої формальної полонізації всієї уживаної там червононоруської лексики, збагаченої численними запозиченнями з мазовецького наріччя». Таким чином, дослідник висуває перевернуту тезу, що «**польська літературна мова народилася в Україні під впливом української мови...**».

Безперечно, чимало письменників, вихованих у двомовних східних регіонах Речі Посполитої, які творили польсько-українське культурно-мовне порубіжжя, були співтворцями польської літературної мови. До них належать **Шимон Шимонович** – творець польської назви жанру ідилії (*sielanki*) та **Шимон Зиморович** – автор відомого циклу пісень «Роксоланки, тобто руські панни», які він написав до весілля свого старшого брата, теж письменника – Юзефа Бартомея Зиморовича.

JAN KOCHANOWSKI – OJCIEC POLSKIEJ POEZJI I TWÓRCA JĘZYKA LITERACKIEGO

ЯН КОХАНОВСЬКИЙ – БАТЬКО ПОЛЬСЬКОЇ ПОЕЗІЇ І ТВОРЕЦЬ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Jan Kochanowski (1530–1584) - wybitny uczonek epoki renesansu (łac. poeta doctus), poeta. Był nadwornym piewcą Stefana Batorego i sekretarzem królewskim Zygmunta II Augusta. Ostatnie kilkanaście lat życia spędził w majątku rodzinnym we wsi Czarnolas, gdzie twórczość pisarską łączył z działalnością publiczną, uczestnicząc w sejmikach i elekcjach.

Ян Кохановський (1530–1584) – видатний учений епохи Відродження (лат. poeta doctus), поет. Був придворним поетом Стефана Баторія та королівським секретарем Сигізмунда II Августа. Останні роки свого життя він провів у родинному маєтку в селі Чарноляс, де поєднував письменницьку діяльність з громадською діяльністю, брав участь у сеймиках і виборах.

Twórczość Kochanowskiego nadała językowi polskiemu literacką doskonałość i artystyczne wyrafinowanie, stawiając go na równi z innymi europejskimi językami literackimi. W krąg kultury europejskiej poeta wprowadził literaturę polską, twórczo przetwarzając tematy, gatunki (takie jak: fraszka, pieśń, dramat klasyczny) oraz wzory rytmiczne poezji antycznej. Wzbogacił tym samym polski język poetycki i ukształtował nieistniejącą wcześniej w polskiej poezji miarę wiersza, zwaną wierszem sylabicznym.

Jego poezja miała charakter refleksyjny, opisywała radości i smutki codziennego życia, stając się wyrazem renesansowego humanizmu. W *Pieśniach* autor nawiązywał do tradycji antycznej, wykorzystując motywy horacjańskie i stoickie idee, jednak zawsze przekładał je na rodzimy grunt, ukazując życie polskiej szlachty i piękno polskiego krajobrazu.

Kochanowski był też mistrzem stylizacji, używał zarówno języka wzniosłego, jak i potocznego, tworząc w swoich utworach harmonijne połączenie obu tych stylów. Wprowadzał do polszczyzny nowe wyrazy, idiomy i konstrukcje gramatyczne, a także dbał o jej precyzję i piękno. Jego twórczość ustanowiła wzorce dla kolejnych pokoleń poetów i pisarzy, a jego dzieła stały się trwałym elementem polskiej kultury. Rola Jana Kochanowskiego dla kultury polskiej wykraczała poza samo pisarstwo. Był on także orędownikiem humanistycznych ideałów renesansu, które propagował w swoich utworach. Wprowadzał polskich czytelników w świat antycznej tradycji, filozofii i sztuki, pokazując jednocześnie, że język polski może być nośnikiem uniwersalnych wartości.

Творчість Кохановського надала польській мові літературної довершеності й художньої вишуканості, поставивши її в один ряд з іншими європейськими літературними мовами. Поет ввів польську літературу в коло європейської культури, творчо трансформувавши теми, жанри (як-от: епіграма [фрашка], пісня, класична драма) та ритмічні малюнки античної поезії. Таким чином він збагатив польську поетичну мову і сформував так званий силабічний вірш, якого раніше в польській поезії не було.

Його поезія була рефлексивною, описувала радощі й печалі повсякденного життя, стала вираженням ренесансного гуманізму. У «Піснях» автор звертався до античної традиції, використовуючи гораціанські мотиви та стоїчні ідеї, але завжди переводив їх у рідний контекст, показуючи життя польської шляхти та красу польського краєвиду.

Кохановський також був майстром стилю, він використовував як піднесену, так і розмовну мову, створюючи у своїх творах гармонійне поєднання обох стилів. Він ввів у польську мову нові слова, ідіоми та граматичні структури, дбав про її точність і красу. Його творчість стала зразком для наступних поколінь поетів і письменників, а його твори стали постійним елементом польської культури. Роль Яна Кохановського для польської культури вийшла за межі простого письменства. Він також був поборником гуманістичних ідеалів епохи Відродження, які пропагував у своїх творах. Він вводив польських читачів у світ давньої традиції, філософії та мистецтва, водночас показуючи, що польська мова може бути носієм загальнолюдських цінностей.

Jednym z najważniejszych dzieł Kochanowskiego są **Treny**, cykl **dziewiętnastu utworów napisanych po śmierci jego ukochanej córki, Urszuli**. To arcydzieło literatury światowej, w którym poeta z niezwykłą głębią oddał swoje uczucia – smutek, ból i zwątpienie. *Treny* stanowią jednak nie tylko wyraz osobistego dramatu poety, ale także uniwersalną refleksję nad ludzkim losem, przemijaniem i wartością życia.

Одним із найважливіших творів Кохановського є **Трени**, цикл із **дев'ятнадцяти пісень, написаних після смерті його улюбленої доньки Уршулі**. Це шедевр світової літератури, в якому поет з надзвичайною глибиною висловив свої почуття – сум, біль і сумнів. Проте «Плачі» — це не лише вираження особистої драми поета, а й універсальний роздум про людську долю, швидкоплинність і цінність життя.

IGNACY KRASICKI – KSIĄŻĘ POETÓW POLSKICH I MISTRZ SATURY

ІГНАЦІЙ КРАСИЦЬКИЙ – КНЯЗЬ ПОЛЬСЬКИХ ПОЕТІВ І МАЙСТЕР САТИРИ

Ignacy Krasicki (1735–1801) uznawany jest za jednego z najwybitniejszych pisarzy polskiego oświecenia. Jego twórczość wyznaczyła kolejne standardy dla literatury polskiej i języka, nadając mu precyzję, elegancję oraz wyjątkowy humor. Krasicki, nazywany „księciem poetów polskich”, jest autorem licznych bajek, satyr, poematów heroikomicznych oraz pierwszej polskiej powieści. Jego dzieła, pełne błyskotliwych obserwacji społecznych i filozoficznych, ukazywały wnikliwe spojrzenie autora na ludzkie wady i zalety.

Ігнацій Красицький (1735–1801) вважається одним із найвидатніших письменників польського Просвітництва. Його творчість встановила нові стандарти для польської літератури та мови, надаючи їй точності, елегантності та неповторного гумору. Красицький, якого називають «князем польських поетів», є автором численних казок, сатир, героїчних поем і першого польського роману. Його твори, сповнені блискучих соціальних і філософських спостережень, виявляли проникливий погляд автора на людські переваги та недоліки.

Twórczość Krasickiego charakteryzowała się niezwykłą dbałością o formę i klarowność przekazu, co było zgodne z ideałami oświecenia. Poeta posługiwał się **językiem eleganckim, precyzyjnym i pełnym dowcipu**, co czyniło jego teksty zarówno zabawnymi, jak i pouczającymi. Dzięki niemu polszczyzna stała się językiem zdolnym do wyrażania skomplikowanych myśli filozoficznych i społecznych w sposób zrozumiały i atrakcyjny dla szerokiego grona odbiorców.

Jako **człowiek oświecenia**, Krasicki propagował ideały rozumu, cnoty i edukacji. W swoich tekstach zwracał uwagę na potrzebę kształcenia i rozwijania umysłu, promując czytelnictwo oraz szacunek dla wiedzy. Jego utwory były nie tylko źródłem rozrywki, ale także narzędziem edukacyjnym, uczącym krytycznego myślenia. W ten sposób Krasicki w znacznym stopniu przyczynił się do wzbogacenia kultury polskiej, nadając jej nowe kierunki i wartości. Posługiwał się przy tym polszczyzną w sposób niezwykle świadomy, dążąc do jej doskonałości i wyrafinowania. Wiele nowych zwrotów, wyrażań i aforyzmów Krasickiego używanych jest do dziś w literaturze i mowie codziennej.

Для творчості Красицького характерна надзвичайна увага до форми та чіткість повідомлення, що відповідало ідеалам Просвітництва. Поет використовував витончену, точну та дотепну мову, що надавало його текстам водночас розважального й пізнавального характеру. Завдяки йому польська мова стала мовою, здатною виражати складні філософські та соціальні думки у зрозумілий і привабливий спосіб для широкого кола реципієнтів.

Як **людина Просвітництва**, Красицький пропагував ідеали розуму, чесноти та освіти. У своїх текстах він звертав увагу на необхідність виховання та розвитку розуму, пропагуючи читання і повагу до знань. Його твори були не лише джерелом розваги, а й навчальним інструментом, який навчав критичного мислення. Таким чином Красицький значно сприяв збагаченню польської культури, надавши їй нових напрямів і цінностей. Польською мовою він користувався надзвичайно свідомо, прагнучи її досконалості та вишуканості. Чимало нових фраз, виразів і афоризмів Красицького вживаються й сьогодні в літературі та повсякденному мовленні.

Najbardziej znane dzieła Krasickiego to zbiory **Bajki i przypowieści** (1779) oraz **Bajki nowe** (1802). W bajkach, wzorowanych na tradycji Ezopa i La Fontaine'a, Krasicki mistrzowsko posłużył się językiem polskim, aby w sposób zwięzły, a jednocześnie trafny, ukazać uniwersalne prawdy o ludzkiej naturze. W utworach takich jak **Kruk i lis**, **Mądry i głupi** poeta ukazał ludzkie przywary: pychę, chciwość, głupotę, kształtując w ten sposób krytyczne spojrzenie na świat i promując cnoty obywatelskie.

Prawdziwa cnota krytyk się nie boi

Справжня чеснота критики не боїться

Найвідомішими творами Красицького є збірки **Байки та притчі** (1779) і **Нові байки** (1802). У байках, створених за традицією Ezopa i Лафонтена, Красицький майстерно використав польську мову, щоб стисло і водночас точно показати універсальні істини про природу людини. У творах **Ворон і лисиця**, **Мудрий і дурень** поет показав людські вади: гордість, жадібність, дурість, формуючи таким чином критичний погляд на світ, пропагуючи громадянські чесноти.

Ignacy Krasicki
Monachomachia czyli Wojna Mnichów, 1954,
Ilustrował: Antoni Uniechowski

Oprócz bajek, Krasicki zasłynął także jako autor satyr i poematów heroikomicznych. Jego *Monachomachia* (1778) to satyra na życie klasztorne, w której poeta, używając języka pełnego dowcipu i ironii, ukazał ludzkie wady: hipokryzję, lenistwo, pijaństwo.

Крім казок, Красицький прославився також як автор героїко-гумористичних поем. Його «Монахомахія» (1778) — сатира на чернече життя, в якій поет мовою, сповненою дотепу й іронії, показав людські вади: лицемірство, лень, пияцтво.

Z kolei w powieści *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki* (1776), napisanej w formie pamiętnika, autor posłużył się językiem zrozumiałym i bliskim rzeczywistości. Jego styl, lekki, dowcipny i pełen subtelnych aluzji, stał się wzorem dla późniejszych twórców prozy.

У свою чергу, у романі «Миколай Досьвядчинський, випадки» (1776), написаному в формі щоденника, автор використовував зрозумілу і наближену до дійсності мову. Його стиль, легкий, дотепний і сповнений тонких алюзій, став зразком для пізніших прозаїків.

MIKOŁ. DOŚWIADCZYŃSKIEGO
PRZYPADKI
PRZEZ NIEGOŻ SAMEGO OPISANE
NA TRZY KSIĘGI
ROZDZIELONE.

Za Przywilejem Jego Królewskiej Mości
w WARSZAWIE. 1776.
Nakładem MICHAŁA GRZELLERA.
J. K. M. Kossakowski i R. S. S. S.
w Maricku No. 19. pod znakami Fortew.

ADAM MICKIEWICZ – WIESZCZ NARODOWY I TWÓRCA NOWOCZESNEJ POLSZCZYZNY

АДАМ МІЦКЕВИЧ – НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОРОК І ТВОРЕЦЬ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Adam Mickiewicz (1798–1855) jest uznawany za jednego z najwybitniejszych poetów romantycznych i kreatora nowoczesnej polszczyzny. Jego twórczość nie tylko ukształtowała literaturę polskiego romantyzmu, ale także wpłynęła na świadomość narodową i kulturową Polaków. Uznany za wieszczą narodowego, Mickiewicz dał wyraz dążeniom niepodległościowym swojego pokolenia, a jego dzieła stały się symbolem polskiej tożsamości i źródłem inspiracji dla kolejnych pokoleń twórców.

Адам Міцкевич (1798–1855) вважається одним із найбільших поетів-романтиків і творцем сучасної польської мови. Його творчість не лише сформувала літературу польського романтизму, а й вплинула на національно-культурну свідомість поляків. Визнаний національним пророком, Міцкевич виразив незалежницькі прагнення свого покоління, а його твори стали символом польської ідентичності та джерелом натхнення для наступних поколінь митців.

Pan Tadeusz (1834) - poemat Mickiewicza - uważany jest za **arcydzieło literatury polskiej**. Utwór ten, nazywany „ostatnim zajazdem na Litwie”, nie tylko przedstawia epicki obraz szlacheckiej Rzeczypospolitej, ale także zachwyca bogactwem i pięknem języka. Koloryt polskiego krajobrazu, obyczajów i tradycji odzwierciedlił Mickiewicz łącząc elementy języka potocznego, ludowego i literackiego, tworząc barwną mozaikę ówczesnej polszczyzny. W mistrzowski sposób używał też rytmu i melodii języka polskiego, nadając mu nową formę artystyczną.

Пан Тадеуш (1834) — поема Міцкевича — вважається **шедевром польської літератури**. Цей твір, названий «останньою корчмою на Литві», не тільки подає епічний образ шляхетської Речі Посполитої, а й захоплює багатством і красою мови. Міцкевич відобразив колорит польського національного краєвиду, звичаїв і традицій, поєднавши елементи розмовної, народної та літературної мови, створивши строкату мозаїку тогочасної польщизни. Він також майстерно використовував ритм і мелодику польської мови, надаючи їй нової художньої форми.

Dzięki twórczości Mickiewicza język polski zyskał nową jakość: stał się językiem literatury romantycznej, zdolnym do przekazywania zarówno indywidualnych przeżyć, jak i doświadczeń narodowych. Artysta wzbogacił polszczyznę o nowe słowa, zwroty i formy poetyckie. W jego utworach pojawiły się liczne stylizacje i nawiązania do mowy ludowej, co sprawiło, że polski język literacki stał się bardziej plastyczny.

Завдяки творчості Міцкевича польська мова набула нової якості: вона стала мовою романтичної літератури, здатною передавати як індивідуальні, так і національні переживання. Митець збагатив польську мову новими словами, зворотами та поетичними формами. Цього твору відрізнялися численними стилізаціями та зверненнями до народного мовлення, що робило польську літературну мову яскравішою

Wyrazem dążeń niepodległościowych narodu polskiego stała się **dramatyczna epopeja *Dziady***, w której poeta przedstawił tragiczne losy Polaków pod zaborami. W utworze wykorzystał autor elementy ludowe i mistyczne, łącząc je z refleksją historyczną i patriotyczną. Jego język, zgodny z kanonem romantycznym, pełen emocji, metafor i symboli, pozwolił na wyrażenie zarówno cierpienia, jak i nadziei na odrodzenie narodowe. *Dziady* stały się manifestem walki o wolność i symbolem oporu przeciwko zniewoleniu.

Scena z *Dziadów* w inscenizacji Stanisława Wyspiańskiego (Teatr Miejski w Krakowie, premiera 31 października 1901)

Вираженням незалежницьких прагнень польського народу стала **драматична епопея «Дзяди»**, в якій поет представив трагічну долю поляків під чужим пануванням. У творі автор використав фольклорні та містичні елементи, поєднавши їх з історико-патріотичними роздумами. Його мова, узгоджена з романтичним канонem, сповнена емоцій, метафор і символів, дозволяла виразити як страждання, так і надію на національне відродження. «Дзяди» стали маніфестом боротьби за волю та символом опору поневолювачам.

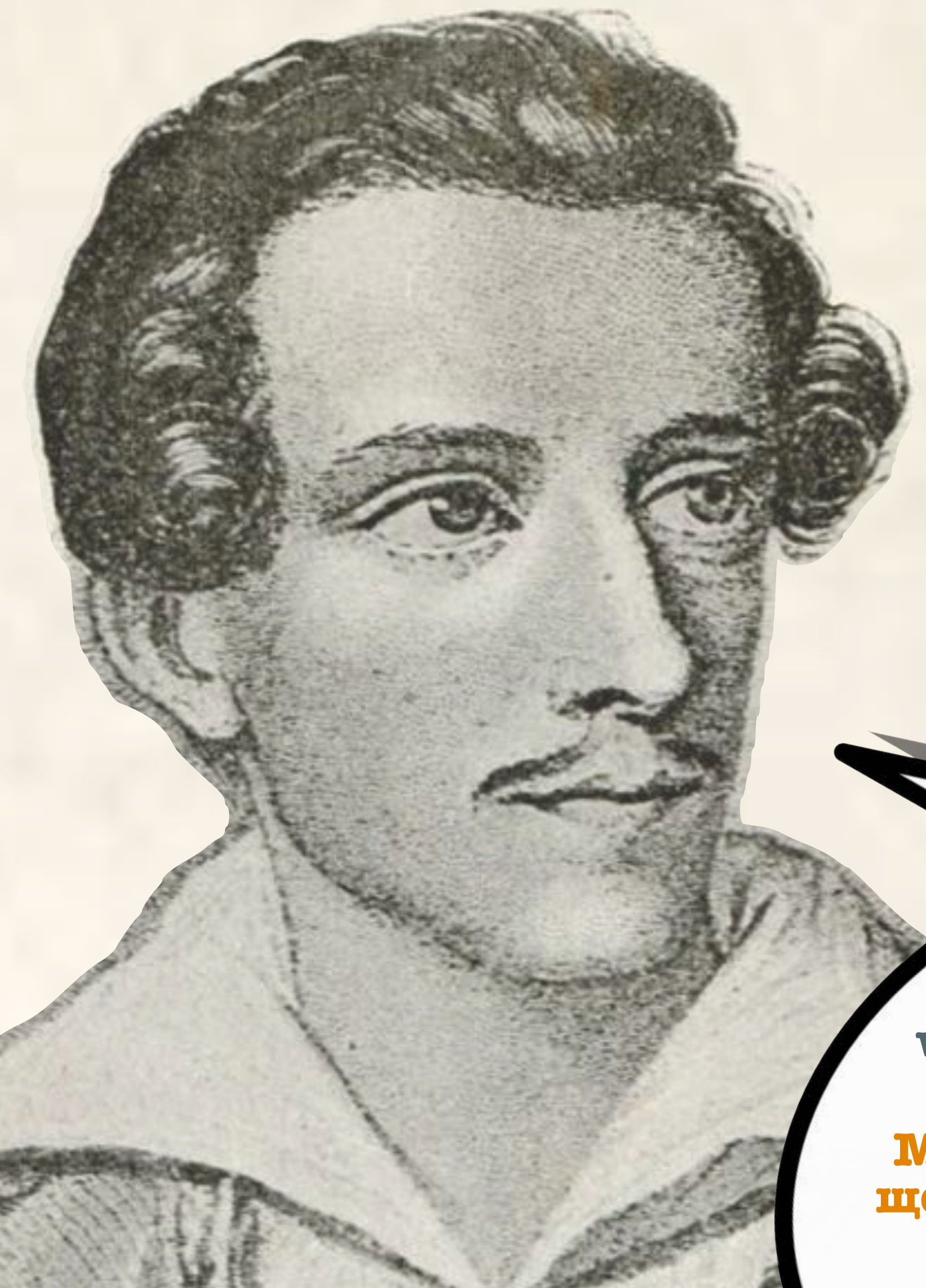

Twórczość wieszcz inspirowała do walki o wolność i podtrzymywała ducha oporu w czasach niewoli. Mickiewicz w swoich utworach wyrażał tęsknotę za utraconą ojczyzną, budując jednocześnie mit Polski jako narodu wybranego, który przeznaczony był do odrodzenia i zbawienia całej Europy. Jego poezja stała się nie tylko manifestem literackim, ale także programem narodowym, który jednoczył Polaków w walce o niepodległość. W ten sposób Adam Mickiewicz stworzył podwaliny nowoczesnej polszczyzny, nadając jej artystyczny kształt i głębokie znaczenie kulturowe.

Твори поета надихали людей на боротьбу за свободу, підтримували дух опору під час неволі. У своїх творах Міцкевич висловлював тугу за втраченою батьківщиною, водночас будуючи міф про Польщу як обрану націю, призначену для відродження та порятунку всієї Європи. Його поезія стала не лише літературним маніфестом, а й національною програмою, яка об'єднала поляків у боротьбі за незалежність. Таким чином Адам Міцкевич створив основи сучасної польської мови, надавши їй художнього оформлення та глибокого культурного змісту.

Wańkowicz Walenty, *Mickiewicz na Judahu Skale*, ok. 1828 — Muzeum Narodowe, Warszawa

JULIUSZ SŁOWACKI – POETA WOLNOŚCI I WSPÓŁTWÓRCA NOWOCZESNEGO JĘZYKA POEZJI ЮЛІУШ СЛОВАЦЬКИЙ – ПОЕТ СВОБОДИ І СПІВТВОРЕЦЬ СУЧАСНОЇ МОВИ ПОЕЗІЇ

Juliusz Słowacki (1809–1849)

jest uznany za jednego z trzech polskich wieszczów narodowych, obok Adama Mickiewicza i Zygmunta Krasińskiego. Jego romantyczna twórczość wywarła ogromny wpływ na rozwój języka polskiego, nadając mu poetycką głębię, bogactwo i ekspresję. Słowacki był poetą, dramaturgiem i wizjonerem, którego dzieła nie tylko oddawały ducha epoki, ale również kształtowały polską tożsamość narodową.

Юліуш Словацький (1809–1849)

визнаний одним із трьох польських національних пророків, поряд з Адамом Міцкевичем і Зигмунтом Красінським. Його романтична творчість справила величезний вплив на розвиток польської мови, надавши їй поетичної глибини, багатства та виразності. Словацький був поетом, драматургом і візіонером, чиї твори не лише відображали дух епохи, але й формували польську національну ідентичність.

Chodzi mi o to, aby
język giętki powiedział
wszystko, co pomyśli głowa

**Мова мусить бути гнучкою,
щоб висловити все, що спаде
на думку.**

W swojej twórczości Słowacki często nawiązywał do tradycji ludowej i kultury polskiej. W dramacie **Balladyna** wprowadził elementy baśniowe i ludowe, nadając im uniwersalne znaczenie. Przedstawienie walki dobra ze złem, skomplikowane relacje międzyludzkie i moralne wybory stały się wzorcowymi motywami romantycznymi, które odzwierciedlały złożoność ludzkiego życia i historii. Z kolei język utworu, bogaty w archaizmy, stylizacje i dialekty, podkreślał związek między literaturą a kulturą ludową.

У своїй творчості Словацький часто звертався до народної традиції та польської культури. Він ввів у драму **Балладина** казкові і фольклорні елементи, надаючи їм загальнолюдського значення. Зображення боротьби добра і зла, складних міжособистісних стосунків і морального вибору стали взірцевими романтичними темами, які відображали складність людського життя та історії. У свою чергу мова твору, багата на архаїзми, стилізації та діалекти, підкреслювала зв'язок між літературою та народною культурою.

Jednym z najważniejszych osiągnięć Słowackiego było nadanie polszczyźnie niepowtarzalnej melodyjności i rytmu. W swoich wierszach poeta eksperymentował z różnymi układami wersyfikacyjnymi i rytmicznymi, tworząc język pełen harmonii, a jednocześnie niezwykle dynamiczny. Dzięki tej stylistyce Słowacki nadał językowi polskiemu nową, ekspresyjną formę, która stała się wzorem dla kolejnych pokoleń poetów.

Nie czas żałować róż, gdy płoną lasy

Ważnym aspektem twórczości Słowackiego była również zdolność twórcy do kreowania nowych, oryginalnych metafor i obrazów poetyckich. Jego złożony język, pełen zawitych konstrukcji i niezwykłych zestawień słów nadawał poezji mistrza głębię i wielowymiarowość. Dzięki temu Słowacki przyczynił się do wzbogacenia polskiego słownictwa i frazeologii, wprowadzając do literatury wyrazy i zwroty, które do dziś są używane w języku literackim. Poeta pokazał, że polszczyzna posiadała ogromny potencjał artystyczny i intelektualny, który można było wykorzystać do wyrażania najtrudniejszych i najpiękniejszych aspektów ludzkiego życia.

Kordian to jeden z najsłynniejszych dramatów Słowackiego, w którym autor wyraził bunt i niepokój pokolenia romantycznego. Główny bohater, Kordian, stanął przed dylematem moralnym i politycznym, szukając sensu życia i swojego miejsca w świecie. W tym utworze Słowacki posługiwał się językiem poetyckim i dramatycznym jednocześnie, budując tym samym nowy synkretyczny styl romantycznego wyrazu oraz ukazując możliwości, jakie niosła ze sobą polszczyzna.

Кордіан — одна з найвідоміших драм Словацького, в якій автор виразив бунт і тривогу романтичного покоління. Головний герой Кордіан зіткнувся з моральною та політичною дилемою, шукаючи сенс життя та своє місце у світі. У цьому творі Словацький водночас використав поетичну й драматичну мову, вибудувавши таким чином новий синкретичний стиль романтичного вираження й показавши можливості, які надає польська мова.

Одним із найважливіших досягнень Словацького було надання польській мові унікальної мелодії та ритму. У своїх віршах поет експериментував із різними версифікаційними й ритмічними системами, створюючи сповнену гармонії й водночас надзвичайно динамічну мову. Завдяки цьому стилю Словацький надав польській мові нову, виразну форму, яка стала зразком для наступних поколінь поетів.

Коли палає ліс, не час переїматися трояндами

Важливою стороною творчості Словацького була також здатність художника створювати нові, оригінальні метафори та поетичні образи. Його складна мова, сповнена заплутаних структур і незвичайних словосполучень, надала поезії майстра глибини та багатомірності. Завдяки цьому Словацький сприяв збагаченню польської лексики та фразеології, вводячи в літературу слова та звороти, які й сьогодні вживаються в літературній мові. Поет показав, що польська мова має величезний художній та інтелектуальний потенціал, яким можна висловити найважливіші та найкрасивіші сторони людського життя.

ELIZA ORZESZKOWA – PIONIERKA POZYTYWIZMU I PIEWCHYNI POLSKIEJ WSI

ЕЛІЗА ОЖЕШКОВА – ПЕРШОПРОХОДИЦЯ ПОЗИТИВІЗМУ ТА ОСПІВУВАЧКА ПОЛЬСЬКОГО СЕЛА

Eliza Orzeszkowa
(1841–1910)

była jedną z najwybitniejszych polskich pisarek epoki pozytywizmu. Jej twórczość odegrała kluczową rolę w kształtowaniu świadomości społecznej i narodowej Polaków, szczególnie w trudnym okresie zaborów. Orzeszkowa poprzez swoje powieści, nowele i eseje wprowadziła do literatury polskiej tematy społeczne, polityczne oraz kulturowe, ukazując jednocześnie piękno i bogactwo języka polskiego. Uznawana za jedną z matek polskiej literatury, stworzyła dzieła, które wpłynęły na dalszy rozwój polszczyzny oraz kształtowanie polskiej tożsamości.

W swojej publicystyce propagowała idee pozytywizmu: pracy organicznej i pracy u podstaw, wzywała do edukacji i solidarności społecznej, podkreślając, że rozwój narodu zależy od współpracy wszystkich jego warstw. W swoich pismach posługiwała się językiem klarownym, logicznym i przekonującym, przez co jej twórczość publicystyczna miała ogromny wpływ na kształtowanie postaw społecznych i kulturowych w Polsce pod zaborami

Еліза Ожешкова
(1841-1910)

була однією з найвидатніших польських письменниць епохи позитивізму. Її творчість відіграла ключову роль у формуванні соціальної та національної свідомості поляків, особливо в тяжкий період іноземного панування. Через свої романи, оповідання та есе Ожешкова ввела в польську літературу соціальні, політичні та культурні теми, водночас показуючи красу та багатство польської мови. Вважається однією з матерів польської літератури, вона створила твори, які вплинули на подальший розвиток польської мови та формування польської ідентичності.

У своїй публіцистиці пропагувала ідеї позитивізму: органічну та низову працю, закликала до освіти та соціальної солідарності, підкреслюючи, що розвиток нації залежить від співпраці всіх її верств. У своїх творах вона використовувала чітку, логічну та переконливу мову, тому її публіцистична творчість мала величезний вплив на формування суспільних і культурних настроїв у поділеній Польщі.

Najbardziej znanym dziełem Orzeszkowej jest powieść **Nad Niemnem** (1888). Ta epopėja szlachecka ukazuje życie na polskiej wsi i prezentuje wartości, które pisarka uznawała za kluczowe dla zachowania tożsamości narodowej: pracę, uczciwość, solidarność i szacunek dla tradycji. Orzeszkowa w powieści mistrzowsko wykorzystała język do opisu przyrody, życia codziennego oraz złożonych relacji międzyludzkich. Jej przedstawienia polskiego krajobrazu są pełne liryzmu, a bogactwo języka, którym oddaje kolory, dźwięki i zapachy, uczyniło powieść jednym z najpiękniejszych utworów w polskiej literaturze.

Найвідоміший твір Ожешкової — роман **Над Німаном** (1888). Ця шляхетська епопея показує життя в польському селі та представляє цінності, які письменниця вважала вирішальними для збереження національної ідентичності: працю, чесність, солідарність і повагу до традицій. У романі Ожешкова віртуозно використала мову для опису природи, повсякденного життя та складних міжособистісних стосунків. Її зображення польських краєвидів сповнені ліризму, а багатство мови для передачі кольорів, звуків і запахів зробили роман одним із найкрасивіших творів польської літератури

W nowelach, takich jak **A... B... C...** czy **Dobra pani**, Orzeszkowa wprowadziła do polskiej literatury tematykę społeczną i emancypacyjną. Autorka podejmowała kwestie związane z sytuacją i prawami kobiet oraz ich możliwościami samorealizacji. Jej utwory ukazywały również nierówności społeczne, problemy biedoty i trudne życie chłopów. Posługiwała się przy tym językiem jasnym, zrozumiałym, ale jednocześnie bogatym i pełnym emocji, co sprawiało, że jej twórczość trafiała zarówno do inteligencji, jak i do szerszych warstw społeczeństwa.

У новелах, таких як «**А... Б... В...**» або «**Добра пані**», Ожешкова ввела в польську літературу соціальні та емансипаційні теми. Авторка порушила питання, пов'язані зі становищем і правами жінок та їхніми можливостями самореалізації. У її творах також показано соціальну нерівність, проблеми бідних верств населення та важке життя селян. Вона використовувала чітку, зрозумілу мову, але водночас насичену й емоційну, завдяки чому її творчістю захоплювалася як інтелігенція, так і ширші верстви суспільства.

MARIA KONOPNICKA – MATKA JĘZYKA POLSKIEGO, MISTRZYNI KRÓTKIEJ FORMY LITERACKIEJ

МАРІЯ КОНОПНИЦЬКА – МАТИ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ, МАЙСТРИНЯ КОРОТКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ФОРМИ

Maria Konopnicka (1842-1910) była jedną z najwybitniejszych postaci polskiej literatury XIX wieku. Często określana mianem „matki języka polskiego” ze względu na działalność literacką, społeczną i polityczną w czasach zaborów, która miała ogromny wpływ na kształtowanie polskiej świadomości narodowej. Zaangażowanie pisarki czyniło ją kluczową postacią w walce o zachowanie języka i kultury polskiej.

Konopnicka była przede wszystkim poetką i nowelistką, której utwory głęboko poruszały tematykę patriotyzmu, niesprawiedliwości społecznej oraz dążeń niepodległościowych. Jej słynny wiersz Rota, nawołujący do walki o tożsamość narodową, stał się symbolem oporu przeciwko germanizacji i rusyfikacji.

Jako nowelistka, Konopnicka była mistrzynią krótkiej formy literackiej. Jej nowele: Mendel Gdański czy Nasza szkap, ukazywały problemy społeczne, takie jak ubóstwo i wykluczenie. W Mendlu Gdańskim podjęła trudny temat antysemityzmu, co było ówczesnie aktem odwagi. Dzięki wyjątkowemu warsztatowi literackiemu, w którym łączyła realizm z psychologią postaci, pisarka stała się jedną z czołowych przedstawicielek polskiego realizmu literackiego.

Конопницька була насамперед поеткою та письменницею, чії твори глибоко торкалися проблем патріотизму, соціальної несправедливості та незалежницьких прагнень. Її знаменитий вірш «Рота», закликаючи до боротьби за національну ідентичність, став символом опору германізації та русифікації.

Конопницька як новелістка був майстрицею малої літературної форми. Її короткі оповідання «Мендель Гданський» і «Наша шкапа» представляли соціальні проблеми, такі як бідність і відчуження. У «Менделі Гданському» вона торкнулася складної теми антисемітизму, що на той час було актом мужності. Завдяки своїй унікальній літературній майстерності, в якій вона поєднувала реалізм із психологізмом, письменниця стала однією з провідних представниць польського літературного реалізму.

Марія Конопницька (1842-1910) була однією з найвидатніших постатей польської літератури XIX ст. Її часто називають «матір'ю польської мови» через її літературну, громадську та політичну діяльність під час поділів, яка мала величезний вплив на формування польської національної свідомості. Участь письменниці зробила її ключовою фігурою у боротьбі за збереження польської мови та культури.

Konopnicka nie ograniczała się jedynie do pisania poezji i prozy. Była także zaangażowaną działaczką społeczną i feministką, walczącą o prawa kobiet. Współpracowała z takimi pismami jak „Bluszcz” i „Świt”, które stanowiły platformy dla polskiego ruchu emancypacyjnego. W swojej twórczości podnosiła tematy związane z nierównościami społecznymi, a jako samotna matka ośmiorga dzieci, która po rozstaniu z mężem musiała samodzielnie zapewnić byt rodzinie, miała wyjątkowe zrozumienie dla losów kobiet i ubogich.

Конопницька не обмежувалася лише написанням віршів і прози. Була активною громадською діячкою, феміністкою, яка бореться за права жінок. Вона співпрацювала з такими часописами, як «Bluszcz» і «Świt», які були трибунами польського визвольного руху. У своїй творчості вона піднімала теми, пов'язані з соціальною нерівністю, а як одинока мати восьми дітей, яка після розриву з чоловіком змушена була сама забезпечувати сім'ю, мала виняткове розуміння долі жінок та всіх убогих

BOLESŁAW PRUS – MISTRZ REALIZMU I KRONIKARZ POLSKIEGO SPOŁECZEŃSTWA

БОЛЕСЛАВ ПРУС – МАЙСТЕР РЕАЛІЗМУ І ЛІТОПИСЕЦЬ ПОЛЬСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Bolesław Prus, właściwie Aleksander Głowacki (1847–1912)
Болеслав Прус, справжнє ім'я Олександр Гловацький (1847–1912)

był jednym z najwybitniejszych przedstawicieli polskiego pozytywizmu, mistrzem prozy realistycznej. W swojej twórczość przedstawiał życie społeczne, obyczajowe i kulturalne Polski drugiej połowy XIX wieku, ukazując zarówno wielkomiejski świat Warszawy, jak i problemy wsi i drobnomieszczaństwa. Prus poprzez swoje powieści, nowele i felietony stworzył bogaty, wielowymiarowy obraz polskiego społeczeństwa i stał się jednym z najważniejszych kronikarzy polskiej rzeczywistości.

був одним із найвидатніших представників польського позитивізму, майстром реалістичної прози. У своїх творах він представляв суспільне життя, звичаї та культуру Польщі другої половини XIX ст., показуючи як столичний світ Варшави, так і проблеми села та дрібної буржуазії. Прус своїми романами, повістями та колонками створив багатовимірний образ польського суспільства, який став однією з найважливіших хронік польської дійсності.

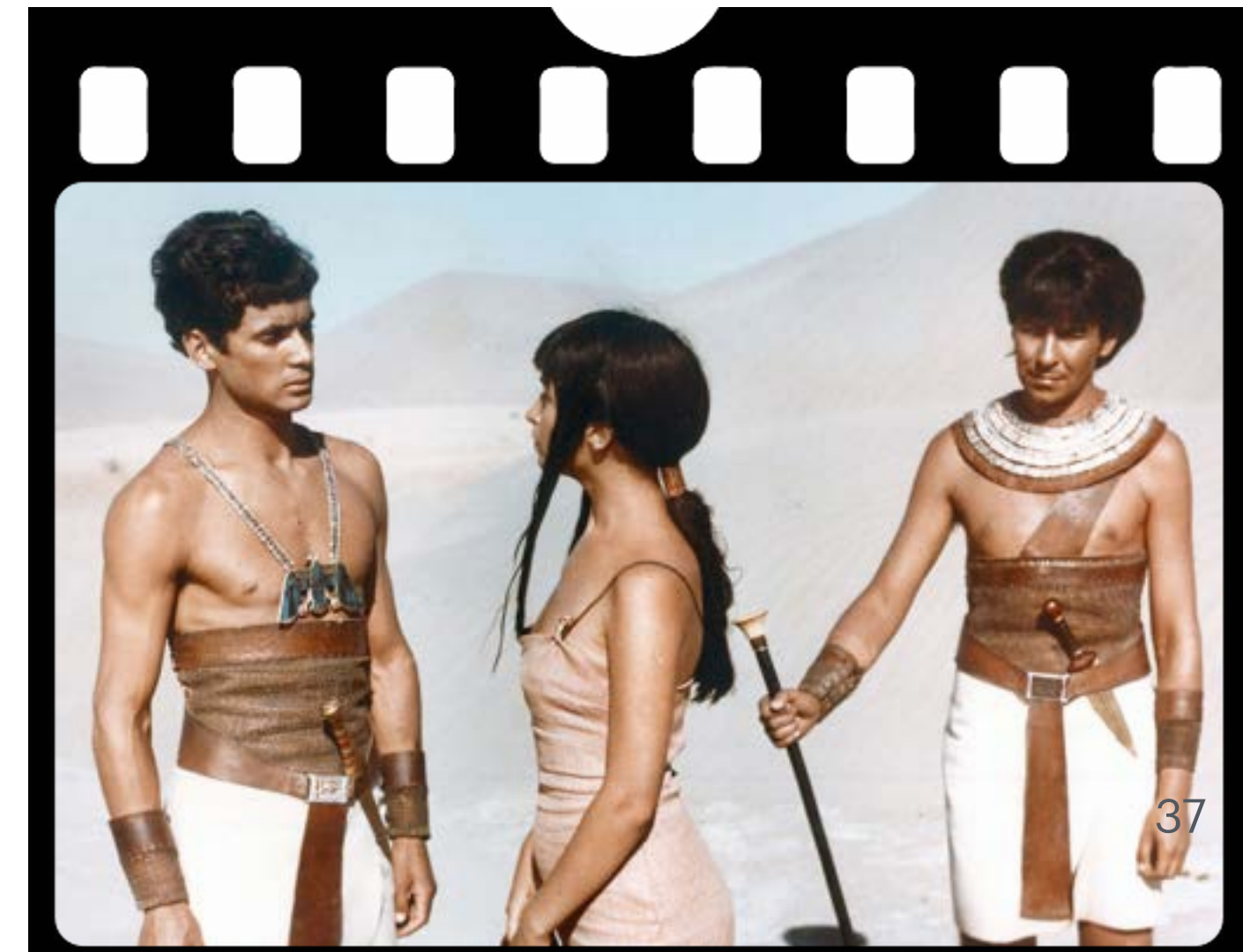

Bolesław Prus był również znakomitym felietonistą. Jego felietony, publikowane m.in. w „Kurierze Warszawskim”, wnikliwie analizowały życie społeczne i kulturalne Polski. W swoich tekstach Prus posługiwał się językiem przystępnym, pełnym ironii i dowcipu, dzięki czemu zyskały one ogromną popularność. Felietony Prusa, mimo ich lekkiej formy, zawierały głębokie przemyślenia na temat kondycji społeczeństwa, edukacji, postępu naukowego i problemów dnia codziennego. Dzięki temu autor stał się jednym z najbardziej wpływowych komentatorów swoich czasów, a jego teksty do dziś zachwycają aktualnością i przenikliwością.

Болеслав Прус був також чудовим колумністом. Його колонки, опубліковані, серед ін. У газеті «Kurier Warszawski», ґрунтовно аналізували громадське та культурне життя Польщі. У своїх текстах Прус використовував доступну мову, сповнену іронії та дотепу, завдяки чому вони здобули величезну популярність. Колонки Пруса, незважаючи на легку форму, містили глибокі роздуми про стан суспільства, освіти, наукового прогресу та побутові проблеми. Завдяки цьому автор став одним із найвпливовіших коментаторів свого часу, а його тексти досі радують своєю актуальністю та проникливістю.

Ważnym dziełem Prusa jest powieść **Faraon** (1895), w której autor, na tle starożytnego Egiptu, poruszył uniwersalne problemy władzy, religii, polityki i konfliktów społecznych. Chociaż Faraon opowiada o czasach odległych, jest on pełen refleksji nad naturą człowieka i mechanizmami rządzącymi społeczeństwami. Prus, wykorzystując temat historyczny, prowadził czytelnika do rozważań na temat współczesności, pokazując, że ludzkie dążenia, lęki i konflikty są niezmienne mimo upływu czasu. Premiera, uznawanego za jeden z ważniejszych dzieł polskiej kinematografii filmu Faraon Jerzego Kawalerowicza na podstawie powieści Bolesława Prusa miała miejsce w 1966 roku.

Важливим твором Пруса є роман **Фараон** (1895), у якому автор на тлі стародавнього Єгипту порушує загальнолюдські проблеми влади, релігії, політики та соціальних конфліктів. Хоча роман розповідає про далекі часи, він сповнений роздумів про людську природу та механізми, які керують суспільствами. Прус, використовуючи історичну тему, навів читача на роздуми про сьогодення, показавши, що людські прагнення, страхи та конфлікти залишаються незмінними, незважаючи на плин часу. У 1966 році відбулася прем'єра фільму Єжи Кавалеровича «Фараон» за романом Болеслава Пруса, який вважається одним із найважливіших творів польського кінематографу.

Bolesław Prus

BOLESŁAW PRUS

LALKA

POWIEŚĆ W TRZECH TOMACH.

Z portretem Autora.

TOM I.

WARSZAWA.
NAKLAD GEBETHNERA I WOLFFA
1890.

Powieść Prusa **Lalka** (1887–1889) jest jedną z najważniejszych pozycji w kanonie polskiej literatury, w której autor ukazał panoramę społeczeństwa Warszawy końca XIX wieku. W mistrzowski sposób nakreślił portret miasta i jego mieszkańców, przedstawiając różne warstwy społeczne. W centrum powieści umieścił postać

Stanisława Wokulskiego, człowieka rozdartego między pragnieniem miłości a dążeniem do osiągnięcia sukcesu.

Poprzez jego losy ukazał pisarz dramat jednostki w świecie, który zmieniał się pod wpływem nowych prądów społecznych i ekonomicznych. Język utworu pełen jest

szczegółowych opisów stolicy, realistycznych dialogów i wnikliwych refleksji, które stworzyły barwny obraz epoki. Dzięki temu *Lalka* stała się

nie tylko powieścią o miłości i ambicjach, ale także wnikliwą analizą społeczeństwa polskiego pod zaborami.

Роман Пруса **Лялька** (1887–1889) — один із найважливіших творів у каноні польської літератури, у якому автор

представив панораму варшавського суспільства кінця XIX ст. Він майстерно змалював портрет міста та його

мешканців, представивши різні соціальні верстви. У центрі роману він поставив образ Станіслава Вокульського, людини,

що розривається між бажанням кохання та прагненням до успіху. Через його долю письменник показав драму людини у світі,

який змінювався під впливом нових суспільно-економічних тенденцій. Мова твору насичена розгорнутими описами

столиці реалістичними діалогами і проникливими роздумами, які створили колоритну картину епохи. Завдяки цьому

«Лялька» стала не лише романом про кохання та амбіції, але й ретельним аналізом польського суспільства під пануванням чужинців.

HENRYK SIENKIEWICZ – KRONIKARZ POLSKIEJ HISTORII I LAUREAT NAGRODY NOBLA ГЕНРИК СЕНКЕВИЧ – ЛІТОПИСЕЦЬ ПОЛЬСЬКОЇ ІСТОРІЇ ТА ЛАУРЕАТ НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ

Henryk Sienkiewicz (1846–1916)

to jeden z najwybitniejszych polskich pisarzy, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury w 1905 roku, przyznanej za „wybitne osiągnięcia w dziedzinie eposu”, głównie za powieść Quo vadis (1896) osadzoną w czasach starożytnego Rzymu. Korzystając z wątków historycznych, stworzył pisarz uniwersalne dzieło o miłości, wierze i sile ludzkiego ducha.

Генрик Сенкевич (1846–1916)

один із найвидатніших польських письменників, лауреат Нобелівської премії з літератури 1905 року, присудженої за «видатні досягнення в галузі епосу», головним чином за роман «Quo Vadis» (1896), дія якого відбувається за часів Стародавнього Риму. Використовуючи історичні мотиви, письменник створив універсальний твір про любов, віру та силу людського духу

Sienkiewicz miał także niezwykłą zdolność do nadawania uniwersalnego wymiaru opisywanym wydarzeniom i postaciom. Jego powieści, choć zakorzenione w polskiej historii, niosły ze sobą przesłania dotyczące potęgi ludzkiego ducha i znaczenia wartości moralnych. Dzięki temu twórczość Sienkiewicza stała się nie tylko literackim pomnikiem polskości, ale także dziełem o wymiarze ogólnoludzkim, zrozumiałym i cenionym na całym świecie.

Сенкевич також мав надзвичайну здатність надавати універсального виміру подіям і героям, яких він описує. Його романи, хоч і сягають корінням у польську історію, розповідали про стан людини, силу духу та важливість моральних цінностей. Завдяки цьому творчість Сенкевича стала не лише літературною пам'яткою польськості, а й твором загальнолюдського значення, зрозумілим і оціненим у всьому світі.

Ważnym motywem twórczości Sienkiewicza jest tematyka historyczna, w tym trylogia składająca się z powieści: *Ogniem i mieczem* (1884), *Potop* (1886) i *Pan Wołodyjowski* (1888). Trylogia ukazuje burzliwe losy Rzeczypospolitej w XVII wieku – czasów wojen, powstań i dramatycznych wydarzeń. Sienkiewicz, tworząc żywe i barwne opisy bitew, intryg i codziennego życia, przypominał Polakom o ich chwalebnej przeszłości i bohaterach narodowych. Język, którym posłużył się w tych powieściach, jest pełen archaizmów, stylizacji i elementów mowy staropolskiej. Dzięki temu Sienkiewiczowi udało się oddać ducha tamtych czasów, przybliżając czytelnikom polską kulturę, tradycje i wartości.

Важливим мотивом творчості Сенкевича є історична тематика, зокрема трилогія, що складається з романів: «Вогнем і мечем» (1884), «Потоп» (1886) і «Пан Володзьовський» (1888). Трилогія показує бурхливу долю Речі Посполитої XVII століття – час воєн, повстань і драматичних подій. Сенкевич, створюючи яскраві та колоритні описи битв, інтриг та побуту, нагадував полякам про їхнє славне минуле та національних героїв. Мова, яку він використав у цих романах, насичена архаїзмами, стилізаціями та елементами старопольського мовлення. Завдяки цьому Сенкевичу вдалося вловити дух тих часів, познайомити читачів із польською культурою, традиціями та цінностями.

Sienkiewicz jest także autorem powieści *Krzyżacy* (1900), w której ukazał zmagania Polski z zakonem krzyżackim na przełomie XIV i XV wieku. Dzięki szczegółowym opisom bitwy pod Grunwaldem oraz losów bohaterów, pisarz przypominał o czasach chwały i zwycięstw Rzeczypospolitej. W tej powieści autor posłużył się językiem staropolskim, bogatym w archaizmy i elementy epickie, co pozwalało czytelnikowi zanurzyć się w historycznej atmosferze średniowiecznej Polski.

Сенкевич також автор роману «Хрестоносці» (1900), в якому він показав боротьбу Польщі з Тевтонським орденом на межі XIV—XV століть. Завдяки детальним описам Грюнвальдської битви та долі героїв письменник згадав часи слави та перемог Речі Посполитої. У цьому романі автор використав старопольську мову, багату на архаїзми та епічні елементи, що дозволило читачеві зануритися в історичну атмосферу середньовічної Польщі.

TWÓRCZOŚĆ SIENKIEWICZA, W KTÓREJ POŁĄCZYŁ WĄTKI HISTORYCZNE, PATRIOTYCZNE I PRZYGODOWE, STAŁA SIĘ SYMBOLEM POLSKIEJ LITERATURY I ŹRÓDŁEM DUMY NARODOWEJ. SWOIM PISARSTWEM BUDOWAŁ ON W POLAKACH POCZUCIE TOŻSAMOŚCI, WYTRWAŁOŚCI I NADZIEI NA ODZYSKANIE NIEPODLEGŁOŚCI W TRUDNYCH CZASACH ZABORÓW. PRZYPOMINAŁ O CHWALE I WARTOŚCIACH POLSKIEJ PRZESZŁOŚCI, PODKREŚLAJĄC ZNACZENIE ODWAGI, HONORU I POŚWIĘCENIA DLA OJCZYZNY. JĘZYK SIENKIEWICZA JEST NIEZWYKLE OBRAZOWY, PEŁEN EMOCJI I NAPIĘCIA, CO SPRAWIA, ŻE JEGO POWIEŚCI CZYTA SIĘ Z FASCYNACJĄ I PRZEJĘCIEM. A BARWNE OPISY PRZYRODY, SCEN BITEWNYCH CZY CODZIENNEGO ŻYCIA WCIAŻ ODDZIAŁUJĄ NA WYOBRAŹNIĘ CZYTELNIKA. DZIĘKI SIENKIEWICZOWI JĘZYK POLSKI STAŁ SIĘ NOŚNIKIEM WIELKICH NARRACJI, KTÓRE KSZTAŁTOWAŁY I NADAL KSZTAŁTUJĄ POLSKĄ TOŻSAMOŚĆ I KULTURĘ.

ТВОРЧИСТЬ СЕНКЕВИЧА, В ЯКІЙ ВІН ПОЄДНАВ ІСТОРИЧНІ, ПАТРІОТИЧНІ ТА ПРИГОДНИЦЬКІ МОТИВИ, СТАЛА СИМВОЛОМ ПОЛЬСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГОРДОСТІ. СВОЄЮ ЛІТЕРАТУРНОЮ ТВОРЧИСТЮ, НАВІТЬ У НАЙВАЖЧІ ЧАСИ БЕЗДЕРЖАВНОСТІ, ВІН ПІДТРИМУВАВ У ПОЛЬСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ НАДІЮ НА ВІДРОДЖЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ. ВІН НАГАДУВАВ ПРО СЛАВУ ТА ЦІННОСТІ ПОЛЬСЬКОГО МИНУЛОГО, НАГОЛОШУЮЧИ ВАЖЛИВІСТЬ МУЖНОСТІ, ЧЕСТІ ТА ЖЕРТВНОСТІ ЗА БАТЬКІВЩИНУ. МОВА СЕНКЕВИЧА НАДЗВИЧАЙНО ОБРАЗНА, НАПОВНЕНА ЕМОЦІЯМИ ТА НАПРУГОЮ, ЧЕРЕЗ ЩО ЙОГО РОМАНИ ЧИТАЛИ З ЗАХОПЛЕННЯМ. А БАРВИСТІ ОПИСИ ПРИРОДИ, БОЙОВИХ СЦЕН ТА ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ ДОТЕПЕР ВПЛИВАЮТЬ НА УЯВУ ЧИТАЧА. ЗАВДЯКИ СЕНКЕВИЧУ ПОЛЬСЬКА МОВА СТАЛА НОСІЄМ ВЕЛИКИХ НАРАТИВІВ, ЯКІ ФОРМУВАЛИ І НАДАЛІ ФОРМУЮТЬ ПОЛЬСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА КУЛЬТУРУ

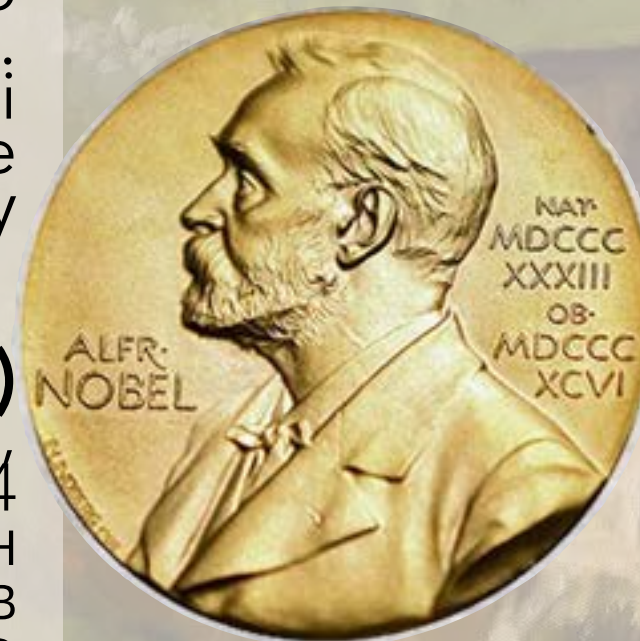
WŁADYSŁAW REYMONT – PIEWCA POLSKIEJ WSI I LAUREAT NAGRODY NOBLA

ВЛАДИСЛАВ РЕЙМОНТ – ОСПІВУВАЧ ПОЛЬСЬКИХ СІЛ І ЛАУРЕАТ НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ

Władysław Reymont (1867–1925) to jeden z najwybitniejszych polskich pisarzy, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury w 1924 roku, przyznanej za jego monumentalną czterotomową powieść *Chłopi* (1904–1909). W utworze autor ukazał życie codzienne polskiej wsi, głęboko związane z naturą i tradycją obyczajów, a język, którym się posłużył to prawdziwy majstersztyk. Pisarz zastosował bowiem stylizację gwarową, wprowadzając do narracji i dialogów elementy mowy ludowej. Dzięki temu udało mu się oddać autentyzm i koloryt życia wiejskiego, a jednocześnie wzbogacić polszczyznę o nowe wyrażenia, zwroty i idiomy.

Владислав Реймонт (1867–1925) один із найвидатніших польських письменників, лауреат Нобелівської премії з літератури 1924 року за монументальний чотиритомний роман «Селяни» (1904–1909). У творі автор показав повсякденне життя польського села, глибоко пов'язане з природою і традиціями, а мова книжки – справжній шедевр. Письменник використовував діалектну стилізацію, вносячи в оповідь і діалоги елементи народного мовлення. Завдяки цьому йому вдалося відобразити автентичність і колорит сільського життя, а водночас збагатити польську мову новими виразами, фразами та ідіомами.

W swoich utworach Reymont dążył do wiernego przedstawienia polskiej rzeczywistości, tworząc szczegółowe opisy, które zachwycaly autentycznym pięknem, ale też fascynowały swoją surowością. W powieści *Ziemia obiecana* (1899) zobrazował pisarz dynamiczny i brutalny świat rodzącego się kapitalizmu w Łodzi – miasta fabryk i wielkich fortun, umiejętnie posługując się różnymi stylami i środkami wyrazu.

Dzieła Reymonta cechowała szczegółowa obserwacja rzeczywistości i realistyczne przedstawienie tła społecznego. Język, którym pisarz się posługiwał, był przy tym pełen ekspresji. Dzięki niemu polska wieś, ze swoim bogactwem kultury, tradycji i obyczajów, została wprowadzona do światowego kanonu literackiego, a polszczyzna stała się językiem zdolnym do opisu zarówno brutalnej rzeczywistości, jak i piękna życia codziennego. Opisy przyrody i wiejskiego kolorytu, jakie wyszły spod pióra noblisty, są do dziś uważane za jedno z najpiękniejszych w polskiej literaturze. A ta, z kolei, zyskała nowe perspektywy i formy wyrazu.

У своїх творах Реймонт прагнув правдиво відобразити польську дійсність, створюючи детальні описи, які захоплювали своєю справжньою красою та суворістю. У романі «Земля обітована» (1899) письменник майстерно використовуючи різні стилі та виражальні засоби змалював динамічний і жорстокий світ капіталізму, що зароджувався в Лодзі – місті фабрик і великих багатств.

Для творів Реймонта характерне детальне спостереження дійсності, реалістичне відображення соціального середовища. Мова, яку використовував письменник, була насичена експресією. Завдяки Реймонту польське село з його багатством культури, традицій і звичаїв було введено у світовий літературний канон, а польщизна стала мовою, здатною описати як жорстоку дійсність, так і красу повсякденного життя. Картини природи та сільського колориту, створені лауреатом Нобелівської премії, досі вважаються одними з найкрасивіших у польській літературі. А вона, в свою чергу, набула нових перспектив і форм вираження.

STEFAN ŻEROMSKI – PISARZ SUMIENIA NARODU

СТЕФАН ЖЕРОМСЬКИЙ – ПИСЬМЕННИК СУМЛІННЯ НАРОДУ

Stefan Żeromski (1864–1925)

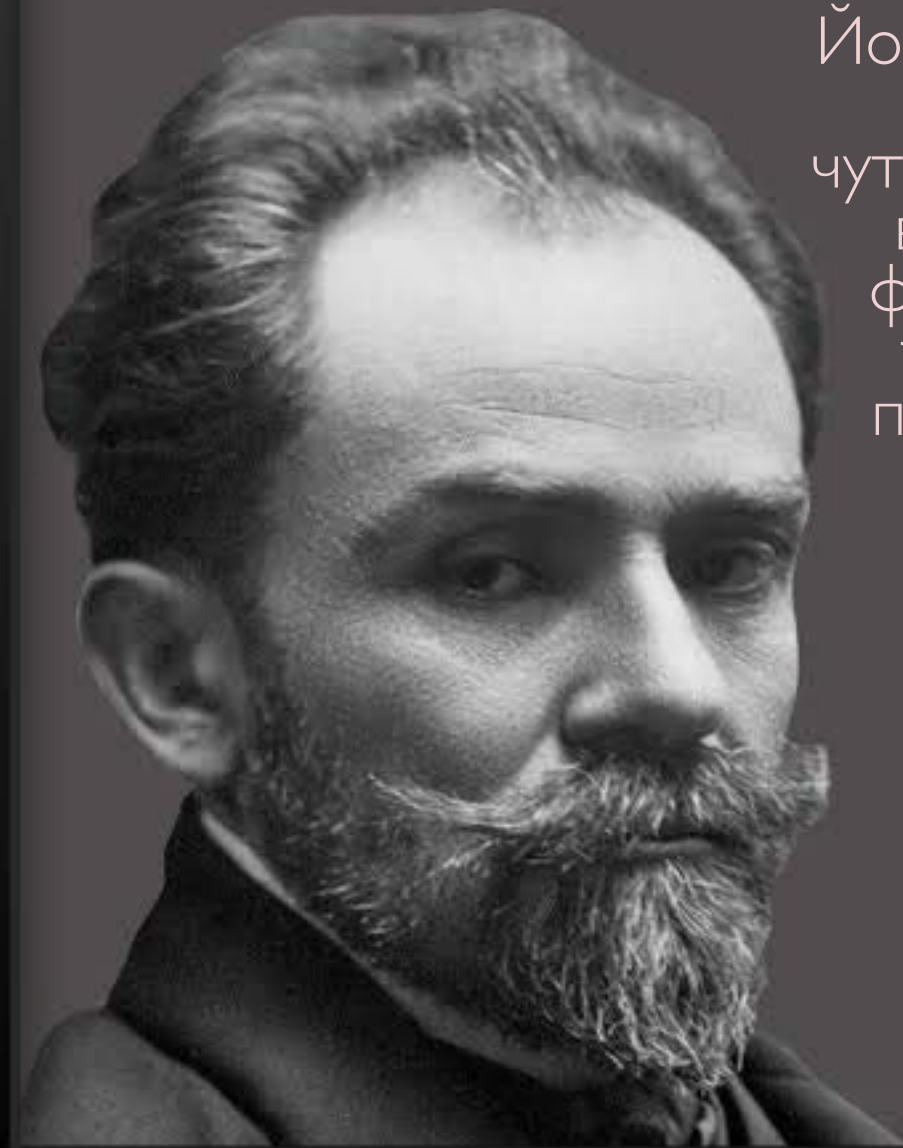
to jeden z najwybitniejszych polskich pisarzy przełomu XIX i XX wieku, nazywany „sumieniem polskiej literatury”.

Jego twórczość, naznaczona głęboką wrażliwością społeczną i patriotyzmem, odgrywała ważną rolę w kształtowaniu świadomości narodowej i społecznej Polaków w czasach zaborów oraz odrodzenia niepodległości.

Стефан Жеромський (1864–1925)

один із найвидатніших польських письменників на межі XIX-XX ст., якого називають «совістю польської літератури».

Його творчість, відзначена глибокою соціальною чутливістю і патріотизмом, відіграла важливу роль у формуванні національної та суспільної свідомості поляків під час поділів та відродження незалежності.

TWÓRCZOŚĆ ŻEROMSKIEGO BYŁA GŁOSEM SUMIENIA. AUTOR NIE BAŁ SIĘ WSKAZYWAĆ NA TRUDNE I BOLESNE PROBLEMY SPOŁECZNE, A TAKŻE NAWOŁYWAĆ DO DZIAŁANIA I ZMIANY. BYŁ PISARZEM GŁĘBOKO ZAANGAŻOWANYM W SPRAWY NARODOWE, KTÓRY POPRZECZ SWOJE DZIEŁA STARAŁ SIĘ BUDOWAĆ ŚWIADOMOŚĆ SPOŁECZNĄ I NARODOWĄ. JEGO UTWORY SĄ PRZEPEŁNIONE REFLEKSJAMI NAD ŁOSEM CZŁOWIEKA, NARODU I SPOŁECZEŃSTWA, A JĘZYK, KTÓRYM SIĘ POSŁUGIWAŁ, STAŁ SIĘ NOŚNIKIEM NAJGŁĘBSZYCH EMOCJI I IDEAŁÓW.

DZIĘKI ŻEROMSKIEMU POLSZCZYŻNA ZYSKAŁA NOWĄ FORMĘ WYRAZU - PEŁNĄ PASJI, DRAMATYZMU, A JEDNOCZEŚNIE BOGATĄ I POETYCKĄ. JEGO STYL, RÓŻNORODNOŚĆ TEMATÓW I ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNE UCZYNIŁY GO JEDNYM Z NAJWAŻNIEJSZYCH PISARZY POLSKICH, KTÓREGO TWÓRCZOŚĆ WCIAŻ ODDZIAŁUJE NA CZYTELNIKÓW I SKŁANIA DO REFLEKSJI NAD NASZĄ RZECZYWISTOŚCIĄ.

ТВОРЧИСТЬ ЖЕРОМСЬКОГО БУЛА ГОЛОСОМ СУМЛІННЯ. АВТОР НЕ БОЯВСЯ ВКАЗУВАТИ НА ВАЖКІ ТА БОЛЮЧІ СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ Й ЗАКЛИКАТИ ДО ДІЙ ТА ЗМІН. ВІН БУВ ПИСЬМЕННИКОМ, ГЛИБОКО АНГАЖОВАНИМ У НАЦІОНАЛЬНІ СПРАВИ, ЯКИЙ СВОЇМИ ТВОРАМИ НАМАГАВСЯ БУДУВАТИ СУСПІЛЬНУ ТА НАЦІОНАЛЬНУ СВІДОМІСТЬ. ЙОГО КНИЖКИ НАПОВНЕНІ РОЗДУМАМИ ПРО ДОЛЮ ЛЮДИНИ, НАРОДУ І СУСПІЛЬСТВА, А МОВА, ЯКОЮ ВІН ПОСЛУГОВУВАВСЯ, СТАЛА НОСІЕМ НАЙГЛИБШИХ ЕМОЦІЙ ТА ІДЕАЛІВ.

ЗАВДЯКИ ЖЕРОМСЬКОМУ ПОЛЬСЬКА МОВА НАБУЛА НОВОЇ ФОРМИ ВИРАЖЕННЯ - ГЛИБОКОЇ ПРИСТРАСТНОСТІ, ДРАМАТИЧНОСТІ І ВОДНОЧАС ПОЕТИЧНОСТІ. ЙОГО СТИЛЬ, РІЗНОМАНІТНІСТЬ ТЕМ ТА СУСПІЛЬНА АНГАЖОВАНІСТЬ СТАВЛЯТЬ ЙОГО В ОДИН РЯД ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИМИ ПОЛЬСЬКИМИ ПИСЬМЕННИКАМИ, ЧИЯ ТВОРЧИСТЬ І ТЕПЕР ВПЛИВАЄ НА ЧИТАЧІВ ТА ЗМУШУЄ ЗАДУМУВАТИСЯ НАД НАШОЮ ДІЙСНІСТЮ.

Najbardziej znane dzieła Żeromskiego, takie jak **Ludzie bezdomni** (1900), **Przedwiośnie** (1924) czy **Syzyfowe prace** (1897), stały się ważnymi głosami w dyskusji nad kształtem polskiego społeczeństwa. Żeromski w sposób mistrzowski łączył tematykę społeczną z głęboką analizą psychologiczną bohaterów, ukazując ich wewnętrzne zmagania, marzenia i cierpienia. Był pisarzem zaangażowanym, który poprzez swoje dzieła apelował o sprawiedliwość, solidarność i odpowiedzialność za losy innych.

Найвідоміші твори Жеромського, такі як **Бездомні** (1900), **Провесінь** (1924) або **Сізіфова праця** (1897), стали важливими голосами в дискусії про стан польського суспільства. Жеромський майстерно поєднав соціальну тематику з глибоким психологічним аналізом героїв, показавши їхню внутрішню боротьбу, мрії та страждання. Він був небайдужим письменником, який своїми творами закликав до справедливості, солідарності та відповідальності за долю інших.

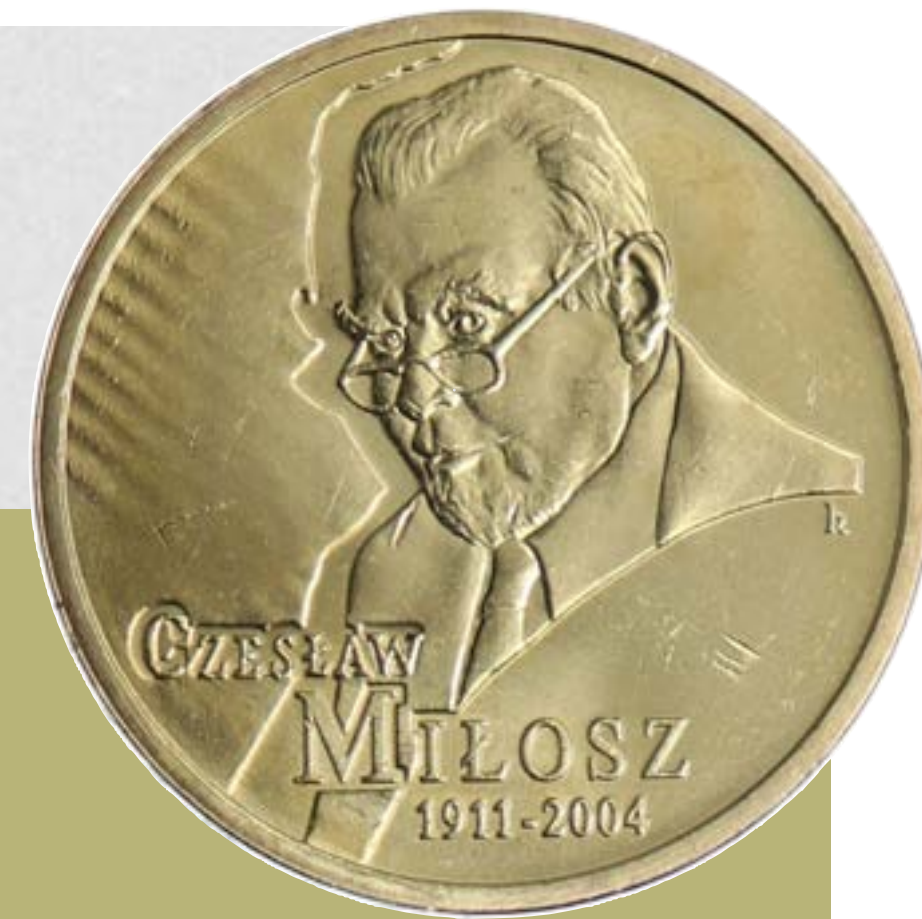
Przedwiośnie to powieść, która stała się jednym z najważniejszych dzieł polskiej literatury. Żeromski opowiada w niej historię młodego Cezarego Baryki, powracającego do odradzającej się po I wojnie światowej Polski. Książka stanowi głęboką refleksję nad kształtem niepodległego państwa i wyzwaniami, przed jakimi staje polskie społeczeństwo. Język Przedwiośnia jest pełen pasji, wyrazistości i obrazowości, oddając zarówno burzliwe przeżycia bohaterów, jak i rozterki społeczne epoki. Żeromski ukazał Polskę jako kraj na rozdrożu – między wizją idealistycznego społeczeństwa a rzeczywistością pełną podziałów i nierówności.

Провесінь — це роман, який став одним із найважливіших творів польської літератури. У ньому Жеромський розповідає історію юного Цезаря Барики, який повертається до відродженої Польщі після Першої світової війни. Книга є глибоким роздумом про стан незалежної держави та виклики, які постають перед польським суспільством. Мова «Провесни» сповнена пристрастності, експресивності та образності, відображає як бурхливі переживання героїв, так і соціальні дилеми епохи. Жеромський показав Польщу як країну на роздоріжжі – між баченням ідеалістичного суспільства та реальністю, повною поділів і нерівності.

W powieści Syzyfowe prace, Żeromski przedstawił proces rusyfikacji polskiej młodzieży w okresie zaborów. Z niezwykłą precyzją odmalował mechanizmy zniewalania umysłów i prób wykorzenienia narodowej tożsamości. Bohaterowie musieli stawić czoła naciskom zaborcy i walczyć o zachowanie własnej kultury i języka. W dziele pisarz podkreślał znaczenie edukacji, samowiedzy i wierności tradycji narodowej jako fundamentów wolności. Język Syzyfowych prac jest pełen emocji i zaangażowania, oddając wewnętrzne zmagania bohaterów oraz ich pragnienie wolności.

У своєму романі «Сізіфова праця» представив процес русифікації польської молоді в період поділу Польщі. Він з надзвичайною точністю змалював механізм зміни думок і спроб утвердження національної ідентичності. Героям довелося протистояти тиску загарбників і боротися за збереження власної культури та мови. У своїй творчості він наголошував на важливості освіти, самопізнання та вірності національним традиціям як основи свободи. Мова «Сізіфової праці» сповнена емоцій і відданості, відображає внутрішню боротьбу героїв і їх прагнення до свободи.

CZESŁAW MIŁOSZ – POETA EGZYSTENCJI I LAUREAT NAGRODY NOBLA МІЛОШ – ПОЕТ ЕКЗИСТЕНЦІЇ ТА ЛАУРЕАТ НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ

Czesław Miłosz (1911–2004) to jeden z najwybitniejszych polskich poetów, eseistów i prozaików XX wieku, laureat Literackiej Nagrody Nobla w 1980 roku. Jego twórczość, będąca swoistym świadectwem zawiłości ludzkiej egzystencji i dramatów historii, ukazuje zarówno piękno świata, jak i głęboki niepokój związany z kondycją człowieka. Miłosz jest autorem poezji pełnej intelektualnej refleksji i duchowej głębi, w której splatają się wątki filozoficzne, historyczne i metafizyczne. Dzięki swoim dziełom poeta stał się głosem pokolenia naznaczonego doświadczeniami wojny, totalitaryzmu i wygnania.

Чеслав Мілош (1911–2004) – один із найвидатніших польських поетів, есеїстів і прозаїків XX століття, лауреат Нобелівської премії з літератури 1980 року. Його творчість, яка є своєрідним свідченням хитросплетіння людського буття та драм історії, показує як красу світу, так і глибоку тривогу, пов'язану зі станом людини. Мілош – автор поезії, сповненої інтелектуальних роздумів і духовної глибини, в якій переплітаються філософські, історичні та метафізичні мотиви. Завдяки своїм творам поет став голосом покоління, позначеного досвідом війни, тоталітаризму та вигнання.

Zdobycie przez Miłosza Literackiej Nagrody Nobla było uznaniem jego wkładu w literaturę światową. W uzasadnieniu podkreślono jego „niezłomne dążenie do obnażenia zagrożeń ludzkości w poezji o najwyższym stopniu wyrafinowania”. Nagroda ta przyniosła mu również szerokie uznanie w Polsce, zwłaszcza że przez wiele lat był pisarzem pozostającym na emigracji, krytycznym wobec ówczesnego ustroju politycznego. Po powrocie do kraju w latach 90. XX w. jego twórczość stała się inspiracją dla wielu nowych pokoleń poetów i myślicieli.

Отримання Мілошем Нобелівської премії з літератури стало визнанням його внеску у світову літературу. В обґрунтуванні підкреслювалося його «неухильне прагнення викрити загрози людству в поезії найвищого ступеня витонченості». Ця нагорода також принесла йому широке визнання в Польщі, тим більше, що він багато років був письменником в еміграції, критично ставився до тогочасної політичної системи. Після повернення до країни в 1990-х роках його творчість стала джерелом натхнення для багатьох нових поколінь поетів і мислителів.

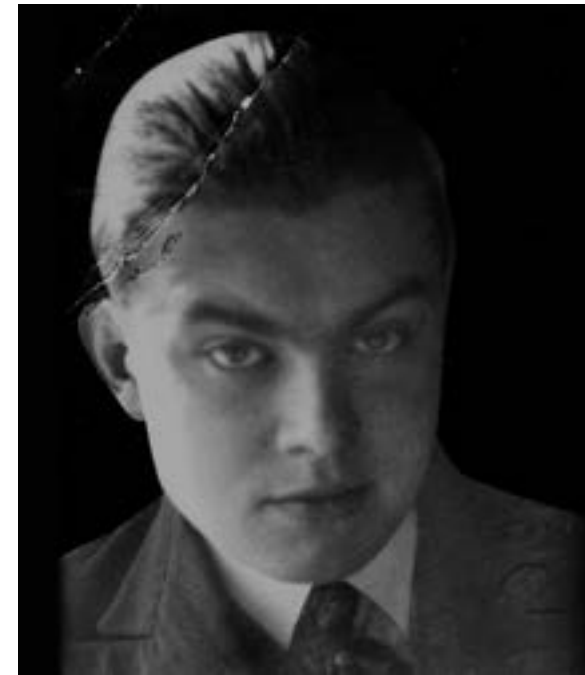
Miłosz, urodzony w powiecie kowieńskim (dzisiaj Litwa), w swojej twórczości często nawiązywał do ziemi swojego dzieciństwa, opisując świat pogranicza, gdzie krzyżowały się różne kultury, języki i religie. Ta wielokulturowość miała ogromny wpływ na kształtowanie jego wrażliwości poetyckiej. Poeta potrafił łączyć piękno opisu natury z głęboką refleksją nad przemijaniem i złożonością ludzkiego życia. W wierszach takich jak *Piosenka o końcu świata* czy *Campo di Fiori* dotykał tematów wieczności, zła, cierpienia i ludzkiej obojętności.

Мілош, народжений у Каунаському повіті (сьогодні Литва), часто звертався в своїх творах до краю свого дитинства, описуючи світ пограниччя, де перетиналися різні культури, мови та релігії. Цей мультикультуралізм мав величезний вплив на формування його поетичної чутливості. Поет зумів поєднати красу опису природи з глибоким роздумом про швидкоплинність і складність людського життя. У таких віршах, як *Пісня про кінець світу* або *Кампо ді Фіорі*, він торкався тем вічності, зла, страждань і людської байдужості.

Twórczość Miłosza jest niezwykle zróżnicowana pod względem tematycznym i stylistycznym. W wierszach takich jak *Piosenka pasterska*, *Który skrzywdziłeś* czy *Ziemia Ulro* wyrażał autor niepokój o los człowieka i świata, krytykował okrucieństwo historii, a jednocześnie poszukiwał sensu istnienia. Jego bogaty język, pełen metafor, symboli, odniesień do filozofii, religii i historii czynił jego poezję trudną, ale też niezwykle wartościową i głęboką.

Jednym z kluczowych tematów twórczości Miłosza jest kwestia moralności i odpowiedzialności jednostki w obliczu zła i przemocy. W esejach i wierszach często zastanawiał się autor nad rolą poety w świecie pełnym chaosu i cierpienia. W zbiorze esejów *Zniewolony umysł* (1953) podjął tematykę mechanizmów zniewolenia jednostki w totalitarnych systemach, analizując postawy intelektualistów wobec reżimu komunistycznego. Książka ta stała się ważnym świadectwem epoki i wyrazem buntu przeciwko ideologicznemu zniewoleniu. Język *Zniewolonego umysłu* jest precyzyjny, intelektualny, ale zarazem przepełniony gorzką refleksją nad kondycją człowieka.

Творчість Мілоша надзвичайно різноманітна за тематикою та стилем. У таких віршах, як «Пастуша пісня», «Кому ти завдав шкоди» або «Земля Ульро», автор висловлював тривогу за долю людини і світу, критикував жорстокість історії, водночас шукав сенс існування. Його багата мова, сповнена метафор, символів, посилянь на філософію, релігію та історію, робила його поезію важкою, але водночас надзвичайно цінною та глибокою.

Однією з ключових тем творчості Мілоша є проблема моралі та індивідуальної відповідальності перед обличчям зла та насильства. У нарисах і віршах автор часто розмірковував про роль поета у світі, повному хаосу і страждань. У збірці есеїв «Поневолений розум» (1953) торкнувся питання механізмів поневолення особистості в тоталітарних системах, аналізуючи ставлення інтелектуалів до комуністичного режиму. Ця книга стала важливим свідченням епохи та виявом бунту проти ідеологічного поневолення. Мова «Поневоленого розуму» точна й інтелектуальна, але водночас сповнена гірких роздумів про стан людини.

Miłosz w swoich utworach poruszał również tematykę religijną i duchową. Jego poezja jest pełna pytań o Boga, sens istnienia i tajemnice wszechświata. W tomach takich jak *Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada* (1974) poeta odważnie stawiał pytania o miejsce człowieka w świecie i jego relację z boskością, czyniąc z poezji narzędzie poszukiwania prawdy.

У своїх творах Мілош також торкався релігійної та духовної тематики. Його поезія сповнена запитань про Бога, сенс існування та таємниці Всесвіту. У таких збірках, як *Де сходить сонце й куди воно западає* (1974), поет сміливо ставив питання про місце людини у світі та її стосунки з божественним, перетворюючи поезію на знаряддя пошуку істини.

STYL MIŁOSZA, CHOĆ BOGATY W INTELEKTUALNE ODNIESIENIA I METAFIZYCZNE ROZWAŻANIA, ZAWSZE POZOSTAWAŁ BLISKI RZECZYWISTOŚCI, PRZEZ CO JEGO TWÓRCZOŚĆ TRAFIAŁA DO SERC I UMYSŁÓW CZYTELNIKÓW NA CAŁYM ŚWIECIE. DZIĘKI SWOJEJ TWÓRCZOŚCI POETA UCZYNIŁ JĘZYK POLSKI NOŚNIKIEM NAJGŁĘBSZYCH FILOZOFICZNYCH I DUCHOWYCH TREŚCI, POKAZUJĄC, ŻE LITERATURA MOŻE BYĆ ŻARÓWNO AKTEM KONTEMPLACJI, JAK I NARZĘDZIEM WALKI Z MROKIEM HISTORII.

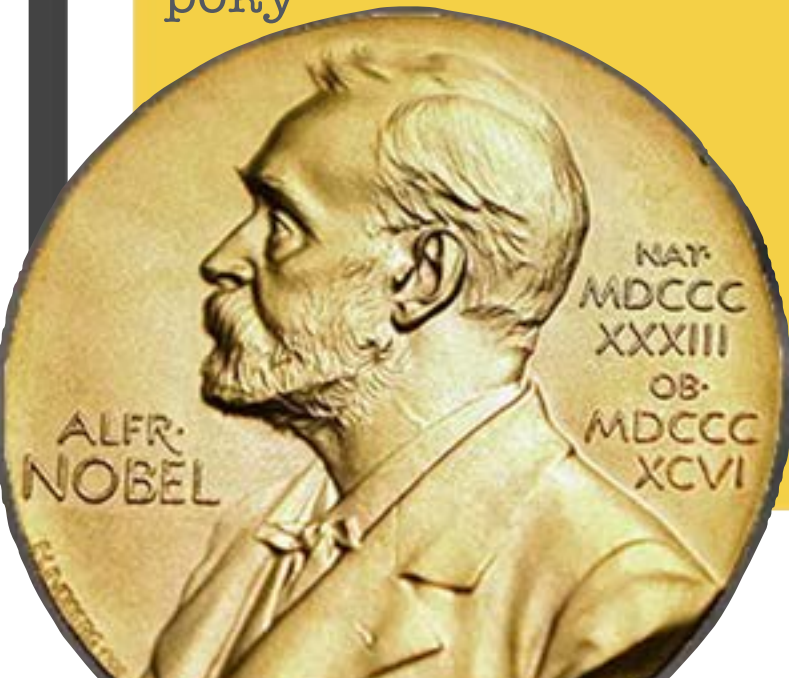
СТИЛЬ МІЛОША, ХОЧА І БАГАТИЙ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОСИЛАННЯМИ ТА МЕТАФІЗИЧНИМИ МІРКУВАННЯМИ, ЗАВЖДИ ЗАЛИШАВСЯ БЛИЗЬКИМ ДО РЕАЛЬНОСТІ, ТОМУ ЙОГО ТВОРЧІСТЬ ПРОМОВЛЯЄ ДО СЕРДЕЦЬ ТА УМІВ ЧИТАЧІВ ПО ВСЬОМУ СВІТУ. ПОЕТ ЗРОБИВ ПОЛЬСЬКУ МОВУ НОСІЕМ НАЙГЛИБШОГО ФІЛОСОФСЬКОГО ТА ДУХОВНОГО ЗМІСТУ, ПОКАЗАВШИ, ЩО ЛІТЕРАТУРА МОЖЕ БУТИ І АКТОМ СПОГЛЯДАННЯ, І ЗНАРЯДДАМ БОРОТЬБИ З ПІТЬМОЮ ІСТОРІЇ

za poezję, która z ironiczną precyzją pozwala historycznemu i biologicznemu kontekstowi ukazać się we fragmentach ludzkiej rzeczywistości.

Uzasadnienie przyznania Nagrody Nobla w 1996 roku

для поезії, яка з іронічною точністю дозволяє історичному та біологічному контексту з'являтися у фрагментах людської реальності.

Обґрунтування присудження Нобелівської премії 1996 року

W
I
S
Ł
A
W
A

S
Z
Y
M
B
O
R
S
K
A

B
I
S
Ł
A
W
A

S
Z
Y
M
B
O
R
S
K
A

Żyjemy dłużej, ale mniej dokładnie i krótszymi zdaniami.

Ми живемо довше, але менш точно і коротшими реченнями

Język poezji Szymborskiej jest na pozór prosty, jednak w tej prostocie kryje się głęboka wnikliwość i ironia. Poetka często posługiwała się paradoksami, grą słów, zabawą konwencjami literackimi, aby odkrywać ukryte aspekty rzeczywistości i podważać oczywistości.

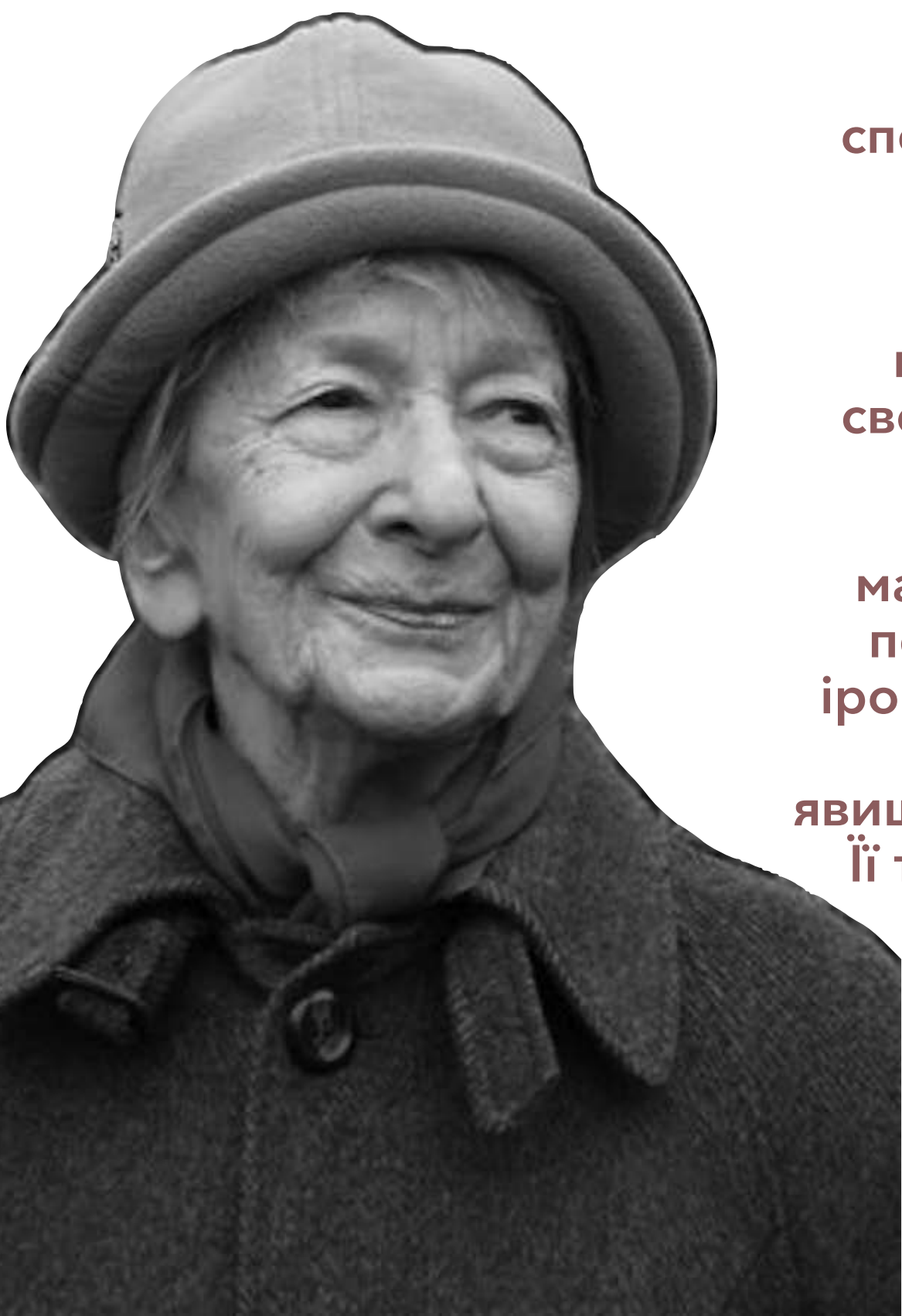
Мова поезії Шимборської начебто проста, але в цій простоті ховається глибока проникливість та іронія. Поетка часто використовувала парадокси, гру слів і жартівливі літературні умовності, щоб виявити приховані аспекти реальності та поставити під сумнів очевидне.

„Nie ma rozpuszty gorszej niż myślenie”
«Немає розпусти гіршої за думку»

WISŁAWA SZYMBORSKA – POETKA CODZIENNOŚCI I LAUREATKA NAGRODY NOBLA

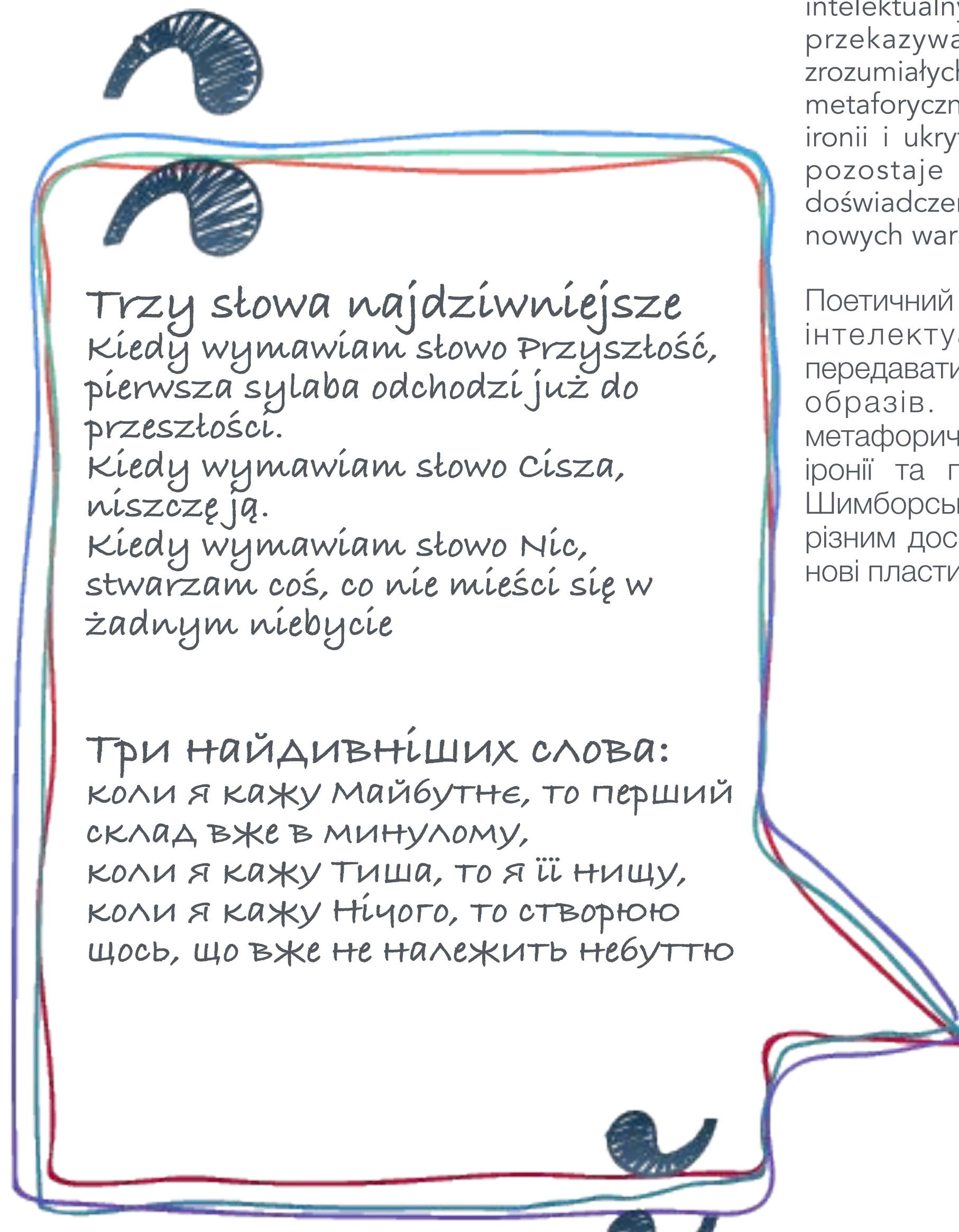
ВІСЛАВА ШИМБОРСЬКА – ПОЕТКА ЩОДЕННОСТІ ТА ЛАУРЕАТКА НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ

Twórczość Szymborskiej, pełna głębokiej refleksji nad życiem, naturą i kondycją człowieka, ujęta w formie zwięzłych, precyzyjnych wierszy, przemawia do czytelników swoją prostotą, a zarazem filozoficzną głębią. Szymborska mistrzowsko potrafiła łączyć w swojej poezji ton liryczny z ironią i humorem, nadając pozornie zwykłemu zjawiskom niezwykle znaczenie. Jej twórczość jest pełna pytań o sens istnienia, przypadkowość ludzkiego losu i tajemnice wszechświata.

Творчість Шимборської, сповнена глибоких роздумів над життям, природою та станом людини, подана у формі лаконічних, точних віршів, приваблює читачів своєю простотою і водночас філософською глибиною.

Шимборська зуміла майстерно поєднати у своїй поезії ліричну тональність з іронією та гумором, надаючи звичайним, здавалося б, явищам надзвичайного змісту. Її творчість сповнена питань про сенс існування, випадковість людської долі та таємниці Всесвіту.

Trzy słowa najdziwniejsze
Kiedy wymawiam słowo Przyszłość,
pierwsza sylaba odchodzi już do
przeszłości.

Kiedy wymawiam słowo Cisza,
niszczę ją.

Kiedy wymawiam słowo Nic,
stwarzam coś, co nie mieści się w
żadnym niebycie

Три найдивніших слова:
коли я кажу майбутнє, то перший
склад вже в минулому,
коли я кажу тиша, то я її нищу,
коли я кажу нічого, то створюю
щось, що вже не належить небуттю

Styl poezji Szymborskiej wyróżnia się nie tylko intelektualnym wyrafinowaniem, ale także umiejętnością przekazywania głębokich prawd w formie prostych, zrozumiałych obrazów. Język poetki jest zarazem klarowny i metaforyczny, co sprawia, że jej wiersze są pełne subtelnej ironii i ukrytych znaczeń. Dzięki temu poezja Szymborskiej pozostaje przystępna dla czytelników o różnych doświadczeniach i wrażliwości, zachęcając do odkrywania nowych warstw i interpretacji.

Поетичний стиль Шимборської вирізняється не лише інтелектуальною витонченістю, а й здатністю передавати глибокі істини у формі простих, зрозумілих образів. Мова поетеси водночас зрозуміла й метафорична, що робить її вірші сповненими тонкої іронії та прихованого змісту. Завдяки цьому поезія Шимборської залишається доступною для читачів із різним досвідом і чутливістю, спонукаючи їх відкривати нові пласти та інтерпретації.

OLGA TOKARCZUK – MISTRZYNI NARRACJI I LAUREATKA NAGRODY NOBLA

ОЛЬГА ТОКАРЧУК – МАЙСТРИНЯ ОПОВІДІ ТА ЛАУРЕАТКА НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ

Olga Tokarczuk (ur. 1962) jest jedną z najbardziej cenionych współczesnych polskich pisarek, laureatką Literackiej Nagrody Nobla w 2018 roku. Jej twórczość jest niezwykle różnorodna, łącząca elementy mitu, filozofii, historii i psychologii, co sprawia, że jej powieści są głębokimi studiami ludzkiej natury, kultury i wyobraźni. Tokarczuk jest znana z umiejętności snucia wielowątkowych narracji, które splatają się w bogate i wielowymiarowe opowieści o świecie i człowieku.

Ольга Токарчук (нар. 1962) – одна з найповажніших сучасних польських письменниць, лауреатка Нобелівської премії з літератури 2018 року. Її творчість надзвичайно різноманітна, поєднує в собі елементи міфу, філософії, історії та психології, що робить її романи глибокими дослідженнями людської природи, культури та уяви. Токарчук відома своєю здатністю створювати багатопотокові оповіді, які сплітаються в глибокі та багатовимірні історії про світ і людину

Język Tokarczuk jest niezwykle elastyczny i ekspresyjny. Posługuje się nim z wielką swobodą, przechodząc od poetyckich opisów do filozoficznych refleksji, od dialogów pełnych humoru do głębokich analiz psychologicznych. Jej styl jest bogaty w metafory, alegorie i symbole, co nadaje jej utworom wielowymiarowość i otwiera przed czytelnikiem przestrzeń do różnych interpretacji. Tokarczuk pozostaje jedną z najbardziej oryginalnych pisarek polskich, a dzięki niej język polski stał się narzędziem do wyrażania złożoności współczesnego świata, jego piękna i niepokojów.

Ważnymi elementami twórczości Tokarczuk jest zainteresowanie autorki mitologią, symboliką i ludzką podświadomością, co nie znaczy, że autorka nie podejmuje tematów aktualnych: ekologii i odpowiedzialności człowieka za planetę.

Мова Токарчук надзвичайно гнучка й експресивна. Письменниця використовує мовні засоби з великою свободою, переходячи від поетичних описів до філософських роздумів, від жартівливих діалогів до глибокого психологічного аналізу. Її стиль насичений метафорами, алегоріями та символами, що надає творам багатовимірності й відкриває простір для різноманітних читацьких інтерпретацій. Токарчук залишається однією з найоригінальніших польських письменниць, завдяки їй польська мова стала інструментом для вираження складності сучасного світу, його краси і тривоги.

Важливими елементами творчості Токарчук є інтерес авторки до міфології, символіки та людської підсвідомості, що не означає, що вона не звертається до актуальних тем: екології та відповідальності людини за планету.

*za „wyobraźnię
narracyjną, która z
encyklopedyczną pasją
ukazuje przekraczanie
granic jako formę życia”*

Uzasadnienie przyznania Nagrody
Nobla w 1996 roku

*за «оповідну уяву, яка з
енциклопедичною
пристрастю показує
долання меж як форму
життя»*

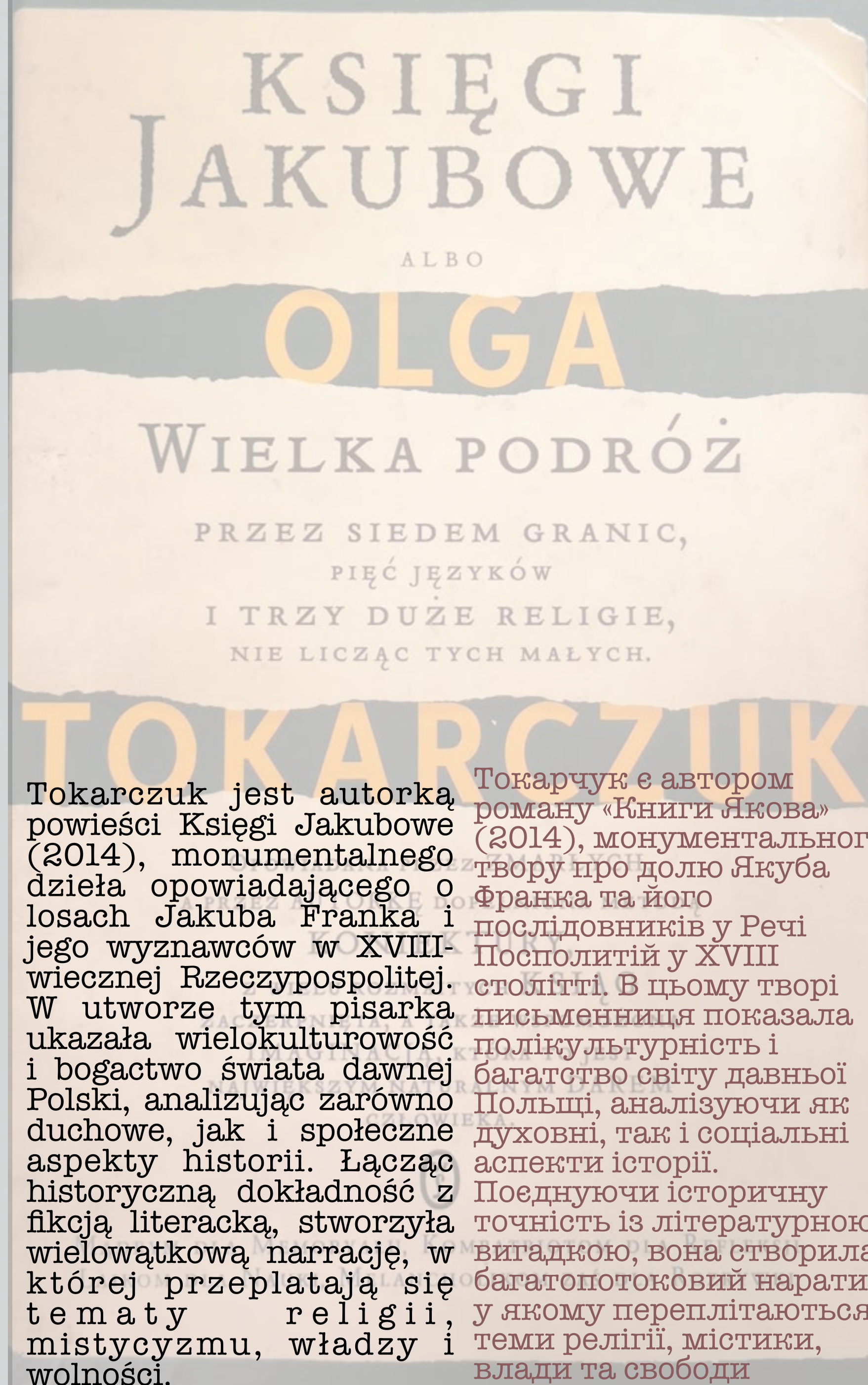
Обґрунтування присудження
Нобелівської премії 2018 року

OLGA TOKARCZUK PROWADŹ SWÓJ

Jednym z kluczowych elementów twórczości Tokarczuk jest zacieranie granic – między rzeczywistością a fikcją, snem a jawą, historią a teraźniejszością. Jej powieści często mają charakter filozoficznych traktatów, w których przeplatają się różne perspektywy, miejsca i czasy. W Biegunach (2007), jednej z najbardziej znanych jej książek, Tokarczuk zabiera czytelnika w literacką podróż po różnych epokach i kulturach, ukazując życie jako nieustanne wędrowanie, poszukiwanie sensu i tożsamości. Książka składa się z luźno powiązanych ze sobą historii, które tworzą mozaikę ludzkich doświadczeń. Język Biegunów jest niezwykle plastyczny, bogaty w metafory i obrazy, oddając jednocześnie złożoność i piękno świata.

Одним із ключових елементів творчості Токарчук є стирання меж – між реальністю та вигадкою, мрією і реальністю, історією та сьогоденням. Її романи часто мають характер філософських трактатів, у яких переплітаються різні точки зору, місця та часи. В одній із своїх найвідоміших книг «Бігуни» Токарчук веде читача в літературну подорож різними епохами та культурами, показуючи життя як постійну мандрівку, пошук сенсу та ідентичності. Книжка складається зі слабо пов'язаних між собою історій, які створюють мозаїку переживань людей. Мова твору надзвичайно пластична, багата на метафори та образи, водночас відображає складність і красу світу.

Tokarczuk jest autorką powieści Księgi Jakubowe (2014), monumentalnego dzieła opowiadającego o losach Jakuba Franka i jego wyznawców w XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej. W utworze tym pisarka ukazała wielokulturowość i bogactwo świata dawnej Polski, analizując zarówno duchowe, jak i społeczne aspekty historii. Łącząc historyczną dokładność z fikcją literacką, stworzyła wielowątkową narrację, w której przeplatają się tematy religii, mistycyzmu, władzy i wolności.

Токарчук є автором роману «Книги Якова» (2014), монументального твору про долю Якуба Франка та його послідовників у Речі Посполитій у XVIII столітті. В цьому творі письменниця показала полікультурність і багатство світу давньої Польщі, аналізуючи як духовні, так і соціальні аспекти історії. Поеднуючи історичну точність із літературною вигадкою, вона створила багатопотоковий наратив, у якому переплітаються теми релігії, містики, влади та свободи.

Język jako element tożsamości

Мова як елемент ідентичності

Język jako element tożsamości

Obok wspólnej historii, wzajemnych wpływów i podobieństw, języki polski i ukraiński przez wieki zmagaly się z presją zewnętrznych sił, dążących do osłabienia ich narodowej tożsamości.

W żaden sposób nie zdołano jednak całkowicie zniszczyć bogatej kultury i tradycji tych języków, a polscy i ukraińscy twórcy zawsze wyrażali w swoich dziełach literackich dążenie do wolności i zachowania tożsamości narodowej.

Мова як елементи ідентичності

Окрім спільної історії, взаємних впливів і схожості, польська та українська мови протягом століть боролися з тиском зовнішніх сил, які прагнули послабити їхню національну ідентичність.

Проте повністю знищити багату культуру і традиції цих мов не вдалося, а польські та українські автори завжди виявляли у своїх літературних творах прагнення до свободи й збереження національної ідентичності

PROCESY HAMUJĄCE ROZWÓJ JĘZYKÓW POLSKIEGO I UKRAIŃSKIEGO – RUSYFIKACJA I GERMANIZACJA

ПРОЦЕСИ, ЩО СТРИМУВАЛИ РОЗВИТОК ПОЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ – РУСИФІКАЦІЯ ТА ГЕРМАНІЗАЦІЯ

Oba języki, polski i ukraiński, musiały zmierzyć się z procesami wynarodowienia i próbami ograniczenia ich rozwoju przez zaborców. **Rusyfikacja**, szczególnie intensywna w przypadku języka ukraińskiego, polegała na narzuceniu kultury i języka rosyjskiego w edukacji, administracji i życiu publicznym. Carskie władze dążyły do wyeliminowania ukraińskiego z przestrzeni publicznej, czego przejawem były zakazy publikacji i nauczania w języku ukraińskim.

Na różne sposoby ograniczały rozwój języka ukraińskiego również władze sowieckie.

W wyniku trwającej od 2014 r. wojny rosyjsko-ukraińskiej, szczególnie od czasu rozpoczętej w 2022 r. pełnoskalowej inwazji Rosji przeciw Ukrainie, na części terytorium ukraińskiego, która znalazła się pod okupacją Federacji Rosyjskiej ponownie rozwój kultury i języka ukraińskiego został zahamowany.

Обидві мови, польська й українська, зазнали процесів денаціоналізації та намагань загарбників обмежити їхній розвиток. **Русифікація**, особливо інтенсивна щодо української мови, полягала в насадженні російської культури та мови в освіті, управлінні та громадському житті. Царська влада прагнула усунути українську мову з публічного простору, що проявлялося в заборонах публікацій і навчання українською мовою.

Радянська влада також різними способами обмежувала розвиток української мови. Внаслідок російсько-української війни, яка триває з 2014 року, особливо після повномасштабного вторгнення Росії проти України у 2022 році, розвиток української культури та мови знову сповільнено в тій частині української території, яка опинилася під окупацією Російської Федерації

Aktywna **rusyfikacja**, a także germanizacja dotknęły Polaków pod zaborami (1795-1918). W zaborze rosyjskim zamykano m.in. polskie instytucje kulturalne i naukowe, język polski usuwano z administracji i oświaty i zastępowano go rosyjskim, wyrzucano polskich nauczycieli ze szkół oraz pomniejszano osiągnięcia polskiej kultury i historii. Podobne losy spotkały język polski na terenach zaboru pruskiego.

Germanizacja miała na celu wprowadzenie języka niemieckiego do szkolnictwa, administracji i sądownictwa. W Prusach Bismarcka język polski był marginalizowany, a społeczeństwo poddawane presji, by przejmować kulturę i język zaborcy. W okresie tzw. Kulturkampf eliminowano język polski ze szkół, a działalność polskich instytucji kulturalnych była utrudniana.

Активна **русифікація** та германізація торкнулися поляків у період поділів країни (1795-1918). На територіях під російським пануванням ліквідовували польські культурні та наукові інституції, польська мова була вилучена з управління та освіти і замінена російською, польських вчителів звільняли зі шкіл, а досягнення польської культури та історії принижували.

Подібна доля спіткала польську мову під пруським пануванням. **Германізація** мала на меті впровадження німецької мови в освіту, адміністрацію та судочинство. У Пруссії Бісмарк польська мова була маргіналізована, а суспільство зазнало тиску, щоб прийняти культуру та мову загарбників. Під час політики т. зв. Kulturkampf, зі шкіл усували польську мову, перешкоджали діяльності польських культурних установ.

UKRAIŃSKA WALKA Z WYNARODOWIENIEM

БОРОТЬБА УКРАЇНЦІВ ПРОТИ ДЕНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Po rozbiorach Rzeczypospolitej pod koniec XVIII w. ziemie ukraińskie znalazły się pod panowaniem Imperium Rosyjskiego i monarchii habsburskiej, co znacząco wpłynęło na ich sytuację społeczno-polityczną.

W Imperium Rosyjskim ziemie ukraińskie uległy silnej centralizacji i rusyfikacji. Rząd carski dążył do integracji terytoriów ukraińskich, zwłaszcza Ukrainy lewobrzeżnej i prawobrzeżnej, z imperium, co obejmowało politykę tłumienia języka i kultury ukraińskiej. Elita ukraińska utraciła autonomiczne prawa istniejące w Hetmanacie, a język ukraiński został wypchnięty z użytku urzędowego i oświatowego.

Nieco inaczej wyglądała sytuacja w monarchii Habsburgów (zwłaszcza w Galicji, Bukowinie i na Zakarpaciu). Choć władze austriackie również prowadziły politykę centralizacyjną, w kraju panowała większa tolerancja kulturowa i polityczna. Ukraińcy (Rusini) mogli uczestniczyć w lokalnych organach przedstawicielskich, a ich język cieszył się większym uznaniem. Uniwersytet we Lwowie stał się ważnym ośrodkiem ukraińskiej edukacji i kultury. Ważną rolę odegrał Kościół greckokatolicki, wspierający ukraińską tożsamość i kulturę.

Plakat wystawy krajowej we Lwowie, 1894

Lwów, pocz. XIX w. Domena publiczna

Pісля поділів Речі Посполитої наприкінці XVIII століття українські землі опинилися під владою Російської імперії та монархії Габсбургів, що значно вплинуло на їхню суспільно-політичну ситуацію.

У Російській імперії українські землі зазнали сильної централізації та русифікації. Царський уряд прагнув інтегрувати українські території, зокрема Лівобережну та Правобережну Україну, до складу імперії, що включало політику придушення української мови та культури. Українська еліта втратила автономні права, що існували в Гетьманщині, а українська мова була витіснена з офіційного та освітнього вжитку.

У монархії Габсбургів (зокрема в Галичині, Буковині та Закарпатті) ситуація була дещо іншою. Хоча австрійська влада також здійснювала централізаційну політику, тут спостерігалася більша культурна та політична терпимість. Українці (русини) могли брати участь у місцевих представницьких органах, і їхня мова мала ширше визнання. Університет у Львові став важливим осередком української освіти та культури. Важливу роль відіграла греко-католицька церква, яка підтримувала українську ідентичність і культуру.

W XIX w. Imperium Rosyjskie aktywnie prowadziło politykę rusyfikacyjną na ziemiach ukraińskich. Kluczowymi etapami tej polityki był Cykularz wążajewski z 1863 r. i Dekret emski z 1876 r. Okólnik Wążajewa zabraniał drukowania ukraińskich książek i nauczania w języku ukraińskim, motywując to faktem, że „nie ma odrębnego języka małorosyjskiego, nie ma i nie może być”. Dekret emski zaostrzył ograniczenia, zabraniając przywozu ukraińskich książek z zagranicy, wystawiania przedstawień teatralnych i publikowania nut w języku ukraińskim.

Represje dotknęły także ludzi kultury ukraińskiej. W 1847 r., po zdemaskowaniu bractwa Cyryla i Metodego, wielu jego członków zostało aresztowanych i zesłanych. Taras Szewczenko został zesłany na kazachskie stepy, gdzie zabroniono mu pisać i malować. Wybitny ukraiński historyk i publicysta Mychajło Drahomanow, w wyniku prześladowań, zmuszony do emigracji, kontynuował działalność za granicą.

Taras Szewczenko wśród przyjaciół. Tak Taras Szewczenko, który na Zdjęciu ma 45 lat, Wyglądał po powrocie z zesłania

Так Тарас Шевченко виглядав після заслання. На той момент йому було 45 років.

Represje i ograniczenia miały doniosłe konsekwencje, powodując upadek ukraińskiej kultury i oświaty, ale jednocześnie pobudziły działalność konspiracyjną i rozwój ruchu narodowego, który położył podwaliny pod przyszłą walkę o niepodległość.

Ці репресії та обмеження мали значні наслідки, спричинивши занепад української культури та освіти, але водночас стимулювали підпільну діяльність і розвиток національного руху, що заклав основи для майбутньої боротьби за незалежність.

Cykularz wążajewski. Domena publiczna

POLSKA WALKA Z WYNARODOWIENIEM

БОРОТЬБА ПОЛЯКІВ ПРОТИ ДЕНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Bolesnym skutkiem powstań niepodległościowych była prowadzona przez władze Imperium Rosyjskiego bezwzględna **rusyfikacja** polegająca na wynarodowianiu m.in. Polaków i Ukraińców poprzez zmuszanie ich do przyjmowania kultury i języka rosyjskiego. W tym celu zamykano m.in. polskie instytucje kulturalne i naukowe, języki narodowe usuwano z administracji i oświaty i zastępowano je rosyjskim, wyrzucano polskich i ukraińskich nauczycieli ze szkół i pomniejszano osiągnięcia polskiej i ukraińskiej kultury i historii. Podobnie w zaborze pruskim Polacy zostali poddani brutalnej **germanizacji**, polegającej na podporządkowaniu Kościoła katolickiego centralnej władzy świeckiej, zwalczaniu polskiego osadnictwa i przedsiębiorczości, a także szkolnictwa i języka.

Болючим наслідком незалежницьких повстань стала нещадна **русифікація**, проведена владою Російської імперії, яка включала денаціоналізацію, серед інших, поляків та українців шляхом примусу до російської культури й мови. З цією метою росіяни ліквідовували польські культурні та наукові інституції, а національні мови були усунуті з системи управління та освіти і замінені російською. Польських та українських вчителів звільняли зі шкіл, а досягнення польської та української культури, історії применшувалися. Так само під час прусського поділу поляки зазнали жорстокої **германізації**, яка передбачала підпорядкування католицької церкви центральній світській владі, боротьбу з польським населенням та підприємництвом, а також освітою і мовою.

Wieloletnie zmagania Polaków z germanizacją nazwano najdłuższą wojną nowoczesnej Europy. Kościół pod przewodnictwem Floriana Stablewskiego aktywnie bronił polskości. W 1901 r. doszło do **strajku szkolnego w Katolickiej Szkole Ludowej we Wrześni**. Skierowany był on głównie przeciw modlitwie i nauce religii w języku niemieckim. Obejmował również protest rodziców przeciw biciu dzieci przez pruskie władze szkolne. W 1906 r. podobny protest objął całą Wielkopolskę.

Багаторічну боротьбу поляків з германізацією називають найдовшою війною в сучасній Європі. Церква на чолі з Флоріаном Стаблевським активно захищала польськість. У 1901 р. відбувся **шкільний страйк у католицькій народній школі у Вжесні**. В основному він був спрямований проти молитви та релігійної освіти німецькою мовою. Крім того, батьки протестували проти побиття їхніх дітей прусською шкільною владою. У 1906 році такий протест охопив усю Великопольщу

Pierwszy wóz Drzymały. Domena publiczna. Перший віз Джимали. Суспільне надбання

Symbolem oporu wobec germanizacji stał się chłop **Michał Drzymała**, który prowadząc spór z administracją Królestwa Prus o pozwolenie na budowę domu, zamieszkał w wozie na kołach.

Drugi wóz Drzymały. Domena publiczna. Другий віз Джимали. Суспільне надбання

Символом опору германізації став селянин **Міхал Джимала**, який сперечаючись з адміністрацією Пруського королівства за дозвіл на будівництво будинку, жив у возі на колесах

„*Nie będzie Niemiec pluł nam w twarz, Ni dzieci nam germanił*”

pisała w *Rocie* Maria Konopnicka, a utwór ten był jednym z tekstów branych pod uwagę przy wyborze hymnu Polski odrodzonej w 1918 r.

«*Німець не плює нам в обличчя, ані германізує наших дітей*»,

написала Марія Конопницька в «Роті», і ця пісня була одним із текстів, які розглядалися при виборі гімну відродженої в 1918 році Польщі

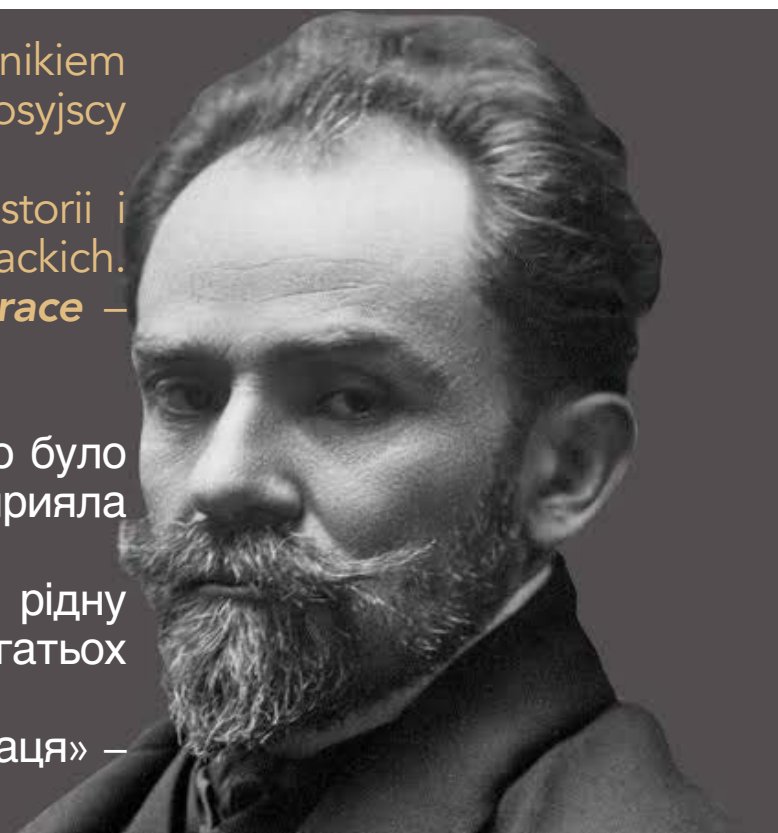
W walce z rusyfikacją ostoją polskości też stał się Kościół katolicki, który był wyznacznikiem narodowej i kulturowej samoświadomości polskiego narodu, czemu sprzyjał fakt, że rosyjscy zaborcy byli prawosławni.

W tajnym nauczaniu starano się upowszechniać polską oświatę i wiedzę o polskiej historii i kulturze. Temat kultywowania polskiej tradycji był obecny w wielu dziełach literackich. Świadectwem tych czasów stała się m.in. powieść **Stefana Żeromskiego** *Szyfowe prace* – opowieść o młodzieży konfrontującej się z opresją i ideologicznym formowaniem.

У боротьбі з русифікацією католицька церква також стала опорою польськості, що було показником національно-культурного самоусвідомлення польського народу, чому сприяла та обставина, що російські загарбники були православними.

В таємних школах поляки намагалися поширити польську освіту та знання про рідну історію та культуру. Тема культивування польської традиції була присутня в багатьох літературних творах.

Свідченням цих часів був, серед інших, роман Стефана Жеромського «Сізіфова праця» – історія про молодь, яка протистоїть гніту та ідеологічному тиску

Stefan Żeromski. Domena otwarta.

IDIOMY I PRZYSŁOWIA W JĘZYKU POLSKIM I UKRAIŃSKIM

ІДІОМИ І ПРИСЛІВ'Я В ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Ukraińskie i polskie idiomy i przysłowia są nie tylko konstrukcjami językowymi, ale także kluczem do zrozumienia wartości kulturowych, historii i światopoglądu narodów. Choć wiele je łączy, różnice w metaforach i obrazach odzwierciedlają unikalne cechy każdego narodu. Analiza i porównanie takich wyrażen językowych pozwala lepiej zrozumieć mentalność Ukraińców i Polaków, ich priorytety i światopogląd.

Українські та польські ідіоми й прислів'я є не лише мовними конструкціями, а й ключем до розуміння культурних цінностей, історії та світогляду народів. Хоча між ними є багато спільного, відмінності в метафорах і образах відображають унікальні риси кожної нації. Аналіз і порівняння таких мовних зворотів допомагає глибше зрозуміти ментальність українців і поляків, їхні пріоритети та світогляд.

Przełożyć nieprzekładalne:
polskie i ukraińskie idiomy,
przysłowia i homonimy językowe

Перекласти неперекладне: польські
та українські ідіоми, прислів'я і
мовні омоніми

Idiomy i przysłowia w języku polskim i ukraińskim – podobieństwa i różnice

Польські та українські ідіоми і прислів'я – спільне та відмінне

Idiom to utrwalone wyrażenie, którego znaczenia nie można wywnioskować bezpośrednio ze znaczenia poszczególnych słów.

Ідіома — це сталий вислів, значення якого не можна вивести безпосередньо зі значення окремих слів.

Zjeść psa? Idiomy jako kod kulturowy

W języku ukraińskim idiom **собаку з'їсти** („zjeść psa”) oznacza zdobycie dużego doświadczenia, podczas gdy w języku polskim istnieje podobne wyrażenie „zjeść z kimś beczkę soli”, co również wskazuje na duże doświadczenie, ale z naciskiem na długoterminową interakcję.

Idiomy często odzwierciedlają światopogląd narodu. Ukraińcy mają wiele idiomów związanych z rolnictwem i przyrodą, które wynikają z ich agrarnej historii. Przykładowo wyrażenie **пасти задніх** („paść tych, którzy zostają w tyle”) oznacza pozostawanie w tyle za innymi, a w języku polskim istnieje podobne wyrażenie „**być na szarym końcu**”, które ma podobne znaczenie i pochodzi z innej warstwy społecznej.

Antoni Krasnowolski, autor książki „Przenośnie mowy potocznej” wydanej w 1905 roku, tłumaczył frazeologizm „na szarym końcu”, odwołując się do zwyczajów szlacheckich. Podczas biesiad i uczt, które były ulubionym zajęciem polskiej szlachty, najbardziej poważani goście zajmowali honorowe, pierwsze miejsca przy stole. Magnateria szczególnie ceniła sobie eleganckie stroje, zwłaszcza w kolorze karmazynowym, czyli głębokiej, ciemnej czerwieni z nutą błękitu. Uzyskanie takiego barwnika było kosztowne i rzadkie, dlatego jedynie najbogatsi mogli sobie pozwolić na odzież w tym odcieniu. Im mniej zamożny szlachcic, tym dalej siadał i jego strój stawał się coraz bardziej szary. Na samym końcu stołu miejsce znajdowała drobna szlachta, zwana szarakami, w przeciwieństwie do zamożnych karmazynów.

З'їсти бочку солі? Ідіоми як культурний код

Наприклад, в українській мові ідіома **«собаку з'їсти»** означає набуття великого досвіду, тоді як у польській мові існує подібний вираз — „**zjeść z kimś beczkę soli**” (з'їсти з кимось бочку солі), що також вказує на великий досвід, але з акцентом на довготривалість взаємодії.

Ідіоми часто відображають світогляд народу. Українці мають багато ідіом, пов'язаних із сільським господарством та природою, що є результатом їхньої аграрної історії. Наприклад, вираз **«пасти задніх»** означає відставати від інших, а в польській мові є подібний вираз — „**być na szarym końcu**” (бути на сірому кінці), який має схоже значення, та походить з іншого суспільного прошарку.

Антоній Красновольський, автор виданої в 1905 році книжки «Метафори просторіччя», пояснив фразеологізм «на сірому кінці» шляхетськими звичаями. Під час бенкетів, які були улюбленою розвагою польської шляхти, найповажніші гості займали почесні перші місця за столом. Магнати цінували елегантний одяг, особливо кармазиновий (малиновий), насичений, темно-червоний з відтінком синього. Отримання такого барвника було дорогим і рідкісним явищем, тому дозволити собі одяг такого відтінку могли лише найзаможніші. Чим менш заможним був шляхтич, тим далі він сидів і тим сірішим ставав його одяг. У самому кінці столу сиділа дрібна знать, яку називали сіряками, на противагу заможним кармазинам.

Idiomy i przysłowia są ważną częścią języka każdego narodu. Nie tylko wzbogacają mowę, ale także odzwierciedlają cechy kulturowe i historyczne. Idiomy polskie i ukraińskie mają ze sobą wiele wspólnego, co wynika z bliskości geograficznej i kulturowej obu narodów, ale istnieje wiele różnic, które odzwierciedlają ich mentalność

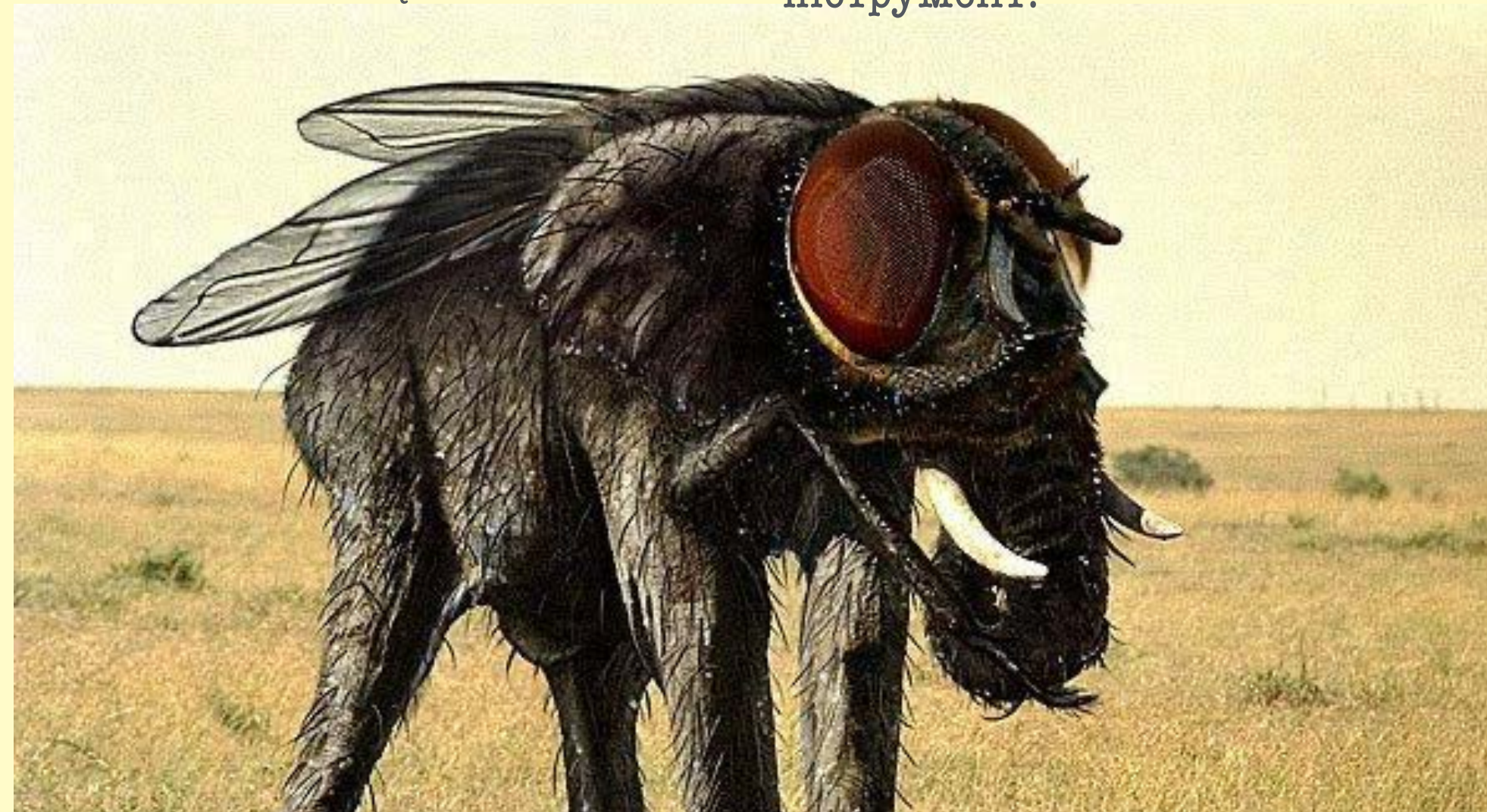
Ідіоми та прислів'я є важливою частиною мови будь-якого народу. Вони не тільки збагачують мовлення, але й відображають культурні та історичні особливості. У польських та українських ідіомах багато спільного, що зумовлене географічною і культурною близькістю двох народів, проте є чимало відмінностей, які відображають їхній менталітет.

Różnice w idiomach

Chociaż Ukraińcy i Polacy mają wiele wspólnego w historii i kulturze, istnieją również zauważalne różnice w ich wyrażeniach językowych. Na przykład ukraińskie зробити з мухи слона „zrobić słonia z muchy” ma polski odpowiednik „robić z igły widły”. Mimo że znaczenie obu idiomów jest takie samo – wyolbrzymienie małego problemu, tło metaforyczne jest inne: dla Ukraińców jest to przekształcenie małej muchy w wielkiego słonia, a dla Polaków – przekształcenie się małej igły w narzędzie rolnicze.

Відмінності в ідіомах

Хоча українці та поляки мають багато спільного в історії і культурі, є й помітні відмінності в їхніх мовних виразах. Наприклад, українське «робити з мухи слона» має польський еквівалент „robić z igły widły” (робити з голки вила). Попри те, що сенс обох ідіом однаковий – перебільшення дрібної проблеми, метафоричне підґрунтя різняться: в українців це збільшення маленької мухи до величезного слона, а в поляків – перетворення маленької голки на сільськогосподарський інструмент.

Ponadto w idiomach często można znaleźć elementy tradycyjnych wyobrażeń na temat systemu wartości. Na przykład w języku ukraińskim istnieje wyrażenie **сидіти на шиї („siedzieć na szyi”)**, co oznacza korzystanie z cudzej pracy. W języku polskim podobne wyrażenie to **„siedzieć na garnuszku”** (korzystać z czyjegoś garnka, być zależnym). Choć koncepcja jest ta sama, Ukraińcy skupiają się na wykorzystywaniu czyjejś siły fizycznej, podczas gdy Polacy skupiają się na korzystaniu z czyjejś własności.

Також в ідіомах часто зустрічаються елементи традиційних уявлень про систему цінностей. Наприклад, в українській мові є вираз **«сидіти на шиї»**, що означає користуватися чужою працею. У польській мові схожий вираз — **„siedzieć na garnuszku” (користуватися чийось горщиком, бути на утриманні)**. Хоча концепція однакова, в українців акцент на експлуатації чийоїсь сили, в той час як у поляків — на використанні чийогось майна.

Przysłowia: odzwierciedlenie mądrości ludowej

Прислів'я: віддзеркалення народної мудрості

Przysłowia to krótkie powiedzenia ludowe, które przekazują głęboką mądrość i doświadczenie życiowe. Często służą jako porady lub wskazówki.

Прислів'я є короткими народними висловами, що передають глибоку мудрість і життєвий досвід. Вони часто слугують порадами чи настановами.

Wiele przysłów w obu językach ma wspólne pochodzenie, które wiąże się z wielowiekowym współdziałaniem narodów, jednak niektóre z nich mają charakterystyczne cechy kulturowe. Jedno z najśłynniejszych ukraińskich przysłów brzmi: *Що посієш, те й пожнеш* („Co posiejesz, to zbierzesz”), które wskazuje na związki przyczynowo-skutkowe w życiu człowieka. W języku polskim istnieje podobne przysłowie: „*Jak sobie pościelesz, tak się wyśpisz*”. Choć znaczenie jest podobne – wynik zależy od wysiłku – dla Polaków metafora wiąże się z życiem codziennym, natomiast przysłowie ukraińskie z działalnością rolniczą.

Багато прислів'їв в обох мовах мають спільне походження, що пов'язано з багатовіковою взаємодією народів, проте деякі з них мають відмінні культурні особливості. Одне з найвідоміших українських прислів'їв — «**Що посієш, те й пожнеш**», що вказує на причинно-наслідкові зв'язки в житті людини. В польській мові є аналогічне прислів'я: „**Jak sobie pościelesz, tak się wyśpisz**” (**Як собі постелиш, так і виспишся**). Хоча сенс схожий — результат залежить від зусиль, — у поляків метафора пов'язана з побутовим життям, тоді як українське прислів'я пов'язане із сільськогосподарською діяльністю.

Wspólne motywy

Wiele przysłów w obu językach ma wspólne tematy, na przykład ludzka mądrość, praca, sprawiedliwość. Świadczy to o podobnych wartościach życiowych i priorytetach obu narodów. Ukraińskie przysłowie *Праця людину годує, а лінь марнує* („Praca człowieka karmi, ale lenistwo marnuje” ma odpowiednik w języku polskim: „Praca nie hańbi, lenistwo tak”. Obydwa przysłowia podkreślają wagę pracy i potępiają lenistwo.

Motywy ostrożności i doświadczenia są również wspólne w obu językach. Np. ukraińskie *Сім разів відміряй, один раз відріж* („Mierz siedem razy, raz utnij”) ma w języku polskim odpowiednik – „Co nagle, to po diable” (Co szybkie, to diabelskie), które ostrzega przed pochopnymi decyzjami, chociaż polska wersja wyraża się za pomocą bardziej dramatycznej metafory.

Спільні мотиви

Багато прислів'їв в обох мовах мають спільні теми, наприклад, розум, праця, справедливість. Це свідчить про схожі життєві цінності й пріоритети обох народів. Прислів'я «Праця людину годує, а лінь марнує» в українській мові має аналог у польській: „Praca nie hańbi, lenistwo tak” (Праця не ганьбить, лінь — так). Обидва прислів'я наголошують важливість праці та осудження лінощів.

Тематика обережності та досвіду також часто зустрічається в обох мовах. Наприклад, українське «Сім разів відміряй, один раз відріж» має аналог у польській мові — „Co nagle, to po diable” (Що швидко, те від диявола), що застерігає від поспішних рішень, хоча польський варіант виражений більш драматичною метафорою.

Różnice w światopoglądzie

Pomimo podobieństwa wielu przysłów, są też takie, które ukazują odmienne podejście do życia.

Na przykład ukraińskie przysłowie *Біда навчить* („Kłopoty nauczą”) wskazuje, że trudności czynią człowieka silniejszym i mądrzejszym. Jednocześnie w języku polskim istnieje przysłowie „Biednemu zawsze wiatr w oczy”,

które wskazuje na ciągłą niesprawiedliwość losu dla biednego, co świadczy o nieco bardziej pesymistycznym nastawieniu.

Podobnie ukraińskie *Хапатися за рятівну соломинку* („Trzymać się słomki ratunkowej”) ma polską wersję „Tonący brzytwy się chwyta”, co ilustruje inny poziom zabarwienia emocjonalnego opisywanej sytuacji ekstremalnej.

Відмінності у світогляді

Незважаючи на схожість багатьох прислів'їв, є і ті, що демонструють різні підходи до життя. Наприклад, українське прислів'я «Біда навчить» вказує на те, що труднощі роблять людину сильнішою і мудрішою.

Водночас у польській мові є прислів'я „Biednemu zawsze wiatr w oczy” (Бідному завжди вітер в очі), яке вказує на постійну несправедливість долі для бідної людини, що демонструє дещо песимістичніший світогляд.

Подібним чином, українське «Хапатися за рятівну соломинку» має польський варіант — „Tonący brzytwy się chwyta” (Людина, що тоне хапається навіть за бритву), що ілюструє різний рівень емоційної забарвленості описаної екстеремальної ситуації.

Wpływ historii na rozwój wyrazów językowych

Wydarzenia historyczne i sytuacja geopolityczna wywarły ogromny wpływ na rozwój ekspresji językowej obu narodów. Ukraina i Polska przez wieki znajdowały się pod panowaniem różnych imperiów, co wpłynęło na ich światopogląd. Obydwa kraje zachowały jednak silne cechy narodowe, które znajdują odzwierciedlenie w ich idiomach i przysłowia.

Na przykład w języku ukraińskim często pojawiają się wyrażenia związane z walką o niepodległość i wolność, takie jak боротися до кінця („walczyć do końca”), вийти на волю („wyjść na wolność”, „odzyskać wolność”) czy np. przysłowie Або волю здобути, або дома не бути („Albo zdobyć wolę, albo nie być w domu”), Вільному воля не потрібна („Wolny człowiek wolności nie potrzebuje”), І золота клітка, для пташки неволя („I złota klatka dla ptaka jest niewolą”). W języku polskim występują także wyrażenia podkreślające pragnienie wolności, takie jak „walczyć o swoje” czy „Lepszy na wolności kąsek lada jaki niżli w niewoli przysmaki”, lub ta sama metafora złotej klatki. Odzwierciedla to podobne doświadczenia historyczne obu narodów w walce o samostanowienie.

Ян Матейко, «Вернигора», Національний музей у Кракові, фот. Вікіпедія
Jan Matejko, „Wernyhora”, Muzeum Narodowe w Krakowie, fot. Wikipedia

Вплив історії на розвиток мовних зворотів

Історичні події та геополітичне становище значною мірою вплинули на розвиток мовних виразів обох народів. Україна та Польща протягом століть перебували під владою різних імперій, що позначилось на їхньому світогляді. Проте обидві країни зберегли сильні національні риси, що відображаються в їхніх ідіомах і прислів'ях. Наприклад, в українській мові часто зустрічаються вирази, пов'язані з боротьбою за незалежність і волю, такі як «боротися до останнього» або «вийти на волю», чи, наприклад, прислів'я «Або волю здобути, або дома не бути», «Вільному воля не потрібна», «І золота клітка, для пташки неволя». У польській мові також є вирази, що підкреслюють прагнення до свободи, як-от „walczyć o swoje” (боротися за своє), або „Lepszy na wolności kąsek lada jaki niżli w niewoli przysmaki” (Краще будь-який шматок на волі, ніж смаколики в неволі), чи та ж таки метафора золотої клітки. Це відображає схожий історичний досвід двох народів у боротьбі за самовизначення.

HOMONIMY MIĘDZYJĘZYKOWE POLSKO-UKRAIŃSKIE: KURIOZALNE PUŁAPKI JĘZYKOWE FAŁSZYWI PRZYJACIELE TŁUMACZA

Interesującym zjawiskiem, które powstało na skutek historycznego pokrewieństwa dwóch języków, są polsko-ukraińskie homonimy międzyjęzykowe. Mogą być zarówno źródłem ciekawostek i nieporozumień, jak i narzędziem do głębszego zrozumienia natury języka. Dla tych, którzy uczą się języka polskiego lub ukraińskiego, ważna jest znajomość takich homonimów, aby móc skuteczniej się komunikować i unikać krępujących błędów

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ МІЖМОВНІ ОМОНІМИ: КУРЙОЗНІ ПАСТКИ МОВИ - ФАЛЬШИВІ ДРУЗІ ПЕРЕКЛАДАЧА

Польсько-українські міжмовні омоніми є цікавим явищем, що виникло через історичну спорідненість цих мов. Вони можуть бути як джерелом курйозів і непорозумінь, так і інструментом для глибшого розуміння мовної природи. Для тих, хто вивчає польську чи українську мову, важливо знати такі омоніми, аби ефективніше спілкуватися і уникати прикрих помилок.

False!

Języki polski i ukraiński mają ze sobą wiele wspólnego ze względu na bliskość dróg historycznych, położenie geograficzne i pokrewieństwo językowe. Są jednak słowa, które zarówno jednoczą, jak i dzielą mówców tych dwóch narodów. Lingwiści nazywają takie słowa homonimami międzyjęzykowymi, natomiast szerszemu gronu odbiorców znane są pod metaforyczną nazwą, która utrwaliła się w różnych językach za sprawą francuskich lingwistów *Maxime’a Koesslera* i *Julesa Derocquigny*: „fałszywi przyjaciele tłumacza”.

Homonimy międzyjęzykowe to słowa, które brzmią lub są pisane tak samo w dwóch różnych językach, ale mają zupełnie inne znaczenie. W kontekście języka polskiego i ukraińskiego zjawisko to jest szczególnie interesujące, gdyż homonimy mogą stać się zarówno ciekawym wyzwaniem dla użytkowników języka, jak i źródłem nieporozumień. Badacze zauważają, że podczas komunikowania się z osobami posługującymi się pozornie bliskimi sobie językami może wystąpić **szok językowy** – jest to stan zaskoczenia, śmiechu, a nawet dyskomfortu wywołanego słowami lub wyrażeniami usłyszczanymi od obcokrajowca, które brzmią podobnie do Twojego języka ojczystego.

Польська та українська мови мають багато спільного через близькість своїх історичних шляхів, географічного розташування та мовну спорідненість. Однак існують слова, які водночас об’єднують і розділяють мовців цих двох народів. Лінгвісти офіційно називають такі слова міжмовними омонімами, тоді як для широкої аудиторії вони відомі під метафоричною назвою, що закріпилася в різних мовах завдяки французьким мовознавцям Максиму Кесслеру та Жулю Дерокіні: «фальшиві друзі перекладача».

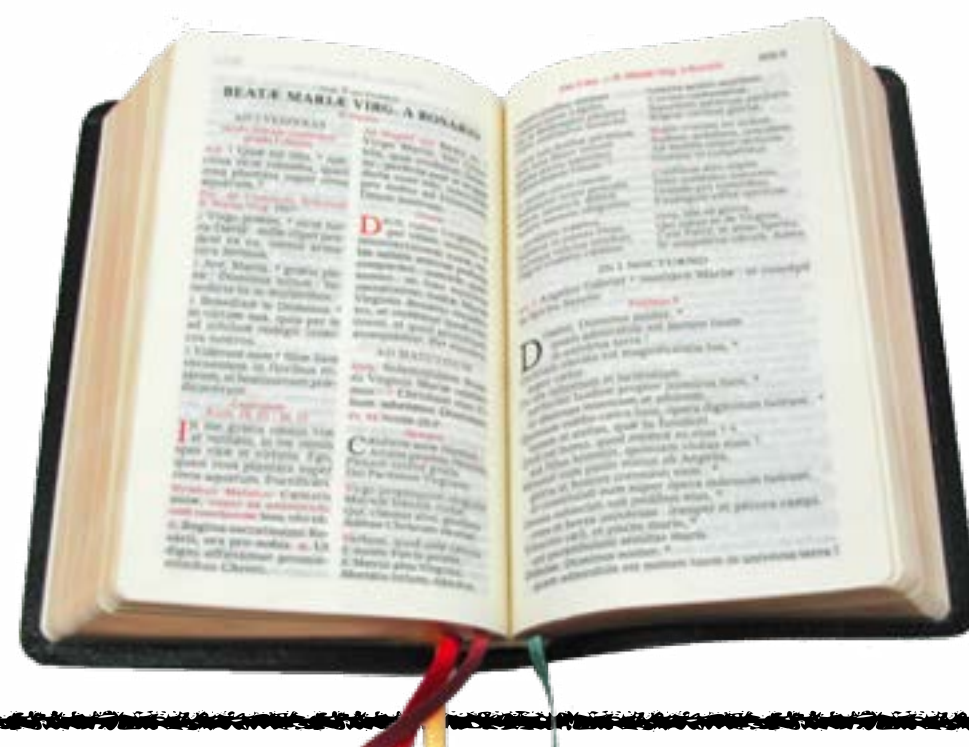
Міжмовні омоніми — це слова, які звучать або пишуться однаково у двох різних мовах, але мають зовсім різне значення. В контексті польської та української мов це явище є особливо цікавим, оскільки омоніми можуть стати як курйозним викликом для мовців, так і джерелом непорозумінь. Дослідники зазначають, що **лінгвістичний шок** може виникати під час спілкування з носіями на перший погляд близьких мов – це стан здивування, сміху або навіть незручності через почуті від іноземця слова чи вирази, які звучать схоже на твоїй рідній мові.

Homonimy międzyjęzykowe są powszechnie znane jako **poważna przeszkoda w procesie uczenia się języków obcych**. Problem ten jest szczególnie zauważalny w przypadku nauki języków pokrewnych, takich jak polski i ukraiński. Z jednej strony bliskość, a często symetria systemów językowych pomaga polskim studentom uczyć się języka ukraińskiego, przyspieszając rozwój nowych umiejętności mówienia. Jednocześnie jednak stwarza dodatkowe trudności ze względu na negatywny transfer z języka ojczystego.

Міжмовні омоніми добре відомі як **серйозна перешкода в процесі вивчення іноземних мов**. Ця проблема особливо помітна під час опанування споріднених мов, як-от польської та української. З одного боку, близькість та часто симетричність мовних систем сприяє польським студентам у засвоєнні української, прискорюючи розвиток нових мовленнєвих навичок. Однак, водночас це створює додаткові труднощі через негативний трансфер із рідної мови.

Homonimy międzyjęzykowe często prowadzą do błędów w pracy leksykograficznej i niedogodności podczas tłumaczenia, szczególnie jeśli chodzi o języki pokrewne. Przykładowo, jeden z ukraińskich tłumaczy dzieł słynnego polskiego poety **Zbigniewa Herberta**, tłumacząc wiersz **„Brewiaż”**, przetłumaczył wyraz „przezroczyste koszulki” na сорочки (koszule), podczas gdy w oryginale chodziło o segregatory polietylenowe do papieru, które po polsku nazywane są „koszulkami” przez analogię z koszulą. I tak w ukraińskim tłumaczeniu mamy ciekawy obraz – obok chorego poety, pośrodku przyborów do pisania, z jakiegoś powodu leżą... koszule.

Міжмовні омоніми часто призводять до помилок у лексикографічній роботі та незручностей під час перекладу, особливо коли йдеться про споріднені мови. Скажімо, один з українських перекладачів творчості відомого польського поета **Збігнева Герберта**, перекладаючи вірш **«Молитослов» (Brewiaż)**, переклав словосполучення przezroczyste koszulki на сорочки, тоді як в оригіналі йшлося про поліетиленові файли для паперу, які у польській мові називають «кошульками» за аналогією до сорочок. Таким чином в українському перекладі маємо курйозну картину – біля хворого поета посеред письмового приладдя чомусь лежать ... сорочки.

НОМОНІМИ МІДЗЫЇЗЫКОВЕ: НАТУРА І КЛАСЫФІКАЦЫЯ

МІЖМОВНІ ОМОНІМІ: ПРЫРОДА ТА КЛАСЫФІКАЦЫЯ

Homonymy międzyjęzykowe powstają w wyniku procesów historycznych i fonetycznych, które zachodziły w różnych językach na przestrzeni wieków. Jedną z głównych przyczyn pojawienia się homonimów międzyjęzykowych, a także homonimów w ogóle, jest utrata pierwotnej dwuznaczności słowa. Chociaż czasami powstają przez przypadek, w większości przypadków, szczególnie w językach pokrewnych, słowa pochodzące od „wspólnych przodków” stają się homonimami. Z biegiem czasu semantyka słów, które kiedyś miały wspólny rdzeń, zmieniała się w różnych językach, ale ich kluczowe elementy semantyczne nadal odzwierciedlają dawne wspólne pojęcia.

W PRZYPADKU JĘZYKA POLSKIEGO I UKRAIŃSKIEGO HOMONIMY TE MOGĄ WYNIKAĆ ZE WSPÓLNYCH KORZENI SŁOWIAŃSKICH LUB WPŁYWÓW INNYCH JĘZYKÓW, M.IN. NIEMIECKIEGO, ŁACINY, TURKIECKIEGO CZY WĘGIERSKIEGO.

Міжмовні омоніми виникають унаслідок історичних і фонетичних процесів, які відбувалися в різних мовах протягом століть. Однією з головних причин появи міжмовних омонімів, як і омонімів загалом, є втрата первісної багатозначності слова. Хоча іноді вони виникають випадково, в більшості випадків, особливо в споріднених мовах, омонімами стають слова, що походять від спільних так би мовити предків. З часом семантика слів, які колись мали спільне коріння, змінилася в різних мовах, але їхні ключові смислові компоненти досі відображають колишні спільні поняття.

У ВИПАДКУ ПОЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ, ЦІ ОМОНІМИ МОЖУТЬ БУТИ РЕЗУЛЬТАТОМ СПІЛЬНИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ КОРЕНІВ АБО ВПЛИВІВ ІНШИХ МОВ, ЗОКРЕМА НІМЕЦЬКОЇ, ЛАТИНИ, ТУРЕЦЬКОЇ ЧИ УГОРСЬКОЇ.

Homonymy międzyjęzykowe można podzielić na kilka kategorii:

Міжмовні омоніми можна поділити на кілька категорій

01

Homonymy pełne to takie, które mają zupełnie inne znaczenie. Np. ukraiński *досадний* („denerwujący”) i polski *dosadny* („silny, wyrazisty, energiczny”), zarówno jak i oznaczające obszary podobne – ukraińskie *грошовий* („związany z pieniędzmi”) a polskie *grozowy* („tani”), czy na przykład ukraińskie *держава* (państwo) oraz polskie *dzierżawa* („dzierżawa gruntów”).

Повні омоніми – такі, що повністю розійшлися у значенні. Наприклад, українське *досадний* «який викликає досаду» та польське *dosadny* «міцний, виразний, енергійний»), як і ті, що позначають схожі сфери (укр. *грошовий* «той, що пов'язаний з грошми» — польськ. *grozowy* «дешевий»), або ж українське *держава* «політична спільнота під управлінням уряду влади у суспільстві» та польське *dzierżawa* «оренда землі».

02

Pełne homonymy z zawężeniem znaczenia w jednym z języków. Np. ukraińska *світлиця* („jasny pokój w domu dla rozmaitych uroczystości”) i polska *światlica* („klub”, „miejsce w szkole do odpoczynku po zajęciach”).

Повні омоніми із звуженням значення в одній із мов. Наприклад, українське *світлиця* «світла парадна кімната в будинку» та польське *światlica* «клуб», «місце в школі для відпочинку після занять»)

03

Częściowe homonymy, np. ukraińska *туша* („ciało zabitego zwierzęcia”) i polska *tusza* („opaste ciało ludzkie”). W polskim słowie *tchórz*, oprócz znaczenia znanego również w ukraińskim („zwierzę”), pojawiło się dodatkowe, nieskorelowane z ukraińskim znaczeniem – *tchórz* („człowiek małego ducha”).

Часткові омоніми, наприклад: українське *туша* «тіло забитої тварини» та польське *tusza* «огрядне тіло людини». У польському слові *tchórz*, окрім спільного з українським *тхір* у значенні «тварина», з'явилося некорелятивне з українським додаткове значення – «боягуз».

PRZYKŁADY HOMONIMÓW POLSKO-UKRAIŃSKICH

ПРИКЛАДИ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ОМОНІМІВ

Oto kilka interesujących i typowych przykładów homonimów międzyjęzykowych między językiem polskim i ukraińskim:

Ось кілька цікавих і типових прикладів міжмовних омонімів між польською та українською мовами:

дружина – družyna.
Słowo družyna po polsku oznacza zespół współpracujących ze sobą ludzi, ekipę, a po ukraińsku żona, żona kobiety.
Слово družyna у польській мові означає команда, а в українській дружина – одружена жінка.

dywan – диван.
W języku ukraińskim диван to „rodzaj miękkiego mebla”, „kanapa”, a polski dywan to „rodzaj tkaniny dekoracyjnej do pokrycia pewnych płaszczyzn”, dlatego „nie trudno wyobrazić sobie komичne sytuacje, jakie mogą wynikać w ramach dialogu polsko-ukraińskiego, jeśli obaj rozmówcy nie znają języka rozmówcy na wystarczająco dobrym poziomie”.
Українською диван «рід м'яких меблів», а польське dywan – це український «килим». Це неважко уявити, тож виникнути в рамках польсько-українського діалогу, якщо обидва мовці недостатньо добре знають мову співрозмовника.

sklep – склен.
Polskie słowo sklep oznacza „miejsce handlu”, natomiast ukraiński склен to grobowiec lub piwnica. Biorąc pod uwagę, że oba słowa są wymawiane niemal identycznie, może to powodować zabawne sytuacje dla mówiących.

Польське слово sklep означає магазин, тоді як українське склен – це гробниця або підвал. З огляду на те, що обидва слова вимовляються майже ідентично, це може створити смішні ситуації для мовців.

lustro – люстро.
W języku polskim lustro to „gładka powierzchnia odbijająca światło”, natomiast w języku ukraińskim słowo люстро w tym samym znaczeniu co w polskim jest rzadko używanym, można go spotkać w gwaraх lub w literaturze dawnej. We współczesnym języku ukraińskim częściej używa się słowa дзеркало, aczkolwiek polskie słowo może budzić skojarzenia z podobną, choć mniej popularną wersją ukraińską.

У польській мові lustro означає дзеркало, тоді як в українській слово люстро є діалектним, що варіантом для дзеркала, що можна зустріти в діалектах чи у старовинній літературі. Сучасна українська мова частіше вживає слово дзеркало, але польське слово може викликати асоціації зі схожим, хоча і менш поширеним українським варіантом.

czuć – чуми.
Polskie słowo czuć oznacza „być w jakimś stanie fizycznym lub psychicznym i mieć świadomość tego stanu”, natomiast w języku ukraińskim słowo чуми używane jest w znaczeniu sfyszenia dźwięków. Ta różnica w znaczeniu może powodować nieporozumienia między mowcami, szczególnie jeśli chodzi o intuicję lub doznania fizyczne.

Польське слово czuć означає відчувати, тоді як в українській мові слово чуми використовується в значенні чути звуки або щось сприймати на слух. Ця різниця у значеннях може створити непорозуміння між мовцями, особливо коли йдеться про інтуїцію або фізичні відчуття.

CIEKAWOSTKI I PUŁAPKI JĘZYKOWE КУРЬОЗИ ТА МОВНІ ПАСТКИ

Homonimy mogą być zarówno źródłem śmiechu, jak i realnych problemów w komunikacji, zwłaszcza jeśli chodzi o poważne tematy. Dlatego ważna jest znajomość podstawowych homonimów, aby uniknąć nieporozumień i poprawić interakcję z obcokrajowcami.

Омоніми можуть бути як джерелом сміху, так і реальних проблем у спілкуванні, особливо коли йдеться про серйозні теми. Тому важливо знати основні омоніми, щоб уникнути неporozumінь і покращити взаємодію з іншомовними носіями.

Nieznanie homonimów międzyjęzykowych może prowadzić do komicznych lub nieprzewidywalnych sytuacji w komunikacji.

Przykładowo, jeśli polski turysta w Ukrainie zapyta: „**Czy tutaj jest sklep?**”, może zostać źle zrozumiany, gdyż po ukraińsku „sklep” oznacza piwnicę, a nawet grób.

Podczas jakiegoś oficjalnego przyjęcia może wydarzyć się sytuacja dość dwuznaczna, jak to miało miejsce kilka lat temu w Warszawie. Pani na pewną uroczystość przybyła w sukniach wieczorowych z dekoltem. Jedna z uczestniczek uroczystości, nie władająca jeszcze biegle językiem polskim, podzieliła się na głos swoimi wrażeniami z tego, co zobaczyła: „**Panie dzisiaj mają takie оголене plecy!**”. Oczywiście powstała bardzo niezręczna sytuacja, bo ukraińskie słowo *оголені* odnosi się do odsłoniętego ciała, a polskie *ogolone* oznacza „obstrzyżone”.

Polacy używają słowo **piłka** w odniesieniu do „kulistego przedmiotu wypełnionego powietrzem, wykorzystywanego w grach i zabawach sportowych” (i szerzej gry z piłką), co może wprowadzać w błąd ze względu na podobieństwo do ukraińskiej *пилки* (piły).

Незнання міжмовних омонімів може призвести до комічних або непередбачуваних ситуацій у спілкуванні.

Наприклад, якщо польський турист в Україні запитає: „**Czy tutaj jest sklep?**», маючи на увазі «магазин», його можуть зрозуміти неправильно, оскільки в українській мові «склеп» означає підвал або навіть гробницю.

Або ж під час якогось офіційного прийому може статися доволі двозначна ситуація, як це було кілька років тому у Варшаві. На певну урочистість пані прийшли в вечірніх сукнях з декольте. Одна учасниця урочистості, яка ще не дуже добре володіла польською вголос поділилася своїми враженнями від побаченого: „**Panie dzisiaj mają takie оголене plecy!**”. Звісно, що виникла дуже незручна ситуація, адже в українському слові *оголені* йдеться про привідкрите тіло, а польське *ogolone* означає «поголені».

На позначення **м'яча** (і загальніше — гри з м'ячем) поляки використовують назву *piłka*, яка може звести на манівці подібністю з українською *пилкою*.

Jak uczyć się języka i kultury
polskiej z Internetu

**Як вивчати польську мову та культуру
з Інтернету**

JAK UCZYĆ SIĘ JĘZYKA I KULTURY POLSKIEJ Z INTERNETU

ЯК ВИВЧАТИ ПОЛЬСЬКУ МОВУ ТА КУЛЬТУРУ З ІНТЕРНЕТУ

Samodzielna nauka języka obcego i obcej kultury może wydawać się trudnym zadaniem, jednak dzięki nowoczesnym technologiom i licznyim zasobom internetowym proces ten staje się bardziej przystępny i ciekawy. Język polski, jako jeden z najbliższych ukraińskiemu, ma wiele osobliwości, ale przyswajanie go za pomocą Internetu może być dość skutecznym, a nawet ekscytującym. Przyjrzymy się głównym etapom samodzielnej nauki języka i kultury polskiej, a także najlepszym zasobom internetowym, które pomogą Ci odnieść sukces.

Вивчення іноземної мови та чужої культури самотійно може здатися складним завданням, але завдяки сучасним технологіям та численним онлайн-ресурсам цей процес стає доступнішим і цікавішим. Польська мова, як одна з найближчих до української, має чимало особливостей, але її освоєння за допомогою Інтернету може бути ефективним і навіть захоплюючим. У цьому тексті ми розглянемо основні етапи вивчення польської мови і культури та надамо методичні поради для самотійного навчання, а також перелічимо найкращі онлайн-ресурси, які допоможуть вам досягти успіху.

I. JĘZYK - МОВА

1. Wyznacz jasne cele i przygotuj plan

Pierwszym krokiem do sukcesu w nauce dowolnego języka jest jasne określenie swoich celów. Zadać sobie pytanie, dlaczego chcesz uczyć się języka polskiego: podróżować do Polski, pracować, uczyć się czy komunikować się z polskimi przyjaciółmi? Zdefiniowanie celów pomoże Ci stworzyć realistyczny plan nauki i wybrać odpowiednie zasoby. Ważne jest również ustalenie planu nauki, który będzie uwzględniał regularne zajęcia. Na przykład możesz przeznaczyć 30-60 minut dziennie na naukę nowych słów, gramatyki i ćwiczenie mówienia. Aby się zmotywować, stosuj techniki takie jak wyznaczanie dziennych lub tygodniowych celów.

1. Поставте чіткі цілі та складіть план

Перший крок до успіху в навчанні будь-якої мови — це чітке визначення своїх цілей. Запитайте себе, навіщо ви хочете вивчати польську мову: для поїздки до Польщі, роботи, навчання чи для спілкування з польськими друзями? Визначення цілей допоможе вам скласти реалістичний план навчання та обрати відповідні ресурси. Також важливо скласти навчальний план, що буде включати регулярні заняття. Наприклад, можна виділити 30-60 хвилин на день для вивчення нових слів, граматики та практики мовлення. Використовуйте такі техніки, як встановлення щоденних чи щотижневих цілей, аби мотивувати себе.

1. Korzystaj z aplikacji do nauki języków

Aplikacje mobilne są doskonałym narzędziem do samodzielnej nauki języków, ponieważ pozwalają na naukę w dowolnym miejscu i czasie. Obecnie istnieje wiele aplikacji do nauki języka polskiego, które pomogą Ci wzbogacić słownictwo, ćwiczyć gramatykę i wymowę.

Oto kilka popularnych aplikacji:

Duolingo <https://pl.duolingo.com/course/pl/en/Nauka-polskiego> to jedna z najpopularniejszych aplikacji do nauki języków, w tym polskiego. Zawiera ciekawe ćwiczenia utrwalające podstawową gramatykę i słownictwo. Lekcje opierają się na zasadzie gry, co sprawia, że proces nauki jest ekscytujący.

Memrise <https://www.memrise.com/pl/learn-polish> to aplikacja wykorzystująca techniki mnemoniczne do zapamiętywania nowych słów i wyrażeń. Zawiera interaktywne filmy z rodzimymi użytkownikami języka, które pomagają poprawić wymowę i zrozumienie języka.

Babbel <https://www.babbel.com/learn-polish> to platforma oferująca ustrukturyzowane kursy języka polskiego od poziomu podstawowego do zaawansowanego. Lekcje obejmują gramatykę, słownictwo i rzeczywiste sytuacje językowe.

Te aplikacje stanowią doskonałą podstawę do regularnych zajęć praktycznych, zwłaszcza jeśli zaczynasz od zera.

1. Використовуйте додатки для вивчення мови

Мобільні додатки — це чудовий інструмент для самостійного вивчення мови, оскільки вони дозволяють навчатися будь-де та будь-коли. Сьогодні існує чимало додатків для вивчення польської мови, які допоможуть вам збагачувати словниковий запас, практикувати граматику та вимову.

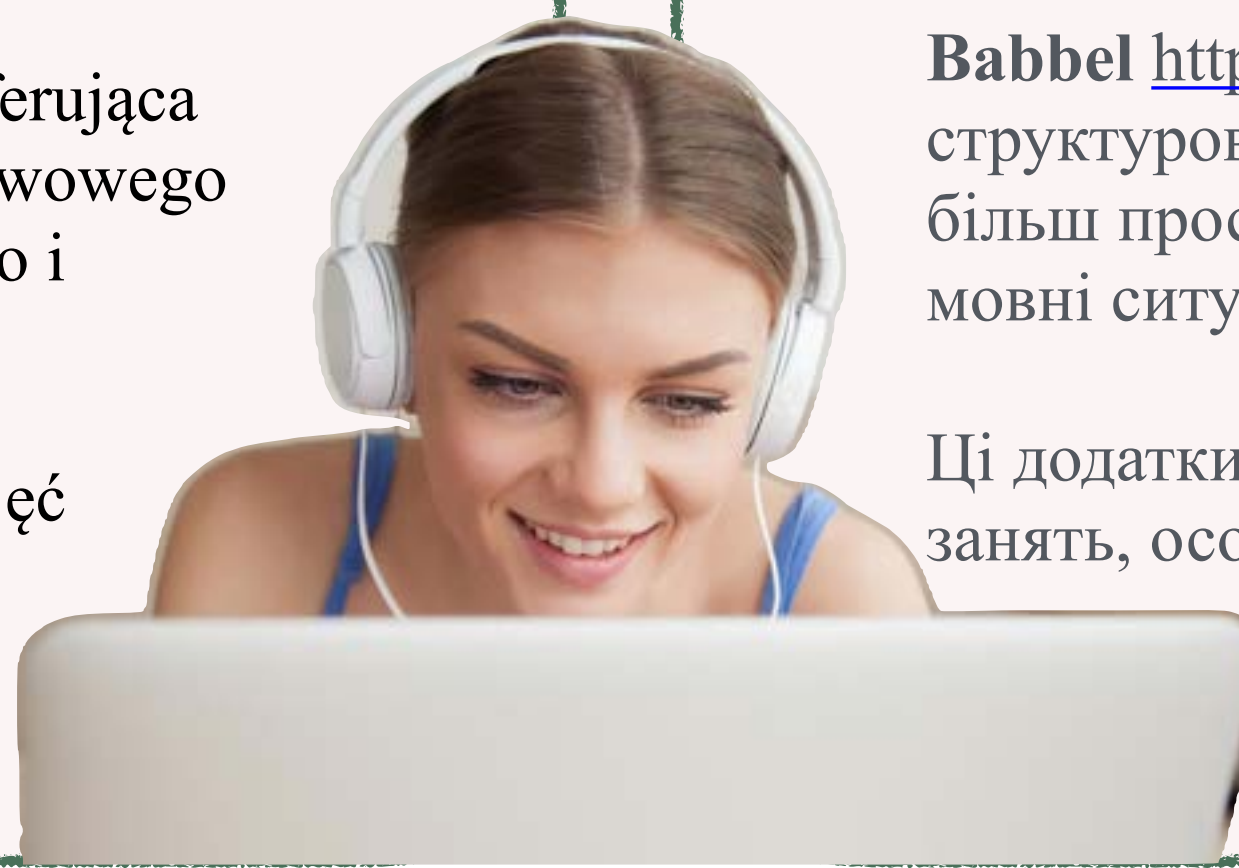
Ось кілька популярних додатків:

Duolingo <https://pl.duolingo.com/course/pl/en/Nauka-polskiego> — один із найпопулярніших додатків для вивчення мов, включаючи польську. Він пропонує цікаві вправи для закріплення базової граматики та словникового запасу. Уроки побудовані на принципі гри, що робить процес навчання захоплюючим.

Memrise <https://www.memrise.com/en/learn-polish> — додаток, що використовує мнемонічні техніки для запам'ятовування нових слів і виразів. Він містить інтерактивні відео з носіями мови, що допомагає покращити вимову та розуміння мови.

Babbel <https://www.babbel.com/learn-polish> — платформа, що пропонує структуровані курси з польської мови, починаючи з базових рівнів і до більш просунутих. Уроки охоплюють граматику, лексику та реальні мовні ситуації.

Ці додатки стануть чудовою основою для регулярних практичних занять, особливо якщо ви починаєте навчання з нуля.

2. Słuchaj język polski

Jednym z najważniejszych aspektów nauki języków jest rozwijanie umiejętności słuchania. Słuchanie native speakerów pomaga oswoić się z rytmem, intonacją i wymową, co ułatwi zrozumienie języka polskiego w rzeczywistych sytuacjach.

Przydatne zasoby do ćwiczenia słuchania:

- **Podcasty** <https://podcasty.polskieradio.pl/antena/trojka> ; swojskijezypolski.com; hellopolish.pl/podcast-archive/; polskidaily.eu/podcasts-recourse/; realpolish.pl/tag/polish-listening/ - pod tymi linkami znajdziesz serię podcastów do nauki języka polskiego. Są one podzielone według poziomu trudności, dzięki czemu nadają się zarówno dla początkujących, jak i bardziej zaawansowanych uczniów.

- **Polskie audycje radiowe** - słuchaj polskiego radia online, aby zanurzyć się w języku. Programy radiowe poruszają różnorodną tematykę, od wiadomości po programy kulturalne, pozwalając na zapoznanie się ze współczesnym językiem i jego zastosowaniem w życiu codziennym. W domenie publicznej znajduje się kilkadziesiąt popularnych polskich stacji radiowych, których można słuchać bezpłatnie. https://www.radio-polska.pl/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw6c63BhAiEiwAF0EHIMMfqYOI_dVG6R6cW-pYi5IZeY2KD5wxDoYOeOwA3kB74TocdVHPgRoCPuUQAvD_BwE

- **Kanały YouTube** - istnieje wiele kanałów specjalizujących się w nauczaniu języka polskiego, jak np. Polski Daily, Free In Talk czy Onpolish, gdzie można znaleźć lekcje wyjaśniające gramatykę i słownictwo, a także filmy rozwijające umiejętność słuchania. <https://www.youtube.com/@Polishforbeginners>
<https://www.youtube.com/@Freeintalk>
<https://www.youtube.com/@onpolish>

2. Слушайте польську мову

Один із найважливіших аспектів вивчення мови — це розвиток навичок слухання. Слухання мовлення носіїв допомагає вам звикнути до ритму, інтонації та вимови, що надалі полегшить розуміння польської мови в реальних ситуаціях.

Корисні ресурси для практики слухання:

- **Подкасти** <https://podcasty.polskieradio.pl/antena/trojka> ; swojskijezypolski.com ; hellopolish.pl/podcast-archive/; polskidaily.eu/podcasts-recourse/; realpolish.pl/tag/polish-listening/ — за цими посиланнями ви можете знайти серію подкастів для вивчення польської мови. Вони розділені за рівнями складності, що робить їх підходящими як для початківців, так і для більш просунутих учнів.

- **Польські радіопередачі** — слухайте польське радіо онлайн для занурення в мову. Радіoproграми охоплюють різні теми — від новин до культурних передач, що дозволяє знайомитися з сучасною мовою та її використанням у повсякденному житті. У мережі в відкритому доступі є десятки популярних польських радіостанцій, які можна слухати безкоштовно. https://www.radio-polska.pl/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw6c63BhAiEiwAF0EHIMMfqYOI_dVG6R6cW-pYi5IZeY2KD5wxDoYOeOwA3kB74TocdVHPgRoCPuUQAvD_BwE

- **YouTube-канали** — існує безліч каналів, які спеціалізуються на викладанні польської мови, таких як Polski Daily, Free In Talk чи Onpolish, де ви можете знайти уроки, що пояснюють граматику та лексику, а також відео для розвитку слухових навичок. <https://www.youtube.com/@Polishforbeginners>
<https://www.youtube.com/@Freeintalk>
<https://www.youtube.com/@onpolish>

3. Czytaj po polsku

Czytanie jest ważnym etapem w nauce języka, ponieważ pomaga poszerzyć słownictwo i zrozumieć strukturę zdań. Możesz zacząć od prostych tekstów, stopniowo przechodząc do bardziej skomplikowanych. Istnieje wiele ogólnodostępnych przewodników internetowych, których teksty dostosowane są do różnych poziomów znajomości języka polskiego. Oto niektóre z nich:

Читання є важливим етапом у вивченні мови, оскільки допомагає розширювати словниковий запас та розуміти структуру речень. Починати можна з простих текстів, поступово переходячи до складніших.

В інтрнет-мережі у відкритому доступі є чимало посібників із текстами для читання, які адаптовані до різних рівнів володіння польською мовою. Ось деякі з них:

Обкладинка підручника «Po prostu Polska»
фото: Wspólnota Polska
Okładka podręcznika «Po prostu Polska»
фото: Wspólnota Polska

„**Język polski bez granic**” to cyfrowe źródło informacji stowarzyszenia Wspólnota Polska do nauki języka polskiego od poziomu podstawowego do średniozaawansowanego, czyli od A1 do B2 według ogólnoeuropejskiej skali biegłości językowej. Platforma ta oferuje lekcje cyfrowe i kilka samouczków w formacie PDF. Wszystkie materiały są dobrze ilustrowane, zawierają elementy gry. W poszczególnych sekcjach tematycznych do pobrania są fiszki w formacie PDF oraz nagrania audio. Dodatkowym elementem jest tablica interaktywna, na której po autoryzacji może pracować cała grupa.

Kilka podręczników do języka polskiego można pobrać ze strony internetowej Centrum Doskonalenia Nauczycieli, działającego przy wspomnianym stowarzyszeniu Wspólnota Polska. Podręczniki zostały zaprojektowane w taki sposób, aby uczniowie, ucząc się języka, poznawali kulturę polską. Przykładowo, jeden z podręczników „**Po prostu po polsku**” zawiera wybrane teksty literatury polskiej, których uczą się w klasach 4-6 w polskich szkołach działających poza granicami Polski. Tekstom towarzyszą dowcipne ilustracje i komentarze do mało znanych słów.

Z kolei poradnik „**Biało-czerwoni, gramy razem**” w dużej mierze poświęcony jest polskim tradycjom i świętom.

Zestaw materiałów edukacyjnych „**Emi i Maks w polskiej szkole**” przeznaczony jest dla dzieci rozpoczynających naukę czytania i pisanie. Zestaw składa się z podręcznika, ćwiczeń (podzielonych na trzy części) i poradnika dla nauczyciela.

«[Język polski bez granic](#)» – це цифровий освітній ресурс асоціації Wspólnota Polska для вивчення польської мови від початкового рівня до вище середнього, тобто від A1 до B2 за Загальноєвропейською шкалою володіння мовами. На цій платформі доступні уроки в цифровому форматі та кілька посібників у форматі PDF. Усі матеріали добре ілюстровані, з елементами гри. В окремих тематичних розділах є PDF-картки та аудіозаписи для завантаження. Додатковим елементом є інтерактивна дошка, на якій після авторизації може працювати вся група.

Кілька підручників польської мови можна завантажити з інтернет сторінки [Центру вдосконалення вчителів](#), що діє при вище згаданій асоціації Wspólnota Polska. Посібники продумані таким чином, що під час вивчення мови учні засвоюють знання про польську культуру. Скажімо, один із посібників «[Po prostu po polsku](#)» складається з вибраних текстів польської літератури, які у польських школах, що діють за межами Польщі, вивчають в 4-6 класах. Тексти супроводжуються дотепними ілюстраціями та коментарями до незрозумілих слів.

Натомість посібник «[Biało-czerwoni, gramy razem](#)» значною мірою присвячений польським традиціям та святкам.

У свою чергу комплект навчальних матеріалів «[Emi i Maks w polskiej szkole](#)» призначений для дітей, які починають вчитися читати та писати. Комплект складається з підручника, вправ (поділених на три частини) та посібника для вчителя.

Prasa i blogi - ci, którzy osiągnęli już podstawowy poziom znajomości języka, mogą spróbować czytać polskie serwisy informacyjne, takie jak Gazeta Wyborcza, Onet lub blogi tematyczne, które pozwalają poszerzyć wiedzę o polskiej kulturze i społeczeństwie, na przykład Polska po godzinach <https://polskapogodzinach.pl/>, Ruszaj w drogę <https://www.ruszajwdroge.pl/>, Krok za horyzont <https://krokzahoryzont.pl/relacje-z-podrozy/>

Преса та блоги — для тих, хто вже досягнув базового рівня володіння мовою, можна спробувати читати польські новинні сайти, такі як **Gazeta Wyborcza**, **Onet** або тематичні блоги, що дозволяють розширювати знання про культуру та суспільство Польщі, наприклад Polska po godzinach <https://polskapogodzinach.pl/>, Ruszaj w drogę <https://www.ruszajwdroge.pl/>, Krok za horyzont <https://krokzahoryzont.pl/relacje-z-podrozy/>

LingQ <https://www.lingq.com/pl/nauka-polskiego-online/> to internetowa platforma do nauki języków, oferująca teksty o różnym stopniu trudności w języku polskim. Umożliwia czytanie tekstów, a także słuchanie ich w towarzystwie dźwięku.

LingQ <https://www.lingq.com/pl/nauka-polskiego-online/> — це онлайн-платформа для вивчення мов, яка пропонує тексти різних рівнів складності польською мовою. Вона дозволяє читати тексти, а також слухати їх у супроводі аудіо.

5. Korzystaj z platform, aby ćwiczyć mówienie

Jednym z najtrudniejszych aspektów nauki dowolnego języka jest rozwijanie umiejętności mówienia. Możesz uczyć się języka polskiego samodzielnie, korzystając z następujących materiałów:

- Italki <https://www.italki.com/pl> i Preply https://preply.com/pl/get-started?subject=polish&source=HOME_PAGE to platformy umożliwiające wyszukiwanie nauczycieli i partnerów językowych, którzy pomogą Ci rozwijać umiejętności mówienia. Możesz wybierać pomiędzy profesjonalnymi nauczycielami i native speakerami, z którymi możesz ćwiczyć swoje umiejętności mówienia za pośrednictwem czatu wideo.
- Tandem <https://play.google.com/store/apps/details?id=net.tandem&hl=pl> – aplikacja łącząca osoby mówiące z różnych krajów w celu praktyki językowej. Możesz znaleźć polskojęzycznego partnera, który uczy się ukraińskiego lub innego języka i ćwiczyć rozmowę w nieformalnej atmosferze.

5. Використовуйте платформи для практики мовлення

Одним із найскладніших аспектів у вивченні будь-якої мови є розвиток навичок мовлення. Самостійно навчатися польської можна за допомогою таких ресурсів:

- Italki <https://www.italki.com/pl> та Preply https://preply.com/pl/get-started?subject=polish&source=HOME_PAGE – це платформи для пошуку викладачів і мовних партнерів, які допоможуть вам у розвитку навичок говоріння. Ви можете вибирати між професійними викладачами та носіями мови, з якими можна тренувати розмовні навички через відеочати.
- Tandem <https://play.google.com/store/apps/details?id=net.tandem&hl=pl> – додаток, що з'єднує мовців з різних країн для мовної практики. Ви можете знайти польськомовного партнера, який вивчає українську або іншу мову, і практикувати розмову в неформальному середовищі.

5. Ucz się gramatyki i słownictwa

Граматика є основою будь-якої мови, і польська мова не виняток. Хоча вона має деякі складнощі, такі як відмінки та дієвідмінювання, їх можна освоїти за допомогою правильного підходу та використання відповідних ресурсів. Тонкощі польської граматики і лексики можна засвоювати за допомогою підручників та посібників доступних у відкритому доступі в інтернеті. Наприклад:

Gramatyka jest podstawą każdego języka, a język polski nie jest wyjątkiem. Choć ma pewne zawieszności, takie jak przypadki i koniugacja, można je opanować przy właściwym podejściu i przy użyciu odpowiednich zasobów. Subtelności gramatyki i słownictwa polskiego można opanować przy pomocy podręczników i poradników dostępnych w Internecie. Na przykład:

5. Вивчайте граматику та лексику

[Polski na dobry start](#) to podręcznik dla osób początkujących, czyli rozpoczynających naukę języka polskiego od zera (poziom A1). Przeznaczony jest dla pełnoletnich cudzoziemców, którzy chcieliby uzyskać zezwolenie na pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Książka jest przemyślana, materiały dobrze zwizualizowane, ułożone w zrozumiały sposób. Materiał gramatyczny jest przedstawiony za pomocą diagramów i tabel. Do podręcznika dołączono zeszyt ćwiczeń i lekcje audio. Książkę można także pobrać w formacie pdf ze strony internetowej Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

[Z językiem polskim każdego dnia](#) to podręcznik języka polskiego jako obcego dla dorosłych na poziomie A2 z elementami B1, czyli przeznaczony dla osób posiadających już podstawową znajomość języka. Został stworzony z myślą o cudzoziemcach, którzy chcieliby uzyskać zezwolenie na pobyt w Polsce. Randki, wygląd osoby, rodzina, praca, podróże – to nie jest pełna lista lekcji tematycznych z tego podręcznika. Do podręcznika dołączono zalecenia metodyczne oraz nagrania dźwiękowe materiałów tekstowych. Książkę w formacie pdf można pobrać ze strony internetowej Urzędu do Spraw Cudzoziemców

Podcast Poradnik językowy ciąg dalszy <https://podcasty.polskieradio.pl/podcast/248> — platforma ta pomaga zgłębiać tajniki gramatyki polskiej, ale jednocześnie nie oferuje typowych lekcji. Ciekawe audycje tworzą osoby związane z pierwszym programem Polskiego Radia.

LearningApps <https://learningapps.org/1554554> to interaktywna platforma, na której znajdziesz wiele ćwiczeń do nauki języka polskiego, od podstaw gramatyki po naukę nowych słów poprzez gry i zadania.

«[Polski na dobry start](#)» – це підручник для початківців, тобто тих, хто розпочинає вивчення польської мови з нуля (рівень A1). Він розрахований на дорослих іноземців, які хотіли б отримати дозвіл на перебування на території РП. Книжка добре продумана, матеріали гарно візуалізовані, викладені у зрозумілий спосіб. Граматичний матеріал представлений схемами і таблицями. До підручника додані зошит із вправами та аудіоуроки. Цю книжку також можна завантажити у форматі pdf з інтернет-сторінки Управління в справах іноземців.

«[Z językiem polskim każdego dnia](#)» – це підручник польської мови як іноземної для дорослих на рівні A2 з елементами B1, тобто він розрахований на тих, хто вже володіє базовими мовними компетенціями. Його створили з думкою про тих іноземців, які хотіли б отримати дозвіл на перебування у Польщі. Знайомство, зовнішній вигляд людини, сім'я, робота, подорожі – це далеко не повний перелік тематичних уроків з цього посібника. До підручника додані методичні рекомендації та аудіозаписи текстових матеріалів. Книжку у форматі pdf можна завантажити з інтернет-сторінки Управління в справах іноземців

Подкаст Poradnik językowy ciąg dalszy <https://podcasty.polskieradio.pl/podcast/248> — ця платформа допомагає зорієнтуватися в таємницях польської граматики, та водночас вона не пропонує типових уроків з граматики. Цікаві передачі створюють люди, пов'язані з першою програмою Польського радіо.

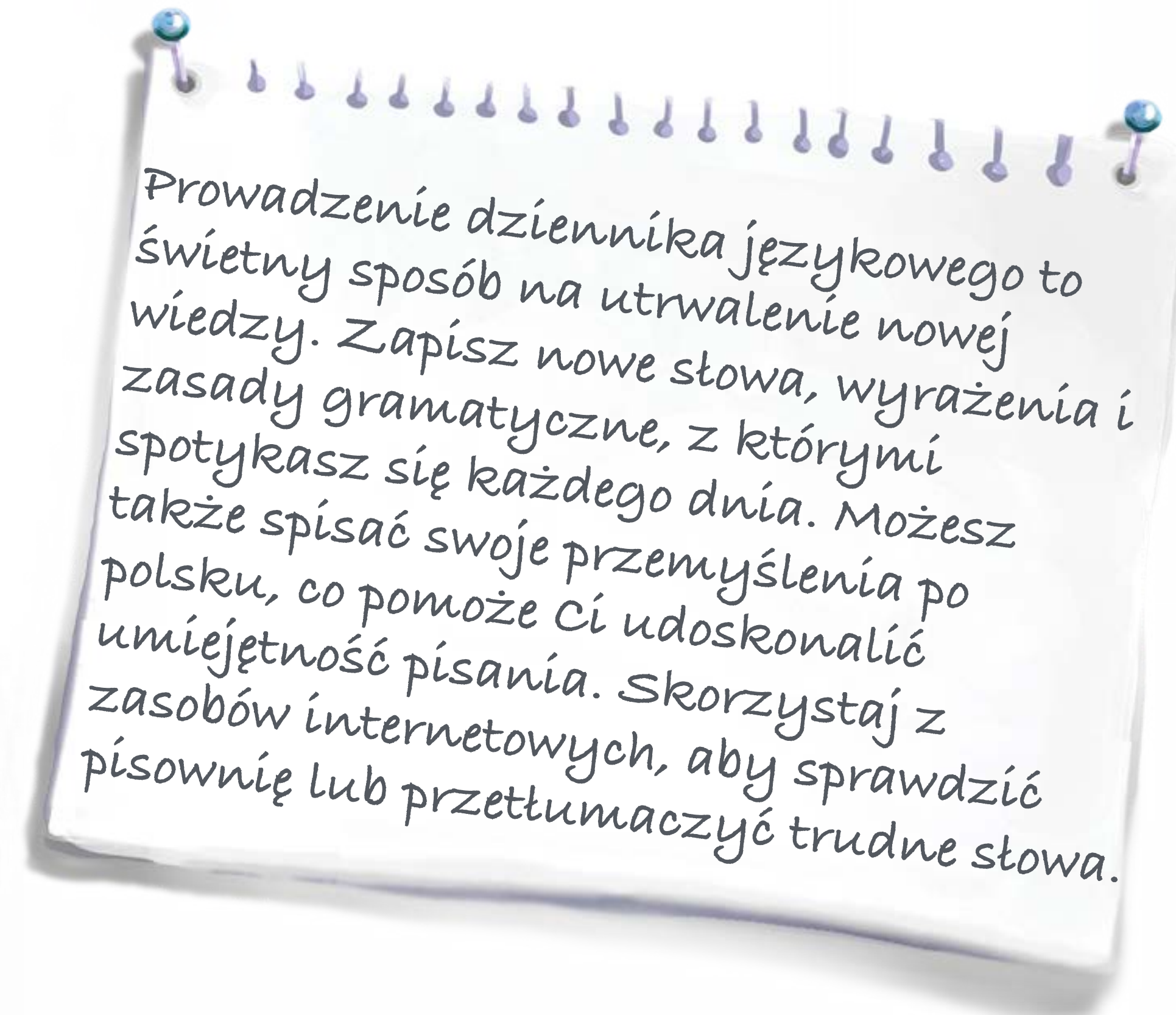
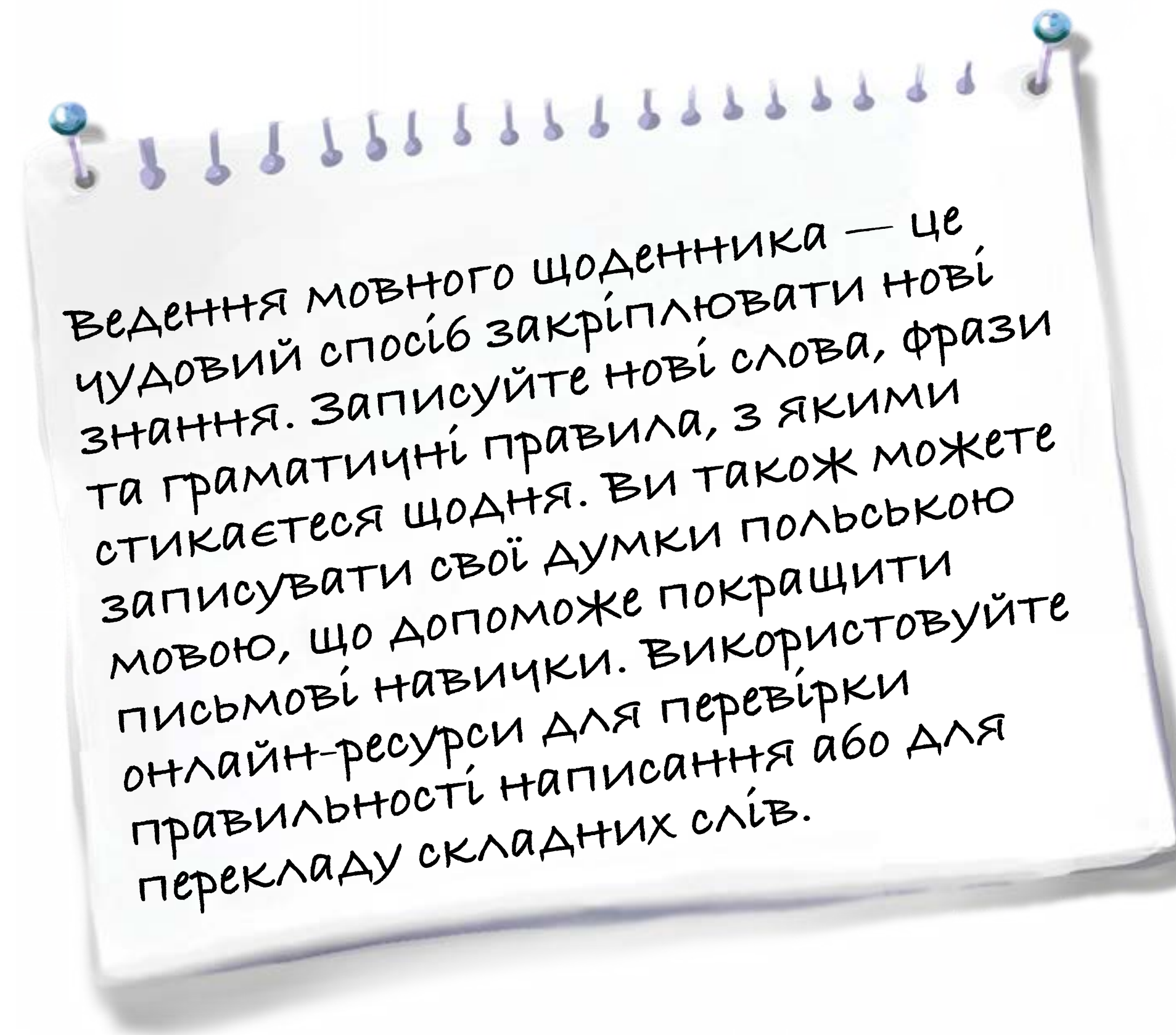
LearningApps <https://learningapps.org/1554554> — інтерактивна платформа, де ви знайдете безліч вправ для вивчення польської мови, від основ граматики до вивчення нових слів через ігри та завдання.

6. Prowadź dziennik nauki języka

6. Ведіть мовний щоденник

Фото: Вид-во Insignis

II. KULTURA

Studiowanie kultury jest ważną częścią nauki dowolnego języka. Polska kultura jest niezwykle bogata i różnorodna, a dzięki Internetowi łatwo poznać jej różne aspekty, od literatury i sztuki po historię i współczesne społeczeństwo. W tym krótkim przewodniku znajdziesz wskazówki metodyczne oraz zasoby internetowe, które pomogą Ci lepiej zrozumieć polską kulturę i zanurzyć się w świat polskich tradycji, sztuki i stylu życia.

II. КУЛЬТУРА

Вивчення культури є важливою складовою вивчення будь-якої мови. Польська культура надзвичайно багата та різноманітна, і завдяки Інтернету можна легко ознайомитися з її різними аспектами — від літератури та мистецтва до історії та сучасного суспільства. У цьому короткому poradniku ви знайдете методичні поради та онлайн-ресурси, які допоможуть вам краще зрозуміти польську культуру і зануритися у світ польських традицій, мистецтва та способу життя.

1. Poznaj literaturę polską

STUDIOWANIE LITERATURY POZWALA NIE TYLKO POSZERZYĆ WIEDZĘ O JĘZYKU POLSKIM, ALE TAKŻE ZANURZYĆ SIĘ W KONTEKŚCIE KULTUROWYM, POZNAĆ WARTOŚCI I TRADYCJE KRAJU.

Вивчення літератури дозволяє не лише розширювати знання про польську мову, а й занурюватися в культурний контекст, відчувати цінності й традиції країни.

Literatura jest jednym z kluczowych elementów polskiej kultury. Możesz się tego nauczyć, korzystając z następujących zasobów:

Wolne Lektury <https://wolnelektury.pl/> – internetowa biblioteka zawierająca dzieła polskich klasyków, takich jak Adam Mickiewicz, Henryk Sienkiewicz i Wisława Szymborska. Zasób ten zawiera książki w otwartym dostępie, co pozwala na ich bezpłatne czytanie.

- **Projekt Gutenberg** <https://www.gutenberg.org/browse/languages/pl> – na tej stronie znajdują się dzieła literackie polskich autorów z różnych okresów historii literatury polskiej, które przydadzą się tym, którzy nie mają jeszcze doskonałej znajomości języka polskiego.

Література — це один із ключових елементів польської культури. Вивчати її можна за допомогою таких ресурсів:

Wolne Lektury <https://wolnelektury.pl/> – онлайн-бібліотека з творами польських класиків, таких як Адам Міцкевич, Генрик Сенкевич та Віслава Шимборська. Цей ресурс містить книги у відкритому доступі, що дозволяє читати їх безкоштовно.

Project Gutenberg <https://www.gutenberg.org/browse/languages/pl> – на цьому сайті розміщені літературні твори польських авторів з різних періодів історії польської літератури, що стане в пригоді тим, хто ще не досконало володіє польською.

1. Досліджуйте польську літературу

CULTURE.PL <https://culture.pl/pl> – PORTAL O POLSKIEJ KULTURZE, NA KTÓRYM REGULARNIE PUBLIKOWANE SĄ ARTYKUŁY O POLSKICH PISARZACH, ICH TWÓRCZOŚCI ORAZ RECENZJE LITERATURY WSPÓŁCZESNEJ. CO WAŻNE, POSIADA ON UKRAIŃSKĄ WERSJĘ <https://culture.pl/ua>, DZIĘKI CZEMU NAWET CI, KTÓRZY NIE CZYTAJĄ PO POLSKU, MOGĄ POZNAĆ GŁĘBIĘ POLSKIEJ LITERATURY I KULTURY.

- CULTURE.PL <https://culture.pl/pl> – ПОРТАЛ ПРО ПОЛЬСКУ КУЛЬТУРУ, ДЕ РЕГУЛЯРНО ПУБЛІКУЮТЬ СТАТТІ ПРО ПОЛЬСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ, ЇХНІ ТВОРИ ТА ОГЛЯДИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ. ВАЖЛИВО ЗАЗНАЧИТИ, ЩО ПОРТАЛ МАЄ УКРАЇНСЬКУ ВЕРСІЮ <https://culture.pl/ua>, ТОЖ ПІЗНАВАТИ ГЛИБИНИ ПОЛЬСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА КУЛЬТУРИ МОЖУТЬ НАВІТЬ ТІ, ХТО НЕ ВОЛОДІЄ ПОЛЬСЬКОЮ.

2. Oglądaj polskie filmy

Kino to kolejne potężne narzędzie zrozumienia kultury. Polscy reżyserzy, tacy jak Andrzej Wajda, Krzysztof Kieślowski, Roman Polański i in. wnieśli ogromny wkład w światowe kino.

Кінематограф — ще один потужний інструмент для розуміння культури. Польські режисери, як-от Анджей Вайда, Кшиштоф Кесьльовський та Роман Полянський, зробили великий внесок у світовий кінематограф.

Ninateka <https://ninateka.pl/> to bezpłatna polska platforma internetowa oferująca dostęp do wielu polskich filmów, zarówno klasyki, jak i dzieł współczesnych. Można tu znaleźć także filmy dokumentalne dotyczące historii i kultury Polski.

Ninateka <https://ninateka.pl/> – безкоштовна польська онлайн-платформа, яка пропонує доступ до багатьох польських фільмів, включаючи класичні кінострічки та сучасні роботи. Тут також можна знайти документальні фільми про польську історію та культуру.

Netflix – na tej platformie znajdują się polskie filmy i seriale z napisami w różnych językach. Pozwala to nie tylko cieszyć się kinem, ale jednocześnie ćwiczyć język.

Netflix – на цій платформі є польські фільми та серіали з субтитрами різними мовами. Це дозволяє не лише насолоджуватися кінематографом, а й одночасно практикувати мову.

Kanały YouTube – na platformie można znaleźć kanały poświęcone recenzjom polskiego kina lub oglądaniu filmów z napisami. Klasykę polskiego kina można oglądać bezpłatnie na kanałach dwóch studiów filmowych – KADR i TOR: <http://www.youtube.com/studiofilmowekadr> <http://www.youtube.com/studiofilmowetor>. Dodatkowo wysokiej jakości polskie kino, które pomoże zanurzyć się w języku polskim, dostępne jest na kanale **Ambitne polskie filmy** <https://www.youtube.com/playlist?list=PLRw0qoE7ZHYZlhPcbWYSamB2FLA7EXI-v>. Recenzje znanych polskich filmów można obejrzeć na kanale **Dobre polskie kino!** <https://www.youtube.com/playlist?list=PLRw0qoE7ZHYZlhPcbWYSamB2FLA7EXI-v>.

YouTube-каналы – на платформі можна знайти канали, присвячені оглядам польського кіно або перегляду фільмів із субтитрами. Класику польського кіно можна безкоштовно дивитися на каналах двох кіностудій – KADR i TOR: <http://www.youtube.com/studiofilmowekadr> <http://www.youtube.com/studiofilmowetor>. Крім цього, якісне польське кіно, яке допоможе зануритись у польську мовну стихію доступне на каналі **Ambitne polskie filmy** <https://www.youtube.com/playlist?list=PLRw0qoE7ZHYZlhPcbWYSamB2FLA7EXI-v>. Огляди відомих польських кінострічок можна переглянути на каналі **Dobre polskie kino!** <https://www.youtube.com/playlist?list=PLRw0qoE7ZHYZlhPcbWYSamB2FLA7EXI-v>.

Filmy dają możliwość nie tylko lepszego zrozumienia współczesnej Polski, ale także poznania jej kontekstów historycznych i społecznych.

Фільми надають можливість не лише краще розуміти сучасну Польщу, а й занурюватися в її історичні та соціальні контексти.

3. Słuchaj polskiej muzyki

Музика є важливою частиною будь-якої культури. Польська музика охоплює різні жанри — від класики до сучасної поп-музики та року. Muzyka jest ważną częścią każdej kultury. Polska muzyka obejmuje różnorodne gatunki, od klasyki po współczesny pop i rock.

Spotify

na tej platformie znajdują się liczne playlisty polskich artystów, zarówno klasycznych, jak i współczesnych. Można znaleźć polską muzykę ludową lub posłuchać współczesnych artystów, takich jak Twisted, Taco Hemingway, Dawid Podsiadło, White 2115, Mata, Margaret czy Abel Korzeniowski, Brodka itp.

ця платформа містить численні плейлисти польських виконавців, як класичних, так і сучасних. Ви можете знайти фольклорну польську музику або послухати сучасних виконавців, таких як Twisted, Taco Hemingway, Dawid Podsiadło, White 2115, Mata, Margareta czy Abel Korzeniowski, Brodka та ін.

Open FM

<https://open.fm/> to bezpłatna platforma internetowa oferująca różnorodne kanały muzyczne, w tym polski pop, rock i folk.

безкоштовна онлайн-платформа, яка пропонує різноманітні музичні канали, включаючи польську поп-музику, рок і фолк.

Polskie Radio

to ogólnopolska stacja radiowa posiadająca kilka kanałów poświęconych różnym gatunkom muzyki, a także wydarzeniom kulturalnym i aktualnościom. Program Trzeci Polskiego Radia, tzw. Trójka <https://trojka.polskieradio.pl/> specjalizuje się w popularyzacji polskiej kultury muzycznej, na jej falach można posłuchać zarówno polskich klasyków jak i najnowszych przebojów.

національна польська радіостанція, яка має кілька каналів, присвячених різним жанрам музики, а також культурним подіям і новинам. Третя Програма Польського радіо, тз. Трійка (**Trójka**) спеціалізується в популяризації польської музичної культури, на її хвилях можна слухати як випробувану часом польську класику, так і найновіші хіти.

Słuchanie muzyki pozwala poczuć nastrój i ducha współczesnej Polski, a także zapoznać się z wyrażeniami językowymi i sztuką ludową.

Прослуховування музики дозволяє відчутти настрої і дух сучасної Польщі, а також знайомитися з мовними виразами та народною творчістю.

4. Czytaj o historii i tradycjach Polski

Historia Polski jest złożona, wieloaspektowa i niezwykle ciekawa. Znajomość historii pomaga lepiej zrozumieć święta narodowe, wydarzenia i tradycje.

Muzeum Historii Polski w Warszawie <https://muzhp.pl/> – strona Muzeum Historii Polski prezentuje nie tylko wirtualne spacery i wystawy umożliwiające zapoznanie się z kluczowymi wydarzeniami i postaciami polskiej historii, ale także liczne artykuły popularnonaukowe i podcasty, które opowiadają o przeszłości Polski.

Poland.pl <https://poland.pl/> to oficjalna strona poświęcona Polsce, na której można znaleźć informacje o polskiej historii, kulturze, gospodarce i turystyce. Na stronie znajduje się specjalny dział poświęcony świętom narodowym i ważnym wydarzeniom historycznym.

Wirtualny Shtetl <https://sztetl.org.pl/pl> – portal poświęcony żydowskiej historii Polski i jej dziedzictwu kulturowemu. Jest to ważny aspekt historii Polski, mający ogromne znaczenie dla zrozumienia rozwoju kraju.

4. Читайте про польську історію та традиції

Польська історія є складною, багатогранною та надзвичайно цікавою. Ознайомлення з історією допомагає краще розуміти національні свята, події та традиції.

Muzeum Historii Polski w Warszawie <https://muzhp.pl/> – сайт музею польської історії, де представлені не тільки віртуальні екскурсії та виставки, що дозволяють ознайомитися з ключовими подіями та особистостями польської історії, але й численні науково-популярні статті і подкасти, які розповідають про минувшину Польщі.

Poland.pl <https://poland.pl/> – офіційний сайт, присвячений Польщі, де можна знайти інформацію про польську історію, культуру, економіку та туризм. Сайт має спеціальний розділ про національні свята та важливі історичні події.

Wirtualny Shtetl <https://sztetl.org.pl/pl> – ресурс, який присвячений єврейській історії Польщі та її культурній спадщині. Це важливий аспект польської історії, який має велике значення для розуміння розвитку країни.

5. Poznawaj kuchnię polską

Kuchnia jest integralną częścią kultury każdego kraju. Poznanie polskich potraw nie tylko poszerzy Twoją wiedzę kulinarną, ale także pozwoli zrozumieć polskie zwyczaje.

Кухня є невід'ємною частиною культури кожної країни. Ознайомлення з польськими стравами не лише розширить ваші кулінарні знання, але й надасть розуміння польських звичаїв.

Kuchnia polska – mini słowniczek

- **Bulion** – wywar mięsny, warzywny lub warzywno-mięsny stanowiący podstawę wielu zup oraz dań jednogarnkowych.
- **Kotlety** – ogólne określenie potraw mięsnych przygotowanych z kawałka mięsa lub z mięsa mielonego. W kuchni polskiej możemy wyróżnić kilka rodzajów kotletów.
- **Zupa** – ogólne określenie zup czystych, kremów oraz zup treściwych takich jak np. ogórkowa, fasolowa, kwaśnica czy rybna.
- **Krupnik** – nazwa ta jest jednocześnie nazwą zupy z kaszy, jak i napoju alkoholowego.

Польська кухня – міні-словник

- **Бульйон** - м'ясний, овочевий або овочево-м'ясний відвар, який є основою багатьох супів та обідів, що складаються з однієї страви.
- **Котлети** – загальна назва м'ясних страв, приготованих із шматка м'яса або фаршу. У польській кухні є кілька видів котлет.
- **Суп** – загальний термін для чистих супів, кремів і наваристих супів, таких як огірковий, квасолевий, кислий або рибний.
- **Крупник** – це назва одночасно і круп'яного супу, і алкогольного напою.

Poznanie kuchni pozwoli nie tylko spróbować nowych potraw, ale także poznać świąteczne tradycje i zwyczaje Polaków.

Ознайомлення з кухнею допоможе не лише спробувати нові страви, але й дізнатися про святкові традиції та звичаї польського народу.

Kwestia Smaku <https://www.kwestiasmaku.com/blog-kulinary> to jeden z największych polskich blogów kulinarnych, na którym znajdziesz tradycyjne przepisy na polskie dania, takie jak bigos, żurek czy pierogi.

Maklowicz.pl <https://www.maklowicz.pl/> - blog Roberta Makłowicza, znanego polskiego dziennikarza, podróżnika i kucharza. Znajdziesz tu wiele przepisów na pyszne dania, głównie polskie, ale także z różnych krajów świata.

Kuchnia nasza polska <http://www.kuchnianaszapolska.pl/> - blog o staropolskich potrawach, na który warto zaglądać nie tylko ze względu na ciekawe przepisy, ale także dlatego, że jest napisany pięknym językiem, dzięki czemu można skorzystać z porad kulinarnych, dlatego czyta się je jak barwne opowiadania o polskiej kulturze.

Polish Foodies <https://polishfoodies.com/> – anglojęzyczny blog specjalizujący się w kuchni polskiej. Tutaj znajdziesz przepisy na polskie dania świąteczne i codzienne wraz z instrukcją jak je przygotować krok po kroku.

YouTube – na platformie znajduje się wiele kanałów kulinarnych, które pokazują, jak gotować tradycyjne polskie potrawy. Jednym z popularnych kanałów jest *Tradycyjna kuchnia polska – najlepsze przepisy*: https://www.youtube.com/playlist?list=PLWuM2MCHMtWO8meAyx_n9EGfTmvAdFMej

Kwestia Smaku <https://www.kwestiasmaku.com/blog-kulinary> – один із найбільших польських кулінарних блогів, де ви знайдете традиційні рецепти польських страв, таких як бігос, журек або пероги.

Maklowicz.pl <https://www.maklowicz.pl/> - блог Роберта Макловіча, відомого польського журналіста, мандрівника та кулінара. Тут можна знайти безліч рецептів смачних страв, значною мірою польських, але також із різних країн світу.

Kuchnia nasza polska <http://www.kuchnianaszapolska.pl/> - блог про традиційні польські справи, на який варто зазирати не тільки в пошуках цікавих рецептів, але й тому, що він написаний гарною мовою, тож кулінарні поради можна читати як оповідання про польську культуру.

Polish Foodies <https://polishfoodies.com/> – англomовний блог, що спеціалізується на польській кухні. Тут ви знайдете рецепти польських святкових та щоденних страв з покроковими інструкціями.

YouTube – на платформі є безліч кулінарних каналів, які демонструють, як готувати традиційні польські страви. Один із популярних каналів — *Tradycyjna kuchnia polska – najlepsze przepisy*: https://www.youtube.com/playlist?list=PLWuM2MCHMtWO8meAyx_n9EGfTmvAdFMej

Wigilijny stół / РІЗДВЯНИЙ СТИЛ

Na tradycyjnym polskim wigilijnym stole powinno być 12 potraw (symbolizujących i 12 miesięcy w roku i 12 apostołów).
Wśród nich są: czerwony barszcz, karp, pierogi z grzybami, kompot z suszonych owoców, a nawet kutia. Używane do potraw wigilijnych składniki mają swoją symbolikę

На традиційному польському різдвяному столі має бути 12 страв (символізують 12 місяців року та 12 апостолів).
Серед них: червоний борщ, короп, вареники з грибами, компот із сухофруктів і навіть кутя. Інгредієнти, які використовуються для приготування святвечірніх страв мають свою символіку

miód - symbol zwycięstwa nad złem, gwarant
wiecznej szczęśliwości i bogactwa

мед - символ перемоги над злом, гарантом
вічного щастя і багатства

ziarna pszenicy były znakiem odradzającego się życia
зерна пшениці були знаком відродження життя

Kompot z suszu:

śliwki - wypędzały złe moce i przedłużały życie
gruszki - gwarantowały szczęście i dostatek

Компот із сухофруктів:

сливи - виганяли злі сили і продовжували життя
груші - гарантували щастя і достаток

kapusta - chroniła od złego i również
zapewniała dostatek

капуста - захищала від зла, а також
забезпечувала достаток

orzechy, mak i jabłka były pokarmem zmarłych - żywym zapewniały długowieczność

мак і яблука вважали їжею мертвих, вони забезпечували живим довголіття

bakalie (figi, daktyl) symbolizowały płodność

ласощі (інжир, фініки) символізували родючість

ryby - znak zmartwychwstania i symbol
płodności

риба - знак воскресіння і символ
родючості

Fot. Bartłomiej Kudowicz / Agencja FORUM

6. Zwiedzaj wirtualne muzea

Muzea to kluczowe miejsca, w których można dowiedzieć się więcej o kulturze i sztuce danego kraju. Wiele polskich muzeów oferuje wirtualne zwiedzanie.

Музеї є ключовими місцями, де можна дізнатися більше про культуру та мистецтво країни. Багато польських музеїв пропонують віртуальні екскурсії.

Muzeum Warszawy <https://muzeumwarszawy.pl/> – oferuje wirtualne zwiedzanie wystaw poświęconych historii miasta, a także współczesnym polskim artystom.

Музей Варшави <https://muzeumwarszawy.pl/> – пропонує віртуальні тури експозиціями, присвяченими історії міста, а також сучасним польським митцям.

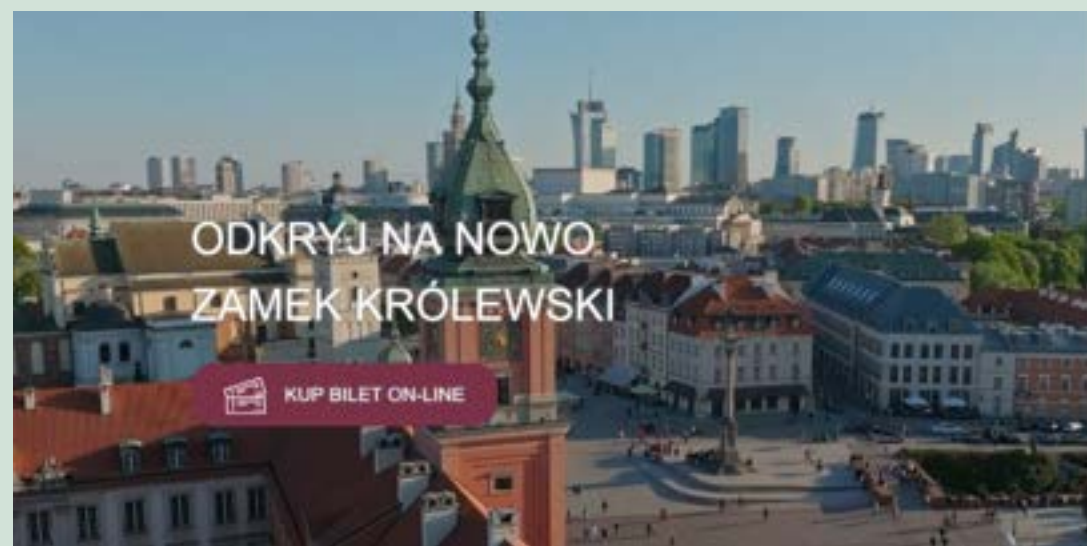

Фото: screen <https://www.zamek-krolewski.pl/>

Muzeum Zamku Królewskiego w Warszawie <https://www.zamek-krolewski.pl/> - umożliwia wirtualne zwiedzanie zamku, poznanie historii Polski królewskiej i jej dziedzictwa.

Музей Королівського Замку у Варшаві <https://www.zamek-krolewski.pl/> – дозволяє здійснити віртуальну екскурсію замком, дізнатися більше про історію королівської Польщі та її спадщину.

Muzeum Polin <https://polin.pl/pl/wystawy-0> – muzeum historii Żydów polskich, na portalu internetowym muzeum można obejrzeć fascynujące wirtualne wystawy, m.in. o tradycyjnej kuchni żydowskiej, czy o tragicznych wydarzeniach Holokaustu na ziemiach polskich.

Музей Полін <https://polin.pl/pl/wystawy-0> – музей історії польських євреїв, на інтернет-порталі музею можна переглянути захопливі віртуальні виставки, наприклад, про єврейську традиційну кухню, чи про трагічні сторінки Голокосту на польських землях.

Poznawanie polskiej kultury przez Internet to pasjonujący i wieloaspektowy proces. Dzięki licznym zasobom internetowym możesz poznawać literaturę, muzykę, film, historię, a nawet kuchnię, zanurzając się we wszystkich aspektach życia współczesnej Polski.

Вивчення польської культури через Інтернет є захоплюючим і багатограним процесом. Завдяки численним онлайн-ресурсам, ви можете досліджувати літературу, музику, кіно, історію та навіть кухню, занурюючись у всі аспекти життя сучасної Польщі.

- Fałowski, A. (2023) „Ile jest słów pochodzenia ukraińskiego we współczesnej polszczyźnie ogólnej?”, *LingVaria*, 18(1(35), s. 63–72. doi: 10.12797/LV.18.2023.35.04.
- Falińska B., Kowalska A., *Polsko-białoruskie i polsko-ukraińskie związki leksykalno-słotwórcze*; w: *Z polskich studiów slawistycznych VI*, Warszawa 1983
- Lehr-Spławiński T., *Wzajemne wpływy polsko-ruskie w dziedzinie językowej*; w: *Studia i szkice wybrane*, Warszawa, 1966
- Lehr-Spławiński T., Władysław Kuraszkiewicz, Franciszek Sławski, *Przegląd i charakterystyka języków słowiańskich*, Warszawa 1954
- Kozak S., *Polacy i Ukraińcy. W kręgu myśli i kultury pogranicza. Epoka romantyzmu*, Warszawa 2005
- Łesiów M., *Wzajemne oddziaływanie polsko-ukraińskie w świetle faktów językowych w średniowieczu*; w: *Dzieje Lubelszczyzny. Między wschodem a zachodem, cz. I. Kultura umysłu*, J. Kłoczowski (red.), Warszawa 1989.
- Łużny R., *Tradycje myślowe europejskiego renesansu na Rusi w XVII i XVIII wieku*; w: *Dzieje Lubelszczyzny. Między wschodem a zachodem. Część I. Kultura umysłowa*, J. Kłoczowski (red.), Warszawa 1984
- Ohijenko I., *Wpływ języka polskiego na ukraiński w XIV-XVI w.*, Kraków 1931
- Житецький П., *Нарис літературної історії української мови в XVII віці*, Lwów 1941;
- Łesiów M., *Zagadnienie polsko-ukraińskich wzajemnych stosunków językowych*, Lublin 1995
- Witkowski W., *Polonizmy w języku staroukraińskim*, „Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska” Lublin 1996/1997;
- Свашенко А., *Семантичні зміни польських запозичень в українській мові (на матеріалі пам’яток XVI-XVIII ст. та сучасної мови)*; w: *Współczesność – historia*, Lublin 2003
- Zaleski J., *Polszczyzna kresów południowo-wschodnich*; w: *Studia nad polszczyzną kresową*, J. Rieger, W. Werenicz (red.), t. II. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1982
- Кононенко І., Співак О., *Українсько-польський словник міжмовних омонімів і паронімів*, Київ 2008.
- Чуба Г., *Міжмовна омонімія як джерело помилок при вивченні української мови* [в:] *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2015.

<https://culture.pl/ua/stattia/shcho-khovaye-usna-iama-froida-abo-yak-ne-potrapyty-v-pastku-mizhmovnykh-omonimiv>
<https://uainkrakow.pl/%D1%84%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B8%D0%B2%D1%96-%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B7%D1%96-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%87%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8F%D0%BA%D1%96/>
<https://culture.pl/ua/stattia/de-znayty-bezkoshtovni-pidruchnyky-polskoyi-movy>

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Lingwistyki Stosowanej
Instytut Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PROGRAM
PROMOCJA
JĘZYKA POLSKIEGO